parat

Industrioverenskomsten 2020-2022

Parat
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Næringslivets Hovedorganisasjon
Norsk Industri

Industrioverenskomsten 2020-2022

Overenskomst

mellom

Næringslivets Hovedorganisasjon
og
Norsk Industri
på den ene side

og

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
og
Parat
på den annen side

Gjelder f.o.m. 1. april 2020 t.o.m. 31. mars 2022

Innholdsfortegnelse **Side**

Del I **Hovedavtalen YS – NHO** **9**

Del II **Industrioverenskomsten** **9**

Forord **9**

Fellesdelen **11**

Kap. I **Virkeområde** **11**

§ 1.1 Virkeområde 11

§1.2 Bransjer 11

Kap. II **Overenskomstens omfang** **11**

§ 2.1 Industrioverenskomstens deler 11

§ 2.2 Faggrupper og øvrige stillinger 12

§ 2.3 Innleide 12

§ 2.4 Industrioverenskomsten - tilknytning til bransje 12

§ 2.5 Utvidelse av frontfaget 12

Kap. III **Kompetanse** **13**

§ 3.1 Kompetanseutvikling/Opplæring 13

§ 3.2 Kompetanseutvalg 14

§ 3.3 Realkompetanse 14

§ 3.4 Rekruttering 14

§ 3.5 Nye fagområder 14

§ 3.6 Dyktighetsprøve 15

§ 3.7 Utplasserte elever 15

Kap. IV **Likestilling og likeverd** **15**

§ 4.1 Likestilling mellom kvinner og menn 15

§ 4.2 Eldre arbeidstakere og arbeidstakere med redusert funksjonsevne 16

§ 4.3 Etniske minoriteter 17

Kap. V **Arbeidstid, ferie og korte velferdspermisjoner** **17**

§ 5.1 Ordinær arbeidstid 17

§ 5.2 Skiftarbeid 17

§ 5.3 Fleksibel arbeidstid (fleksitidsavtaler) 19

§ 5.4 Deltid 19

§ 5.5 Overtid 19

§ 5.6 Avtale om avspasering av opparbeidet overtid 20
§ 5.7 Ferie 20
§ 5.8 Korte velferdspermisjoner 20
§ 5.9 Omsorgspermisjon 22
Kap. VI Lønnsfastsettelse, lønnssystemer og lokale forhandlinger 22
§ 6.1 Minste timefortjeneste 22
§ 6.2 Regulering av satser 22
§ 6.3 Oversikt over timefortjeneste 23
§ 6.4 Garantiordninger 23
§ 6.5 Lønnsbestemmelser for lærlinger 23
§ 6.6 Lønn og utgifter ved prøveavleggelse 25
§ 6.7 Ansatte som inngår lærekontrakt 25
§ 6.8 Lønnsbestemmelser for unge arbeidstakere 25
§ 6.9 Utvikling av lønnssystemer 25
§ 6.10 Lokale lønnsforhandlinger og kriterier for lønnsregulering 27
§ 6.11 Timelønn og månedslønn 28
§ 6.12 Likelønn 28
§ 6.13 Lønnsansiennitet 29
Kap. VII Spesielle lønnsbestemmelser 29
§ 7.1 Godtgjøring for helligdager og 1. og 17. mai 29
Kap. VIII Overtids-, skift- og andre tillegg 32
§ 8.1 Forskjøvet arbeidstid 32
§ 8.2 Matpenger og forpleining 32
§ 8.3 Arbeidstøy 32
§ 8.4 Særlig smussig arbeid 32
Kap. IX Andre bestemmelser 33
§ 9.1 Partenes gjensidige plikter 33
§ 9.2 Arbeidsmiljø og verneombud 33
§ 9.3 Forskuttering av sykepenger 33
§ 9.4 Kontingenttrekk 33
§ 9.5 Uorganiserte bedrifter - tariffrevisjoner 33

Kap. X **Varighet, oppsigelse og reguleringsbestemmelser 35**
§ 10.1 Varighet og oppsigelse 35
§ 10.2 Reguleringsbestemmelser for 2. avtaleår 35
§ 10.3 Fellesbilag 35
Fellesbilag 1 **Sliterordningen 37**
Fellesbilag 2 **Avtale om ny AFP-ordning (AFP) 41**
Fellesbilag 3 **Avtale om et opplysnings- og utviklingsfond 45**
Fellesbilag 4 **«Trekkavtale» 47**
Fellesbilag 5 **Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1. januar 1987 ..... 48**
Fellesbilag 6 **Likestilling mellom kvinner og menn 56**
Fellesbilag 7 **Ferie mv. 58**
Fellesbilag 8 **Innleie av arbeidstakere og utsetting av arbeid mm. 61**
Fellesbilag 8a **Ansatte i vikarbyråer 64**
Fellesbilag 9 **Protokoller vedr. statistikk 65**
Fellesbilag 10 **Tjenestepensjoner 67**
Fellesbilag 11 **Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet (VTO) 69**

VO-Delen **..... 70**
Kap. I **Omfang 70**
§ 1.1 Faggrupper og øvrige stillinger 70
§ 1.2 Definisjoner 70
§ 1.3 Teknologiindustri 71
Kap. II **Arbeidstid, ferie og korte velferdspermisjoner 71**
§ 2.1 Ordinær arbeidstid 71
§ 2.2 Skiftarbeid 72
Kap. III **Lønnsfastsettelse mm. 72**
§ 3.1 Minste timefortjeneste 72
§ 3.2 Garantert fortjeneste 73
§ 3.3 Lønnssystemer og lønnsfastsettelse 74
§ 3.4 Fastsettelse av individuelle tillegg etter drøftinger 75
§ 3.5 Tidlønn/fastlønn 75
§ 3.6 Bonussystem 75
§ 3.7 Produktivitetsavtale - produktivitetstillitsvalgte 76

§ 3.8 Akkordarbeid ... 76

§ 3.9 Lønnsbestemmelser for praktikanter ... 76

Kap. IV Spesielle lønnsbestemmelser ... 77

§ 4.1 Betaling for arbeid på de store høytidsdager ... 77

Kap. V Overtids-, skift- og andre tillegg ... 77

§ 5.1 Overtidstillegg ... 77

§ 5.2 Overtidsgrunnlaget ... 78

§ 5.3 Skifttillegg ... 78

§ 5.4 Deltid ... 79

§ 5.5 Særlig smussig arbeid og arbeidstøy ... 79

Kap. VI Arbeid utenfor bedrift ... 79

§ 6.1 Omfang ... 79

§ 6.2 Ansettelsesforhold ... 80

§ 6.3 Betalingsgrunnlag for reisetid og tillegg for arbeid utenfor bedrift ... 81

§ 6.4 Arbeidsoppdrag med tilsagt fremmøte utenfor bedriften, men hvor overnatting ikke er nødvendig ... 81

§ 6.5 Arbeidsoppdrag hvor overnatting er nødvendig (herunder arbeid inshore med adgang til nattkvarter eller daglig fritid) ... 82

§ 6.6 Arbeidsoppdrag på faste mobile plattformer i forbindelse med petroleumsvirksomhet på den norske kontinentalsokkel, der det ikke er adgang til nattkvarter eller daglig fritid i land (offshorearbeid). ... 84

§ 6.7 Reiser og oppdrag i utlandet ... 84

Kap. VII Andre bestemmelser ... 85

§ 7.1 Partenes gjensidige plikter ... 85

Kap. VIII Bilag ... 85

§ 8.1 Bilag til VO-delen ... 85

VO Bilag 1 Tariffavtale for arbeid offshore ... 86

1. Definisjoner ... 86

2. Virkeområde ... 86

3. Arbeidstid, overtid mv. ... 87

4. Reisebetingelser - Mønstring ... 90

5. Ferie og feriepenger ... 92

6. Offshorekurs/Fagopplæring ... 92

7. Nød innkvartering ... 93

8. Sikkerhetsbestemmelser ... 93
9. Velferdspermisjoner ... 94
10. Forsikringer/Sykepengeordninger/Helsekontroll ... 94
11. Lønnsbestemmelser ... 95
12. Tillitsvalgte/Verneombud ... 96
13. Tvistebehandling ... 96
14. Varighet ... 96

VO Bilag 2 Rammeavtale om arbeidstidsordning for store anlegg ... 97

VO Bilag 3 Rammeavtale for innarbeidingsordninger på land med daglig arbeidstid ut over 10,5 timer med/uten søndagsarbeid ... 99

1. Omfang ... 99
2. Krav til HMS og velferd ... 100
3. Arbeidstid ... 100
4. Inngåelse av lokale avtaler ... 101
5. Godkjenning ... 101
6. Lokal oppsigelse ... 102
7. Elementer til bruk for fremme av fritidsløsninger (manglende innarbeiding) ... 102
8. Avregning for ordninger i henhold til denne rammeavtalen ... 103
9. Godtgjørelse for bevegelige hellig- og høytidsdager ... 104
10. Ventetid ... 104

Bilag 4 Kriterier for forståelsen av "bedrift" etter VO-delens kap. VI .. 107

TD-Delen ... 109

Kap. I Omfang ... 109

§ 1.1 Omfang ... 109
§ 1.2 Faggrupper ... 109

Kap. II Arbeidstid ... 109

§ 2.1 Ordinær dagarbeidstid ... 109
§ 2.2 Overtidsarbeid ... 110
§ 2.3 Skiftarbeidstid ... 110

Kap. III Lønnsfastsettelse ... 111

§ 3.1 Lønnsnivå og lønnsdifferensiering ... 111

§ 3.2 Individuell lønnsfastsettelse ... 112
§ 3.3 Kollektiv lønnsfastsettelse ... 112
§ 3.4 Lønnsbestemmelser for praktikanter ... 113
§ 3.5 Retningslinjer for organisasjonsmessige møter i henhold til 3.1.2. 113
Kap. IV Resultatlønn/prestasjonslønn ... 114
§ 4.1 Bonussystem ... 114
§ 4.2 Akkordarbeid ... 114
§ 4.3 Produktivitetsavtale - produktivitetstillitsvalgt ... 114
Kap. V Overtid, skift og andre tillegg ... 115
§ 5.1 Overtidstillegg ... 115
§ 5.2 Overtidsgrunnlag ... 115
§ 5.3 Skiftkompensasjon ... 115
§ 5.4 Særlig smussig arbeid ... 116
Kap. VI Reiser i bedriftens tjeneste ... 116
§ 6.1 Reisegodtgjørelse ... 116
§ 6.2 Kompensasjon for reisetiden utenom den enkeltes ordinære arbeidstid ... 116
Kap. VII Andre bestemmelser ... 116
§ 7.1 Partenes gjensidige plikter ... 116
Kap. VIII Bilag ... 117

TEKO-Delen ... 118
Kap. I Omfang ... 118
Kap. II Lønnsbestemmelser ... 118
§ 2.1 Lønnsfastsettelse ... 118
§ 2.2 Normallønn ... 118
§ 2.3 Praksistillegg ... 120
§ 2.4 Ansiennitetstillegg ... 120
§ 2.5 Fagopplæring og videreutdanning ... 121
§ 2.6 Akkordarbeid ... 121
§ 2.7 Lønnssystemer ... 122
Kap. III Arbeidstidsbestemmelser ... 123
§ 3.1 Dagtidsarbeid ... 123

§ 3.2 Deltidsarbeid 123
§ 3.3 Skiftarbeid 123
§ 3.4 Forskjøvet arbeidstid 126
§ 3.5 Overtidsarbeid 126
Kap. IV Verneutstyr / Særlig smussig arbeid 128
Kap. V Nedsatt arbeidsevne 128
§ 5.1 Nedsatt arbeidsevne 128
Kap. VI Arbeid utenfor bedriften 128
§ 6.1 Arbeid utenfor bedriften 128
Kap. VII Ferie 129
§ 7.1 Forhøyet feriegodtgjøring for helkontinuerlig skiftarbeid 129
§ 7.2 Lovfestet ekstraferie for eldre arbeidstakere 129
Kap. VIII Bilag 129
Bilag 1 Lønnssystemer 130
Bilag 2 Garantiordningen 132
Bilag 3 Adferdskodeks 133

Del I Hovedavtalen YS – NHO (særtrykk)

Del II Industrioverenskomsten

Forord

Industrioverenskomsten er frontfaget i norske tariffrevisjoner, og ble forhandlet frem i 2012 på basis av fire tidligere overenskomster

- Verkstedsoverenskomsten ("VO")
- Teknologi- og dataoverenskomsten ("TD")
- Nexansoverenskomsten ("Nexans")
- Tekooverenskomsten ("Teko")

Et sentralt mål for disse forhandlingene var å styrke frontfagets betydning i tariff-revisjonene, ved at vilkårene for konkurranseutsatt industri legger normer for norsk inntektspolitikk. Norsk Industri og Parat ser det som viktig at frontfaget skal representere et bredt spekter av bransjer og virksomheter, og vil legge til rette for at frontfaget kan utvides. I dag dekkes følgende bransjer:

- Verksteds- og teknologiindustrien
- Teknologi- og dataindustrien
- Tekoindustrien

Industrioverenskomsten består av to deler:

- Del I Hovedavtalen mellom YS og NHO
- Del II Industrioverenskomsten
    - Del A Fellesbestemmelser med bilag

- Fellesdelen
    - Del B Spesielle bestemmelser med bilag

- VO-delen
- TD-delen
- Tekodelen

Hovedavtalen finnes som eget dokument, tilgjengelig fra en av hovedorganisasjonene.

Del II A er basert på et utvalgsarbeid og forhandlinger mellom partene, og inneholder både nye bestemmelser og videreføring av felles bestemmelser i forhold til de opprinnelige overenskomstene. Der hvor enkelte av de tidligere overenskomstene hadde vesentlige presiseringer, er det tatt inn henvisninger til senere tekst (Del II B).

Del II B inneholder bransjevise bestemmelser som ikke er gjort om til felles-bestemmelser. Bransjene følger de fire tidligere overenskomstene. Partene er enige om å utvide omfanget av fellesbestemmelser. Siden Industrioverenskomsten er en nydannelse har man likevel valgt å vente med områder hvor forskjellene er betydelige.

Parat og Norsk Industri er enige om at der hvor det ikke er gjort realitetsendringer i forhold til de tidligere overenskomstene så skal bestemmelsene fortolkes på bakgrunn av disse overenskomstene.

Fellesdelen

Kap. I Virkeområde

§ 1.1 Virkeområde

Denne overenskomsten kan, etter krav fra YS og Parat på den ene side og NHO og Norsk Industri på den andre side, gjøres gjeldende for bedrifter /bransjer som fremgår av §1.2.

§1.2 Bransjer

1.2.1 Overenskomsten kan gjøres gjeldende for de bransjer som fremgår av denne bestemmelsen. Se også § 2.4.

1.2.2 VO-delen gjelder for bedrifter i verksteds- og teknologiindustrien og samhørige bransjer

1.2.3 TD-delen gjelder for bedrifter i teknologiindustrien og samhørige bransjer.

Merknad til 1.2.3
Se også:
- TD-delen §1.1

1.2.4 Tekodelen gjelder for bedrifter i tekstil og konfeksjonsindustrien og samhørige bransjer.

Kap. II Overenskomstens omfang

§ 2.1 Industrioverenskomstens deler

Industrioverenskomsten består av to deler:
- Del I hovedavtalen mellom YS og NHO
- Del II Industrioverenskomsten
- Del A Felles bestemmelser med bilag
  - Fellesdelen
- Del B Spesielle bestemmelser med bilag
  - VO-delen
  - TD-delen
  - Tekodelen

§ 2.2 Faggrupper og øvrige stillinger

Overenskomsten omfatter stillinger i produksjonen innenfor de bransjer som fremgår av § 1.2. Dette med unntak av TD-delen pga. dens vertikale karakter. ref. TD-delen § 1.1.

Der nye produksjonsmåter medfører at arbeidsoperasjoner endres eller forutsetter ny kompetanse, skal disse fortsatt omfattes av denne overenskomsten.

De sentrale parter vil anbefale at de lokale parter tilpasser sine bedrifts-interne avtaler til kompetansekrav og ansvar mm.

§ 2.3 Innleide

Denne overenskomst kan gjøres gjeldende som tariffavtale i bemannings-foretak/ vikarbyråer som har ansatte som blir leid ut, og som utfører arbeid under denne overenskomstens virkeområde, jf. § 1.1. Se fellesbilag 8 og 8a.

§ 2.4 Industrioverenskomsten - tilknytning til bransje

Alle bedrifter som er bundet av Industrioverenskomsten skal være knyttet til en av bransjene som nevnt under §1.2. Bransje og arbeidets art er avgjørende for hvilken bransje den enkelte virksomhet skal plasseres i.

Nye bedrifter som blir bundet av Industrioverenskomsten, skal på samme måte plasseres i en av bransjene som fremgår av del II B. Ved uenighet om bransjeplassering tas det opp forhandlinger mellom partene. Partene er enige om å legge hovedavtalens § 3-7 til § 3-10 til grunn ved fastsettelse/skifte av bransje dersom partene ikke kommer til enighet.

Parat og Norsk Industri skal ha oversikt over bedrifters bransjetilknytning.

§ 2.5 Utvidelse av frontfaget

Norsk Industri og Parat ser det som viktig at frontfaget skal representere et bredt spekter av bransjer og virksomheter, og vil legge til rette for at frontfaget kan utvides.

Kap. III Kompetanse

§ 3.1 Kompetanseutvikling/Opplæring

§3.1.1 Industriens framtidige konkurranseevne vil i stor grad være avhengig av tilpasning til ny teknologi og arbeidstakernes kunnskaper og kompetanse.

§ 3.1.2 Med sikte på at arbeidstakerne skal kunne kvalifisere seg for nye oppgaver, og kunne oppfylle bedriftens fremtidige krav, er partene enige om:

- at det er av stor betydning å øke interessen og mulighetene for fagutdanning, samt å legge forholdene til rette slik at bedrifter som har forutsetninger for det, i større utstrekning tar inn lærlinger,
- at bedrift og tillitsvalgte drøfter behov for inntak av lærlinger
- i fellesskap å arbeide for en kontinuerlig oppdatering av fag-opplæring, slik at denne til enhver tid er mest mulig i samsvar med industriens behov,
- å arbeide for at ordningen med å kunne avlegge fagprøve etter § 3-5 i opplæringsloven i arbeidslivet - ”praksis-kandidatordningen”, opprettholdes også i fremtiden,
- at de faglige rådene søker å utarbeide opplæringstilbud for ajour-føring av fagarbeidernes kvalifikasjoner, som endrede arbeidskrav, arbeidsforhold og ny teknologi mv. vil kreve,
- at ved innføring av ny teknologi skal berørte arbeidstakere gis nødvendig opplæring. Opplæringens karakter og omfang skal drøftes mellom partene i det enkelte tilfellet, jf. kap. V i tilleggsavtale IV til hovedavtalen. Opplæring innenfor den enkelte arbeidstakers ordinære arbeidstid skal skje uten tap av fortjeneste,
- at videreutdanning er en oppgave for ulike utdannings institusjoner, bedrifter og de enkelte arbeidstakere. Partene vil søke å påvirke myndighetene slik at tilbud om videreutdanning kan gis så vel i arbeidstiden som på fritiden, avhengig av de lokale forhold,
- at bedriften og de tillitsvalgte drøfter generelle opplærings spørsmål med tanke på å øke de ansattes kompetansenivå.

- at bedrift og tillitsvalgte hvert år drøfter om det er et kompetansegap i henhold til bedriftens behov for kompetanse og hvordan det i så fall kan legges til rette for at ufaglærte får anledning til å ta fagbrev. Drøftingene skal ta utgangspunkt i bedriftens behov for fagarbeidere og den enkelte arbeidstakers behov og ønsker om utvidet kompetanse. Det bør være en målsetting at det drives fagopplæring i alle bedrifter som oppfyller kravene for å være opplæringsbedrift.

- at partene sentralt og lokalt må legge til rette for at arbeids-innvandrere som arbeider i landet og som sikter mot å bli en del av det norske arbeidsmarkedet, må få styrket sine grunnleggende ferdigheter i språk, sikkerhetskunnskap og arbeidskultur.

§ 3.2 Kompetanseutvalg

Det opprettes et kompetanseutvalg med tre representanter fra hver av partene. Kompetanseutvalget skal bistå organisasjonene med utforming av tiltak for best mulig fag-, etter- og videreutdanning.

§ 3.3 Realkompetanse

Den enkelte arbeidstaker har rett til å få dokumentert sin realkompetanse.

Merknad til § 3.2
Se også:
- Tekodelen § 2.5

§ 3.4 Rekruttering

Norsk Industri og Parat er enige om at det er viktig å sikre rekruttering til bransjene. På denne bakgrunn anbefaler Norsk Industri og Parat de lokale parter å drøfte aktuelle ordninger som støtte til læremateriell, støtte til opp-holds utgifter og støtte til reise- og flytteutgifter. Norsk Industri og Parat anmoder derfor de lokale parter om å vurdere behov for tiltak som øker mobiliteten og tilgangen av lærlinger.

§ 3.5 Nye fagområder

Det er enighet om at eventuelle nye fagområder så snart som mulig skal søkes lagt inn under lov om fagopplæring i arbeidslivet som nye lærlings-fag.

§ 3.6 Dyktighetsprøve

Ved bedrifter hvor arbeidstakere utfører høyt kvalifisert spesialarbeid som ikke kan legges inn under opplæringsloven i arbeidslivet som fag, kan partene avtale at arbeidstakeren etter 3¾ år i arbeidet og fylte 22 år avlegger en dyktighetsprøve som internt gir rett til lønnsmessig plassering som fagarbeider.

Dyktighetsprøven som fastsettes av partene på bedriften, skal i vanskelighetsgrad kunne sammenliknes med fagprøver fastsatt i henhold til opplæringsloven. Bestått dyktighetsprøve skal bekreftes skriftlig overfor den enkelte.

Merknad til § 3.6
Gjelder ikke for Tekodelen.

§ 3.7 Utplasserte elever

Dersom bedriften tar imot utplasserte elever fra ungdomsskoler og videregående skoler eller AMO, skal opplegget for utplassering på forhånd drøftes med de tillitsvalgte.

Kap. IV Likestilling og likeverd

§ 4.1 Likestilling mellom kvinner og menn

4.1.1 Partene er enige om at kvinner og menn skal vurderes etter de samme normer og prinsipper slik likestillingsloven krever. Det vises også til fellesbilag 6.

4.1.2 Partene er enige om både sentralt og lokalt å fortsette arbeidet med å tilrettelegge forholdene slik at kvinner og menn gis like muligheter til å ta del i de forskjellige arbeidsoppgaver innenfor industrien.

4.1.3 Bedriften skal - slik likestillingsloven krever - i sin personalpolitikk ivareta likestillingsperspektivet ved ansettelser, forfremmelse og kompetansegivende etter- og videreutdanning, samt fortjenestemessig.

Protokolltilførsel
Partene på den enkelte bedrift skal i løpet av avtaleperioden foreta nødvendig gjennomgang av sine lokale avtaler for å sikre at de er i samsvar med likestillingslovens bestemmelser.

4.1.4 Dersom en av partene krever det, skal de lokale parter i tariffperioden drøfte forhold omkring likestilling og likelønn med henblikk på å opprette en bedriftstilpasset likestillingsavtale. Formålet med en slik avtale skal være å oppnå at alle arbeidstakere - uansett kjønn - gis samme mulighet til arbeid og faglig utvikling, og likestilles med hensyn til ansettelse, lønn, opplæring og avansement, samt videre å bidra til at flere kvinner vil finne seg en arbeidsplass i industrien. I forbindelse med eventuell opprettelse av likestillingsavtale og som grunnlag for likestillingsarbeid i bedriftene, vil Norsk Industri og Parat peke på at:

- likestilling er et lederansvar
- likestilling mellom kjønnene omfatter mer enn lønns-spørsmål
- likestilling gjelder også holdninger og normer som krever sterk medvirkning fra de tillitsvalgte
- likestillingsarbeidet bør drøftes og følges opp i etablerte samarbeidsfora i bedriften

4.1.5 Gravide arbeidstakere

Der hvor overflytting er mulig, har gravide arbeidstakere krav på overflytting til annet arbeid i bedriften under graviditet, dersom arbeidet kan være skadelig for fosteret eller arbeidstakeren. Slik overflytting skal, om mulig, også skje om graviditeten vanskeliggjør arbeidet. Ved midlertidig overflytting til annet arbeid skal lønnen ikke reduseres.

§ 4.2 Eldre arbeidstakere og arbeidstakere med redusert funksjonsevne

4.2.1 Parat og Norsk Industri er enig om både sentralt og lokalt å arbeide for at det legges til rette for en personalpolitikk slik at eldre arbeidstakere og arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne, kan fortsette å arbeide fram til ordinær pensjonsalder.

4.2.2 Det forutsettes at partene på den enkelte bedrift diskuterer arbeids-situasjonen for eldre arbeidstakere og arbeidstakere med nedsatt helse. Det bør særlig tas hensyn til at tunge løft, skift, overtid, reiseoppdrag og særlig smussig arbeid kan medføre belastninger som kan være spesielt uheldige for disse arbeidstakere. Av den grunn bør eldre arbeidstakere og arbeidstakere med nedsatt helse så vidt mulig ut fra en leges vurdering eller etter eget ønske, kunne fritas for slike arbeidsoppgaver.

4.2.3 For eldre arbeidstakere og arbeidstakere med nedsatt helse kan det inngås individuelle avtaler om arbeidsoppgaver, tilrettelagt opplæring/ oppdatering innenfor eget arbeidsområde, hvilepauser, hjemme-/fjernarbeid, deltidsarbeid/ redusert arbeidstid mv. mellom den enkelte ansatte og bedriften.

Merknad til § 4.2
Se også:
- Tekodelen § 5.1

§ 4.3 Etniske minoriteter

Partene er enige om at det både sentralt og lokalt må arbeides for å tilrettelegge forholdene slik at etniske minoritetsgrupper i større grad velger å ta arbeid innenfor industrien. På denne bakgrunn bør derfor partene lokalt diskutere bedriftsaktuelle problemstillinger knyttet til rekruttering av minoritetsgrupper, som for eksempel praktisk tilrettelegging og holdningsspørsmål.

Kap. V Arbeidstid, ferie og korte velferdspermisjoner

§ 5.1 Ordinær arbeidstid

Ved fastsettelse av arbeids- og hviletider skal det forhandles med arbeidstakernes tillitsvalgte.

For øvrig vises det til fellesbilag 7.

Den ordinære arbeidstid skal ikke overstige gjennomsnittlig 37,5 timer pr. uke.

Merknad til § 5.1
Se også:
- VO-delen § 3.1
- TD-delen § 2.1
- Tekodelen § 3.1

§ 5.2 Skiftarbeid

5.2.1 Generelt om skiftarbeid
Det skal være adgang til å anvende skiftarbeid.

Ved fastsettelse av skiftplan skal det forhandles med arbeidstakernes tillitsvalgte.

Før beslutning om igangsetting av skift skal det på forhånd drøftes med arbeidstakernes tillitsvalgte.

Merknad til § 5.2 for Teko
Ved fastsettelse av skiftplan skal det konfereres med arbeidstakernes tillitsvalgte.

Se også:

- VO-delen § 3.2
- TD-delen § 2.3
- Tekodelen § 3.3

5.2.2 Arbeidstid på skift mm.

Arbeidstiden på 2-skift skal ikke overstige gjennomsnittlig 36,5 timer pr. uke.

Arbeidstiden på 3-skift skal ikke overstige gjennomsnittlig 35,5 timer pr. uke.

Arbeidstiden på helkontinuerlig skiftarbeid skal ikke overstige gjennomsnittlig 33,6 timer pr. uke.

Arbeidstiden for offshorearbeid fremgår av VO-delens bilag 1 "Tariffavtale for arbeid offshore".

Arbeidstidsordninger for store anlegg fremgår av VO-delens bilag 2 "Rammeavtale om arbeidstidsordninger for store anlegg" og VO-delens bilag 3 "Rammeavtale for innarbeidingsordninger på land med daglig arbeidstid ut over 10,5 timer med/uten søndagsarbeid".

Merknad
VO-delens bilag 1, 2 og 3 gjelder ikke for Tekodelen.

5.2.3 Varsel om endringer av arbeidstiden skal gis i så god tid som mulig.

Merknad
Gjelder ikke Tekodelen - se Tekodelen § 3.3

5.2.4 Kompensasjon for manglende timer ved overgang til skift

Hvis en arbeidstaker ved overgang fra dagarbeid til skift får kortere arbeidstid regnet over en skiftsyklus, skal det gis kompensasjon for manglende timer. Det samme gjelder ved overgang fra skiftarbeid til dagarbeid.

Merknad
Gjelder ikke Tekodelen - se Tekodelen § 3.3

§ 5.3 Fleksibel arbeidstid (fleksitidsavtaler)

Innenfor rammen av denne overenskomst kan partene lokalt avtale fleksibel arbeidstid for alle ansatte eller for grupper av ansatte i bedriften. Avtalen må inneholde bestemmelser om rammetid, kjernetid og glidetid. Kjernetiden skal være lik alle dager.

§ 5.4 Deltid

Prinsippene for deltidsarbeid fastsettes i skriftlig avtale mellom partene lokalt. Det samme gjelder permanente omlegginger i det etablerte mønster for deltidsarbeid.

Ved deltidsarbeid utover 5 ½ time på den enkelte dag (jf. arbeidsmiljø-loven § 10-9) skal det fastsettes en hvilepause. Ovenstående er ikke til hinder for å endre arbeidstidsordninger ved behov og etter avtale med den enkelte deltidsansatte.

Merknad til § 5.4
Se også:

- Tekodelen§ 3.2

§ 5.5 Overtid

Om overtidsbetaling: se

- VO-delen §§ 5.1 og 5.2
- TD-delen §§ 5.1 og 5.2
- Tekodelen§ 3.5

5.5.1 Definisjon av overtidsarbeid

Overtidsarbeid er alt arbeid utenfor den ordinære arbeidstid for vedkommende arbeidstaker ved den enkelte bedrift, med fradrag av spise- og hviletid.

5.5.2 Generelt om overtid

Bruk av overtid reguleres av arbeidsmiljøloven § 10-6.

Arbeidstakere skal også innenfor rammen av arbeidsmiljøloven § 10-6 ved særlige anledninger som møter mv. samt også andre private grunner være berettiget til fritakelse fra overtid.

Før overtid benyttes når bedriften er i en permitteringssituasjon skal dette om mulig drøftes med de tillitsvalgte.

Tillitsvalgte skal ha adgang til å se overtidslister for innleide arbeidstakere som er underlagt bedriftens styring og ledelse.

Merknad til § 5.5
Se også:
- TD-delen § 2.2
- Tekodelen§ 3.5

§ 5.6 Avtale om avspasering av opparbeidet overtid

De lokale parter kan inngå avtale om avspasering av opparbeidet overtid. Overtidstillegg skal utbetales. Avtalen skal inneholde bestemmelser om når og hvordan avspaseringer skal foretas.

§ 5.7 Ferie

Ferie skal gis i samsvar med ferieloven. For avtalefestet ferie, se fellesbilag 7.

Merknad til § 5.8
Se også:
- Tekodelen kap. VII

§ 5.8 Korte velferdspermisjoner

I tilslutning til riksmeklerens forslag 1972 vedrørende likestilling når det gjelder korte velferdspermisjoner, skal det på alle bedrifter inngås avtaler om slike permisjoner. Med korte velferdspermisjoner etter nedstående regler menes permisjoner for nødvendig tid, inntil 1 dags varighet, betalt med ordinær lønn skal minst omfatte følgende tilfeller av velferdspermisjon:

5.8.1 Permisjon ved dødsfall og for deltakelse i begravelse når det gjelder den nærmeste familie. Med nærmeste familie siktes det til personer som står i nært slektskapsforhold til arbeidstakeren, så som ektefelle/samboer, barn, søsken, foreldre, svigerforeldre, besteforeldre eller barnebarn. Permisjon ved begravelse av ansatte, slik at de ansatte på vedkommendes avdeling kan være representert.

5.8.2 Permisjon for undersøkelse, behandling og kontroll av tannlege og lege samt behandling av fysioterapeut og kiropraktor når trygden gir stønad til behandlingen.

Det dreier seg om tilfeller hvor det ikke er mulig å få time utenfor arbeidstiden.

I enkelte tilfeller vil arbeidstakeren også måtte reise langt. Slike tilfeller faller utenfor bestemmelsene, som bare gjelder for korte velferdspermisjoner. Forøvrig vil arbeidstakeren i de sistnevnte tilfeller som oftest være sykmeldt.

5.8.3 Permisjon til å følge barn første gang det begynner i barnehage og første gang det begynner på skolen.

5.8.4 Permisjon når foreldre blir innkalt til konferansetime i grunnskole, og denne ikke kan legges utenfor arbeidstiden. Slik permisjon gis for inntil to timer.

5.8.5 Kvinner som ammer barn har rett til den fritid hun av den grunn trenger minst en halv time to ganger daglig, eller hun kan kreve arbeidstiden redusert med inntil en time pr. dag. Betaling for dette er begrenset til maksimalt 1 time om dagen og opphører når barnet fyller 1 år.

5.8.6 Permisjon for resten av arbeidsdagen i de tilfeller arbeidstakeren på grunn av sykdom må forlate arbeidsstedet.

5.8.7 Permisjon på grunn av akutt sykdomstilfeller i hjemmet. Det siktes til akutte sykdomstilfeller i hjemmet, forutsatt at annen hjelp ikke kan skaffes, og arbeidstakerens tilstedeværelse i hjemmet er ubetinget nødvendig. Også her gjelder bestemmelsen om korte permisjoner for at arbeidstaker skal kunne få ordnet seg på annen måte.

5.8.8 Permisjon for ektefelle/samboer når det er nødvendig i forbindelse med fødsel i hjemmet eller ved innleggelse på sykehus.

5.8.9 Permisjon ved flytting til ny fast bopel.

5.8.10 Permisjon for oppmøte på sesjon.

5.8.11 Permisjon i forbindelse med blodgiving dersom det er vanskelig å få dette gjennomført utenfor arbeidstiden.

5.8.12 Permisjon ved deltakelse i egne barns konfirmasjon.

5.8.13 Med samboer menes person som har hatt samme bopel som den ansatte i minst 2 år, og har vært registrert i Folkeregisteret på samme bopel som den ansatte i samme tidsrom.

5.8.14 Partene på den enkelte bedrift treffer nærmere avtale om retningslinjer for ordningens praktisering.

Når permisjon etter ovenstående regler skal betales, fastsettes betalingens størrelse etter forhandlinger med utgangspunkt i den faktiske fortjeneste.

Merknad til § 5.8
5.8.14 andre avsnitt gjelder ikke for Tekodelen.

§ 5.9 Omsorgspermisjon

Bedriften dekker ordinær lønn i permisjonstiden for ansatte som innvilges omsorgspermisjon i samsvar med arbeidsmiljøloven § 12-3.

Kap. VI Lønnsfastsettelse, lønnssystemer og lokale forhandlinger

§ 6.1 Minste timefortjeneste

Ved virksomheter som er omfattet av denne overenskomsten skal ingen arbeidstaker avlønnes under de fastsatte satser, hvis ingen annen bestemmelse i overenskomsten hjemler dette.

Merknad til § 6.1
Se også:

- VO-delen § 3.1 og § 3.2
- TD-delen § 3.1
- Tekodelen kap. II

§ 6.2 Regulering av satser

Se også fellesdelen § 6.1
Fra og med 1. april 2020 heves alle timefortjenester med kr 0,50 pr. time. For 2-skiftarbeidere som har 36,5 timers uke heves timefortjenesten med kr 0,51 pr. time. For 3-skiftarbeidere som har 35,5 timers uke heves timefortjenesten med kr 0,53, og for 3-skiftarbeidere med 33,6 timers uke med kr 0,56 pr. time.

Partene på den enkelte bedrift kan avtale at timefortjenesten heves med den prosent som kr 0,50 utgjør av gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne arbeidere ved den enkelte bedrift i 4. kvartal 2019.

Hvis partene er enige, kan grupperinger av ansatte legges til grunn for omreguleringer av fortjenestetillegget. Ved beregningen skal det tas hensyn til generelle tillegg som måtte være gitt på bedriften, og som ikke har gitt seg utslag på statistikkens fortjenestetall for 4. kvartal 2019.

Lønnsforhøyelsene gjøres ikke gjeldende for arbeidstakere som er sluttet i bedriften før forslagets vedtakelse.

Det foretas ikke omregning og etterbetaling av overtidstillegg, skifttillegg mv. for arbeid som er utført før vedtakelsen.

Merknad
Tillegg gitt særskilt for Teko omregnes tilsvarende.

§ 6.3 Oversikt over timefortjeneste

De tillitsvalgte skal på anmodning få utlevert lister som viser status og timefortjeneste for det sist kjente kvartal, eventuelt det nødvendige materiale som gir grunnlag for slik oversikt.

§ 6.4 Garantiordninger

Se VO-delen §3.2 "Garantert fortjeneste" og Tekodelen bilag 2 "Garantiordning".

§ 6.5 Lønnsbestemmelser for lærlinger

6.5.1 Hovedmodellen

Hovedmodellen for yrkes- og fagopplæring har 2 års opplæring i videregående skole (VG 1 og VG 2), pluss 2 års læretid i bedrift med 50 % opplæringstid og 50 % verdiskapingstid.

Lærlingenes timefortjeneste utgjør en prosentandel av ordinær lønn for nyutdannede fagarbeidere i bedriften. Dette inkluderer eventuell bonus som er en del av fagarbeidernes timefortjeneste.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	halvår
Skole				30	40	50	80	prosent

6.5.2 Andre opplæringsløp

Lærlinger i fag som har 3 års opplæring i videregående skole pluss 1 års læretid i bedrift, følger følgende lønnsskala:

7.	8.	halvår
50	80	prosent

Lærlinger i fag som har 3 års opplæring i videregående skole pluss 1,5 års læretid i bedrift, følger følgende lønnsskala:

7.	8.	9.	halvår
40	50	80	prosent

Lærlinger i fag i Tekoindustrien som har 1 års opplæring i videregående skole pluss 3 års læretid i bedrift, følger følgende lønnsskala:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	halvår
Skole (VG 1)		0	15	25	30	50	80	prosent

For lærlinger som ikke har VG1 og VG2 i videregående skole, avtales lokalt fordelingen av samlet en fagarbeiders lønn i løpet av læretiden. Bedriften skal påmelde lærlinger til den pliktige skoleundervisning.

6.5.3 Lærling i teknisk - allmennfag (TAF-lærlinger)

For den tiden lærlingen er utplassert i bedrift de to første årene, betales 30 % av nyutdannet fagarbeider. De to siste årene betales lønn for verdiskapingstiden, slik at de samlet over alle 4 årene opparbeider en samlet lønn tilsvarende en årslønn for nyutdannet fagarbeider.

Retningsgivende tabell:

1.	2.	3.	4.	halvår
55	55	70	75	prosent

6.5.4 I de tilfeller lærlingen stryker til første gangs fag-/svenneprøve, og dette ikke kan tilbakeføres til lærlingens eget forhold, anmodes bedriften om å tilrettelegge for videreføring av nødvendig praksistid for gjennomføring av ny fag-/svenneprøve. Ved forlengelse skjer avlønning etter siste halvårssats. Det vises for øvrig til opplæringsloven.

6.5.5 Overtidsbestemmelser for lærlinger

Overtid for lærlinger, TAF-lærlinger og lærekandidater som er fylt 18 år betales minst som for bedriftens hjelpearbeider/ufaglærte arbeidstakere.

§ 6.6 Lønn og utgifter ved prøveavleggelse

Arbeidsgiver dekker lønn og utgifter ved prøveavleggelse og ved den teoretiske del av fagprøven for lærlinger og praksiskandidater. Arbeidsgiver er ikke forpliktet til å dekke lønn mer enn en gang innen samme fag.

§ 6.7 Ansatte som inngår lærekontrakt

Ansatte som inngår lærekontrakt med bedriften, beholder sin lønn. For ansatte fagarbeidere som inngår lærekontrakt i nytt fag med bedriften avtales lønnen lokalt.

§ 6.8 Lønnsbestemmelser for unge arbeidstakere

Unge arbeidstakeres fortjeneste skal utgjøre en prosentandel av begynnerlønn eksklusive alle tillegg for bedriftens hjelpearbeidere.

15	15 1/2	16	16 1/2	17	17 1/2 år
53	56	61	70	80	90 prosent

Merknad til § 6.8
Gjelder ikke for Tekodelen - se Tekodelen § 2.2.

§ 6.9 Utvikling av lønnssystemer

6.9.1 Avtaler om lønnssystemer og utforming av disse

Basert på bestemmelsene i denne overenskomsten og tradisjonene til de ulike bransjene som omfattes av denne, kan ulike lønnssystemer avtales. Det vises til del B.

Norsk Industri og Parat vil påpeke at det er av avgjørende betydning at utvikling og vedlikehold av lønnssystemer inngår i arbeidet for forbedring av den enkelte bedrifts totale produktivitet.

Lønnssystemer må derfor tilpasses forbedringer vedrørende:

- teknologisk utvikling og digitalisering
- maskiner og utstyr
- lokaler og arbeidsplasser
- råmaterialer og halvfabrikata
- metoder og prosesser
- planlegging og arbeidsorganisasjon
- andre tiltak som fremmer et godt arbeidsmiljø og en rasjonell og effektiv produksjon

Det må også arbeides for en effektiv utnyttelse av maskiner og utstyr og av arbeidstiden. Det er nødvendig at partene til enhver tid samarbeider om dette, og erkjenner et felles ansvar for en positiv utvikling.

Merknad til 6.9.1
Se også:

- VO-delen § 3.3
- TD-delen kap. III
- Tekodelen§ 2.7

Etter dyktighet, kompetanse, praksis, ansvar og jobbinnhold, skal den enkelte betales et tillegg til minste timefortjeneste.

Norsk Industri og Parat forutsetter at partene på den enkelte bedrift vurderer om arbeidstakere med spesielle kvalifikasjoner utover det som normalt kreves for stillingsgruppen, herunder arbeidstakere som kvalifiserer seg til de nye arbeidsoppgaver som innføring av ny teknologi fører med seg (jf. fellesdelen kap. III), skal gis en høyere fortjeneste.

De sentrale parter forutsetter også at kriterier for lønnsdifferensiering på bakgrunn av kvalifikasjoner og kunnskap vurderes.

Merknad
Gjelder ikke for TD- og Tekodelen.

6.9.3 Oppsigelse av avtaler om lønnssystem

Avtaler om lønnssystemer kan, dersom ikke annet er avtalt, sies opp med 1 - en - måneds varsel. Det forutsettes at partene på bedriften har ført reelle forhandlinger før oppsigelse finner sted.

Dersom en av partene krever organisasjonenes medvirkning til utforming av lønnssystem eller for å få avklart tolkningsspørsmål vedrørende tariffavtale, skal slikt møte avholdes uten ugrunnet opphold.

Det samme gjelder hvis organisasjonene blir enige om å avholde et organisasjonsmessig møte for å drøfte spørsmålet om lønnsregulering.

Oppsigelsen utstår inntil slikt forhandlingsmøte er avholdt.

Merknad
Gjelder ikke for TD- og Tekodelen.

§ 6.10 Lokale lønnsforhandlinger og kriterier for lønnsregulering

6.10.1 Partene er enige om at det etter denne avtale skal foregå lokale lønnsforhandlinger en gang hvert avtaleår i tariffperioden.

Tidspunktet for lønnsforhandlingene skal avtales i den enkelte bedrift. Partene på den enkelte bedrift kan avtale en oppdeling av tillegget.

Lokale forhandlinger skal gjennomføres på grunnlag av den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet. Dette innebærer at partene lokalt skal legge til grunn

- bedriftens økonomi
- produktivitet
- framtidsutsikter
- konkurranseevne
- den aktuelle arbeidskraftsituasjon (gjelder kun VO-delen)

Ekstern lønnsstatistikk, andre bedrifters lønnsnivå eller lønnsutvikling skal ikke kunne påberopes som grunnlag for regulering utover det som fremgår ovenfor.

Ved vurderingen skal det tas hensyn til eventuelle tariffmessige tillegg gitt siden forrige vurdering.

Bedriften skal i forbindelse med de lokale lønnsforhandlingene også foreta en lønnsvurdering av arbeidstakere som er fraværende på grunn av foreldrepermisjon.

Norsk Industri og Parat forutsetter at de lokale partene gjennomfører reelle forhandlinger, og at det settes opp protokoll fra forhandlingene.

6.10.2 Lønnsdifferensiering

Ved den lokale lønnsreguleringen bør også den etablerte lønns-differensieringen mellom stillingsgrupper vurderes.

Merknad til § 6.10
Gjelder ikke for Tekodelen
Se også

- Tekodelenkap. II

§ 6.11 Timelønn og månedslønn

Det er anledning for de lokale parter å avtale at månedslønn skal kunne anvendes i stedet for timelønn.

Ved bruk av månedslønn gjelder alle overenskomstens bestemmelser som er basert på timer, men med omregningsfaktor på 162,5 timer pr. måned.

Månedslønte beholder sin månedslønn uavkortet også i uker med bevegelige helligdager eller 1. og 17. mai samt fridager bestemt av bedriften.

§ 6.12 Likelønn

Partene er enige om at kvinner og menn etter Industrioverenskomsten under ellers like forhold skal vurderes likt, så vel fortjenestemessig som faglig. Ved lokale lønnsforhandlinger skal derfor partene gjennomgå både menns og kvinners lønnsforhold og vurdere årsakene til eventuelle lønnsforskjeller, ref. likestillingslovens bestemmelser.

Partene lokalt skal, gjennom forhandlinger, rette opp skjevheter som måtte være på bedriften og som skyldes forskjellsbehandling på grunn av kjønn. Ved forhandlingene skal de lokale parter:

- fremskaffe oversikt over lønn for de ulike grupper, fordelt på kvinner og menn, for å klarlegge om eventuelle forskjeller skyldes kjønn.
- klarlegge hvem som gis tilbud om formell kompetanse, faglig oppdatering, kompetanseheving og lignende tiltak som gir grunnlag for annen lønnsplassering og vurdere om tilbudene er tilpasset kvinners yrkesdeltakelse. De lokale parter må sikre at kvinner og menn likebehandles.
- klarlegge hvilke kriterier som benyttes for ansiennitetstillegg, herunder skal partene vurdere om lønnssystemet har tatt tilstrekkelig hensyn til at kvinner i sterkere grad enn menn har ulønnet permisjon for å påta seg omsorgsoppgaver.
- kartlegge hvilke kriterier som en benyttet ved inndeling i ulike lønnsgrupper
- gjennomgå kriteriene for lønnsfastsettelse med sikte på å sørge for at kriteriene er kjønnsnøytrale
- sjekke at arbeidstakere som har permisjon med rett til fødselspenger eller adopsjonspenger etter folketrygdloven § 14-4 og § 14-14 er blitt vurdert på samme måte som andre arbeidstakere ved lokale forhandlinger.

Dersom partene, etter gjennomgangen iht. ovenstående, konstaterer at det foreligger forskjellsbehandling på grunn av kjønn, skal forskjells-behandlingen rettes opp.

§ 6.13 Lønnsansiennitet

Avtjent førstegangstjeneste i forsvaret og pålagt tjeneste som sivilarbeider godskrives som lønnsansiennitet.

Arbeidstakere som har permisjon fra arbeidet for å utføre tilsvarende tjeneste, gis lønnsansiennitet på samme måte.

Arbeidstakere som har permisjon i forbindelse med svangerskap/fødsel og adopsjon, opparbeider lønnsansiennitet i inntil ett år, såfremt arbeidstaker oppebærer rett til fødselspenger eller adopsjonspenger etter folketrygd-loven.

Merknad til § 6.13
Gjelder ikke ansatte som får sin lønn fastsatt etter TD-delens § 3.2.

Merknad til hele kap. VI
Se også:

- VO-delen kap. III
- TD-delen kap. III
- Tekodelenkap. II

Kap. VII Spesielle lønnsbestemmelser

§ 7.1 Godtgjøring for helligdager og 1. og 17. mai

Til erstatning for arbeidsfortjeneste utbetales uke-, dag-, time- eller akkordlønnede arbeidstakere som ikke er i ordinært arbeid på de nedenfor nevnte dager, en godtgjøring etter disse regler:

7.1.1 Godtgjøringen

7.1.1.1 Godtgjøringen betales for nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2. påskedag, Kristi himmelfartsdag, 2. pinsedag samt 1. og 2. juledag, når disse dager faller på en ukedag som etter fast arbeidsordning i bedriften ellers ville vært vanlig virkedag.

Godtgjøringen betales også når helligdager og 1. og 17. mai faller innenfor tidsrom hvor arbeidstakeren har ferie eller er permittert på grunn av driftsstans.

7.1.1.2 Godtgjøringen for 1. og 17. mai og bevegelige helligdager er individuell timefortjeneste.

7.1.1.3 Hvis det gis generelle tillegg i tidsrommet etter beregningsperioden, skal disse tillegges ved utbetalingen av godtgjøringen.

7.1.1.4 Godtgjøringen utbetales for det antall timer som ville vært ordinær arbeidstid på vedkommende dag.

Godtgjøringen reduseres forholdsvis hvis det etter gjeldende arbeidsordning ved bedriften drives med innskrenket arbeidstid på vedkommende ukedag.

I godtgjøringen gjøres fradrag for dagpenger eller lignende som arbeidstakeren i tilfelle får utbetalt for vedkommende dag av arbeidsgiveren eller trygdeinstitusjon som helt eller delvis finansieres ved pliktmessig bidrag fra arbeidsgiveren.

7.1.1.5 For unge arbeidstakere og lærlinger fastsettes betalingen tilsvarende den gjennomsnittlige timefortjeneste i bedriften for disse under ett.

7.1.1.6 For arbeidstakere ved bedrifter som praktiserer fastlønnssystemer, betales en godtgjøring beregnet etter den enkeltes timefortjeneste i den uke høytids- eller helligdagen faller.

7.1.1.7 Ukelønnede arbeidstakere beholder sin ukelønn uavkortet også i uker med bevegelige helligdager eller 1. og 17. mai.

Disse bestemmelser er ikke til hinder for at partene på bedriften kan bli enige om en annen betalingsordning eller beregningsperiode.

I denne forbindelse er Parat og Norsk Industri enige om følgende:

> For arbeidstakere med varierende fortjeneste betales en godtgjøring tilsvarende den enkeltes timefortjeneste i siste lønningsperiode før helligdag eller 1. og 17. mai, eventuelt den enkeltes timefortjeneste i sist kjente kvartal, hvis en lønningsperiode ikke er representativ.

7.1.1.8 I tillegg til den betaling vedkommende arbeidstaker skal ha etter overenskomsten, utbetales helkontinuerlige skiftarbeidere for hvert fulle arbeidet skift på helligdager som faller på en ordinær ukedag, kr 46,98. Det regnes inntil 3 skift pr. helligdag.

Som regel regnes tiden fra kl. 22.00 før vedkommende helligdag til kl. 22.00 på helligdagen, eventuelt siste helligdag. Ovennevnte bestemmelse gjelder i den utstrekning følgende dager faller på en ordinær ukedag:

Nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2. påskedag, Kristi himmelfartsdag, 2. pinsedag samt 1. og 2. juledag.

Feriegodtgjøringen beregnes av ovennevnte sats, derimot ikke skift- eller overtidsprosenter.

7.1.1.9 Skiftarbeidere som mister skift foran bevegelige helligdager på grunn av arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven, skal ha godtgjøring for disse skift som for en helligdag. Hvis det tapes en del av skiftet på disse dager, skal godtgjøringen være forholdsvis etter den tid de taper.

7.1.2 Opptjeningsregler

Rett til godtgjøring har arbeidstakere som har hatt sammenhengende ansettelse ved samme bedrift minst 30 dager forut for helligdagen, eller er ansatt senere når arbeidet er av minst 30 dagers varighet. Når det gjelder denne opptjening, regnes de tre helligdager i påsken som en enhet og de to helligdager i julen sammen med nyttårsdag som en enhet.

Dersom en arbeidstaker med minst 5 års sammenhengende ansettelse i bedriften blir oppsagt uten at det skyldes eget forhold og oppsigelsesfristen utløper siste virkedag i april eller desember måned, skal arbeidsgiveren betale ham godtgjøring for henholdsvis 1. mai og 1. januar.

7.1.3 Utbetaling

Godtgjøringen betales senest 2. lønningsdag etter helligdagen. For de helligdager som regnes som en enhet, betales den senest 2. lønningsdag etter henholdsvis 2. påskedag og nyttårsdag. Opphører tjenesteforholdet før dette tidspunkt, utbetales godtgjøringen sammen med sluttoppgjøret.

7.1.4 Godtgjøringen regnes som en del av arbeidsfortjenesten og tas med ved beregningen av feriegodtgjøringen. Den regnes ikke med ved beregning av tillegg for overtidsarbeid.

Protokolltilførsel

Eventuelle språklige endringer endrer ikke praksis eller rettstilstanden.

Merknad til § 7.1

Se også

- VO-delen § 4.1

Kap. VIII Overtids-, skift- og andre tillegg

§ 8.1 Forskjøvet arbeidstid

Forskjøvet arbeidstid betales som for overtid bestemt.

Merknad til § 8.1
Gjelder ikke for Tekodelen - se Tekodelen § 3.4.

§ 8.2 Matpenger og forpleining

Når en arbeidstaker blir tilsagt til overtidsarbeid samme dag, og overtiden varer minst 2 timer, betales kr 86,50 i matpenger. I stedet for matpenger kan partene bli enige om at bedriften sørger for gratis middag eller annen forpleining.

Ved overtidsarbeid som vil vare utover 5 timer, forutsettes at bedriften sørger for ytterligere forpleining, eventuelt at det avtales et beløp til dekning av matutgifter.

§ 8.3 Arbeidstøy

Bedriften holder nødvendige vareklær og arbeidstøy, og besørger dette vasket hvis partene ikke blir enige om en annen ordning. Nærmere retningslinjer for utlevering, vask mv. avtales på den enkelte bedrift. Arbeidstøyet skal være bedriftens eiendom. Arbeidstøyet utleveres ved tiltredelse i bedriften.

§ 8.4 Særlig smussig arbeid

Hva som er særlig smussig arbeid må avgjøres i forhold til arbeidets alminnelige art ved den enkelte bedrift. Det skal avgjøres før arbeidet påbegynnes om arbeidet er særlig smussig.

Hvis det ved en bedrift oppstår tvist om hvorvidt et arbeid skal betales med smusstillegg eller ikke, kan arbeidstakerne av den grunn ikke nekte å utføre arbeidet eller fremkomme med krav om overflytting til annet arbeid. Ved bedrifter hvor det ofte forekommer arbeid av mer smussig art, forutsettes at det er tatt hensyn til dette allerede ved fastsettelsen av bedriftens alminnelige lønninger.

Merknad til § 8.4
Gjelder ikke for TD- og Tekodelen
Se også

- VO-delen § 5.5
- TD-delen § 5.4
- Tekodelen kap. IV

Kap. IX Andre bestemmelser

§ 9.1 Partenes gjensidige plikter

De bedrifter som denne overenskomst omfatter kan ikke ansette noen arbeidstakere til bedriftens regelmessige arbeid på ringere vilkår enn fastsatt i overenskomsten.

§ 9.2 Arbeidsmiljø og verneombud

Parat og Norsk Industri er enige om at det på den enkelte bedrift skal drives planmessig verne- og miljøarbeid. I denne sammenheng vil partene arbeide aktivt for at også bedrifter med færre enn 10 ansatte følger lovens intensjoner om å ha verneombud. Videre at bedrifter med mindre enn 10 arbeidstakere, som følger lovens bestemmelse om unntak fra dette, har skriftlig avtale om annen ordning.

Verneombud og bedriftsleder oppfordres til i fellesskap å gjennomgå grunnkurs i verne- og miljøarbeid som tilfredsstiller lovens krav.

§ 9.3 Forskuttering av sykepenger

Norsk Industri og Parat vil anbefale lokale parter å gjennomgå grunnlaget for forskuttering av sykepenger der dette gjøres. Bedriftene har ikke adgang til å forskjellsbehandle arbeidstakere i bedriften hva gjelder forskuttering av sykepenger.

§ 9.4 Kontingenttrekk

Bedrifter som etter hovedavtalens § 11-3 skal sørge for trekk av fagforeningskontingent for de organiserte arbeidstakere, skal foreta kontingenttrekk og rapportering av dette etter systemer eller ordninger godkjent av Parat og Norsk Industri. Det forutsettes at det skal foreligge et samlet antall systemer eller ordninger som er godkjent av de to organisasjoner, og som bedriftene fritt kan velge mellom.

Merknad til § 9.4
Se også
- Fellesbilag 4

§ 9.5 Uorganiserte bedrifter - tariffrevisjoner

For uorganiserte bedrifter som er bundet av de overenskomstene i del B gjennom direkte avtale med forbundet (såkalte "tiltredelsesavtaler", "hengavtaler", eller "erklæringsavtaler"), der partene er enige om å tiltre "den til enhver tid gjeldende overenskomst", gjelder følgende:

Disse bedrifter omfattes av tariffrevisjoner mellom overenskomstens parter, uten at "erklæringsavtalen" sies opp.

Som følge av at forbundet og de uorganiserte bedrifter er enige om å tiltre den til enhver tid gjeldende overenskomst, gjennomføres det ikke særskilt forhandling og/eller mekling mellom forbundet og de uorganiserte bedrifter, idet forhandling/mekling mellom overenskomstens parter også omfatter/ gjelder mellom forbundet og de uorganiserte bedrifter.

Når YS/forbundet sier opp overenskomsten, varsles de uorganiserte bedrifter om dette ved kopi av oppsigelsen. Dette varsel regnes som forutgående oppsigelse av tariffavtalen og tilfredsstiller arbeidstvistlovens krav for iverksettelse av lovlig arbeidskamp.

Forbundet har rett til å ta medlemmer i disse bedrifter ut i arbeidskamp ved varsling av plassfratredelse iht. fristene i hovedavtalens § 3-1 nr. 1, 2 og nr. 4, samtidig som det varsles plassoppsigelse/plassfratredelse i hoved-oppgjør. Eventuell arbeidskamp i uorganiserte bedrifter opphører samtidig med opphør av arbeidskampen i hovedkonflikten.

Når det er sluttet ny avtale mellom partene i overenskomsten, gjelder denne for de uorganiserte bedrifter uten særskilt vedtakelse.

Disse bestemmelser er en nødvendig konsekvens av hovedavtalens § 3-1 nr. 3.

Dersom forbundet eller bedriften ønsker å gjennomføre en selvstendig tariffrevisjon må "erklæringsavtalen" sies opp iht. de oppsigelsesregler som gjelder.

Kap. X Varighet, oppsigelse og reguleringsbestemmelser for 2. avtaleår

§ 10.1 Varighet og oppsigelse

Denne overenskomsten trer i kraft pr. 1. april 2020 og gjelder til 31. mars 2022 og videre 1 - ett - år om gangen dersom den ikke av en av partene blir sagt opp skriftlig med 2 - to - måneders varsel.

§ 10.2 Reguleringsbestemmelser for 2. avtaleår

Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom NHO og YS eller det organ YS bemyndiger om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjonen på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.

Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i YSs hovedstyre eller det organ YS bemyndiger og NHOs representantskap. Hvis partene ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 - fjorten - dager etter forhandlingenes avslutning, si opp de enkelte tariffavtaler med 14 - fjorten - dagers varsel (dog ikke til utløp før 1. april 2021.

§ 10.3 Fellesbilag

F. bilag 1	Sliterordningen
F. bilag 2	Avtale om ny AFP-ordning
F. bilag 3	Avtale om et opplysnings- og utviklingsfond
F. bilag 4	Avtale om retningslinjer for prosentvis trekk av fagforeningskontingent - “Trekkavtale”
F. bilag 5	Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1. januar 1987
F. bilag 6	Likestilling mellom kvinner og menn
F. bilag 7	Ferie mv.
F. bilag 8	Innleie av arbeidstakere og utsetting av arbeid mm
F. bilag 8A	Ansatte i vikarbyråer
F. bilag 9	Protokoller vedr. statistikk
F. bilag 10	Tjenestepensjoner
F. bilag 11	Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet VTO

Merknad
Riksmeklerens møtebok finnes på riksmeklerens hjemmeside, (http://www.riksmekleren.no).

Oslo, desember 2020

---	---
NHO	YS
Rolf Andreas Negård	Christopher Navelsaker
---	---
Norsk Industri	Parat
Sunniva Berntsen	Kjell Morten Aune

Fellesbilag 1 Sliterordningen

Avtale mellom Landsorganisasjonen i Norge og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund.

§ 1 Bakgrunn og formål

I tariffoppgjøret 2018 ble NHO, LO og YS enige om at sluttvederlags-avtalen mellom NHO og LO skulle avvikles og at disponibel kapital i sluttvederlagsordningen skulle overføres til en ny sliterordning etablert av LO og YS (sliterordningen).

Formålet med sliterordningen skal være å yte en ekstra ytelse til de som går av med AFP ved 62, 63 eller 64 år uten arbeidsinntekt ved siden av.

Denne protokollen (sliterbilaget) erstatter protokollen fra oppgjøret 2018

§ 2 Etablering

Sliterordningen opprettes mellom LO og YS som et eget rettssubjekt. Sliterordningen hefter bare for egne forpliktelser. Gjennom opprettelsen av Sliterordningen vil LO og YS ivareta sin tarifforpliktelse etter § 3.

LO og YS avtaler, innenfor dette bilagets rammer, de nærmere rettigheter og plikter for den enkelte arbeidstaker overfor sliterordningen.

Det til enhver tid gjeldende regelverk for slitertillegg er tilgjengelig på sliterordningens nettsider, se www.sliterordningen.no.

Sliterordningen etableres med virkning fra 01.01.2019. Sliterordningen kan overlate administrasjonen helt eller delvis til fellesordningen for avtalefestet pensjon.

Fra samme tidspunkt stenges sluttvederlagsordningen for innvilgelse av nye utbetalinger og premieplikten opphører. Sluttvederlagsordningen vil bestå inntil forpliktelser inntrådt fram til 31.12.2018 er utbetalt.

Sliterordningen skal informere NHO om de endringer som foretas i regelverket knyttet til ordningen.

§ 3 Tariffavtaler med sliterbilag

LO og YS skal innta sliterbilaget i alle tariffavtaler med AFP inngått med NHO. LO og YS skal for alle tariffavtaler med AFP de har med Virke, Arbeiderbevegelsens Arbeidsgiverforening (AAF), Arbeidsgiver-organisasjonen for samvirkeforetak (SAMFO), Arbeidssamvirkenes

Landsforening (ASVL), Glass- og fasadeforeningen (GF), Maskin-entreprenørenes Forbund (MEF), Norges Lastebileierforbund (NLF), Norges Rederiforbund (NR) og KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomhet, tilby sliterbilaget inntatt uendret.

Sliterbilaget kan etter samtykke fra sliterordningen inntas uendret i tariffavtaler inngått mellom andre tarifforganisasjoner enn i første avsnitt, når avtalen er oppført på AFP-listen. Hadde tariffavtalen AFP-bilag pr. 31.12.2018 skal samtykke gis.

I privat sektor skal LO- og YS-forbund innta sliterbilaget uendret i alle direkteavtaler med AFP. Dette gjelder ikke dersom annen lignende sliterordning allerede er gjort gjeldende i bedriften. Bedrift som ved direkteavtale har vært tilsluttet annen sliterordning, kan ved direkteavtale ikke senere tilsluttes sliterordningen.

Unntakene for AFP-dekning og -tilslutning gjelder tilsvarende for sliter-ordningen.

§ 4 Individuelle krav

Slitertillegg ytes til arbeidstaker født i 1957 eller senere, og er betinget av at arbeidstakeren

- har fått innvilget AFP fra fellesordningen for avtalefestet pensjon,
- på uttakstidspunktet for AFP var ansatt i bedrift tilsluttet sliterordningen, og
- har hatt en gjennomsnittlig inntekt de tre siste kalenderår før mottak av ytelsen som ikke overstiger 7,1 G.

Etter uttak av slitertillegg tillates en brutto årsinntekt på inntil 15.000 kroner. Høyere inntekt medfører at slitertillegget bortfaller i sin helhet, og at nytt slitertillegg ikke kan innvilges.

Sliterordningen kan vedta regler om hva som menes med gjennomsnittlig inntekt og hva som menes med brutto årsinntekt, samt regulere inntekts-grensen på kr 15 000.

For de til enhver tid gjeldende regler for rett til slitertillegg, se sliter-ordningens nettsider www.sliterordningen.no.

§ 5 Ytelsen

Full ytelse tilsvarer 0,25 G (grunnbeløp i folketrygden) per år for personer født i 1963 eller senere. Ytelsen er gradert slik:

- Ved uttak ved fylte 62 år får man full ytelse.
- Ved uttak ved fylte 63 år får man 2/3 av full ytelse.
- Ved uttak ved fylte 64 år får man 1/3 av full ytelse.

Ved avgang etter fylte 65 år gis ingen ytelse.

Personer født i 1957 får 1/7 av ytelsene nevnt i første avsnitt og de som er født senere får ytterligere 1/7 av ytelsene for hvert årskull inntil 1963-årgangen.

Ytelsen opphører ved død eller ved fylte 80 år.

Ytelsene reguleres på samme måte som løpende utbetalinger fra folketrygden og AFP.

§ 6 Finansiering

Sliterordningen finansieres ved kapital som overføres ordningen fra sluttvederlagsordningen, premie fra bedriftene og avkastning på midlene.

Bedriftene skal betale premie fra 01.01.2019 til og med 31.12.2023. Premiesatsene skal være lik satsene som gjaldt for sluttvederlags-ordningen pr. 31.12.2018. Fra og med 01.01.2019 påløper det ikke lenger premie til sluttvederlagsordningen.

Premie beregnes på grunnlag av det antall ansatte i bedriften som er omfattet av sliterordningen. Premiesatsene pr. måned er:

Arbeidstid pr. uke	**Premiesatser pr. måned (13-67 år)**
0-19 timer	Kr 12
20-29 timer	Kr 16
Mer enn 30 timer	Kr 20

Sliterordningen fastsetter nærmere regler om beregning og inndriving av premier. Partene er enige om at kvartalspremien søkes omgjort slik at den beregnes på grunnlag av antall ansatte ved utgangen av hver måned i foregående kvartal.

Bedriftene eller NHO har ikke ansvar for sliterordningens forpliktelser.

§ 7 Endring og avvikling

Dersom AFP-ordningen blir endret og det får betydning for retten til å ta ut slitertillegg, skal sliterordningen vurdere nødvendige endringer, herunder kravet om lengre tids medlemskap i norsk folketrygd.

LO og YS skal løpende evaluere sliterordningen og vurdere ordningens økonomiske bæreevne. Om det skulle vise seg nødvendig for å ivareta soliditeten til sliterordningen, kan LO og YS ved avtale seg imellom foreta nødvendige endringer som avviker fra bilagets bestemmelser om rett til ytelse og ytelsens størrelse.

Fra det tidspunkt økonomien tilsier at ordningen ikke skal påføres ytterligere forpliktelser, kan LO og YS beslutte at nye slitertillegg ikke lenger skal innvilges.

Sliterordningen skal avvikles etter siste utbetaling av slitertillegg.

Midler som er igjen etter at alle forpliktelser er dekket, skal tilbakeføres det som var sluttvederlagsordningens parter (NHO og LO) og brukes til et beslektet formål bestemt i fellesskap av disse partene. Det forutsettes at NHO og LO, i samråd med YS, finner fram til løsninger om bruk av midlene som forholdsmessig hensyntar at også øvrige tariffområder har bidratt til sluttvederlagsordningens og sliterordningens økonomi.

Hvis avtalen mellom LO og YS etter § 2 andre avsnitt sies opp, gjelder foregående avsnitt tilsvarende.

Oslo, 1. april 2019

Hans-Christian Gabrielsen	Ole Erik Almlid	Vegard Einan
LO	NHO	YS

Fellesbilag 2 Avtale om ny AFP-ordning (AFP)

I Innledning

I forbindelse med lønnsoppgjøret 1988, ble ordningen med Avtalefestet pensjon (AFP) etablert. Formålet var å gi ansatte i tariffbundne bedrifter muligheten til, etter nærmere regler, å fratre med førtidspensjon før oppnådd pensjonsalder etter folketrygden.

Stortingets vedtak om ny alderspensjon i folketrygden fra 2010 (utsatt til 2011) forutsatte at øvrige deler av pensjonssystemet ble tilpasset den nye reformen.

På denne bakgrunn ble partene i tariffoppgjøret i 2008 enige om at daværende AFP- ordning skulle avløses av en ny AFP- ordning tilpasset regelverket i den nye alderspensjonen i folketrygden.

Partene har lagt til grunn Regjeringens standpunkt om at AFP videreføres i form av et nøytralt livsvarig påslag til alderspensjonen i folketrygden. Valgfritt uttakstidspunkt er i utgangspunktet fra 62 år, og de månedlige pensjonsutbetalingene reduseres ved tidlig uttak og øker ved senere uttak. Den nye AFP – ordningen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at AFP-pensjonen avkortes. Med en slik utforming vil AFP, sammen med ny alderspensjon i folketrygden, bidra til å nå de sentrale målene for pensjonsreformen.

Staten yter løpende tilskudd knyttet til AFP-ordningen til arbeidstakerne/ pensjonistene tilsvarende halvparten av ytelsen fra arbeidsgiverne, eksklusive utgifter til kompensasjonstillegget som finansieres fullt ut av staten.

II Vedtekter

Denne avtalen regulerer ikke i detalj alle betingelser, rettigheter og plikter knyttet til AFP. Dette fastsettes gjennom ordningens vedtekter, som fastsettes av styret for fellesordningen for avtalefestet pensjon (AFP) og som godkjennes av Arbeidsdepartementet i medhold av AFP-tilskottsloven av 2010.

Detaljerte regler for både opprinnelig AFP og ny AFP er fastsatt i disse vedtektene. Aktuelle bedrifter må til enhver tid holde seg oppdatert med hensyn på de plikter som påhviler bedriften Vedtektene inneholder også enkelte særskilte regler som kan medføre at den enkelte arbeidstaker ikke er berettiget til AFP.

De til enhver tid gjeldende vedtekter finnes på www.afp.no.

III Opprinnelig AFP- ordning

Opprinnelig AFP ytes til arbeidstakere som har sendt søknad om slik pensjon innen 31. desember 2010 og som oppfyller vilkårene på virkningstidspunkt. Seneste virkningstidspunkt for opprinnelig AFP er 1. desember 2010. Opprinnelig AFP løper frem til og med den måneden pensjonsmottakeren fyller 67 år.

Den som har begynt å ta ut opprinnelig AFP (helt eller delvis), kan ikke senere kreve uttak av ny AFP.

IV Ny AFP- ordning

Ny AFP ytes til arbeidstakere født i 1944 eller senere og som tilstås AFP med virkningstidspunkt fra og med 1. januar 2011. Ordningen etableres som en felles ordning i privat sektor.

Ny AFP må før fylte 70 år tas ut sammen med alderspensjon fra Folketrygden.

V. Vilkår for å få ny AFP (hovedpunkter, se for øvrig vedtektene)

For å kunne få ny AFP må arbeidstakeren på uttakstidspunktet være, og de siste tre årene før dette tidspunktet sammenhengende ha vært, ansatt og reell arbeidstaker i en virksomhet omfattet av ordningen.

Arbeidstakeren må på uttakstidspunktet dessuten ha en pensjonsgivende inntekt som omregnet til årsinntekt overstiger gjeldende grunnbeløp i folketrygden, og ha hatt en inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp i det foregående inntektsåret.

Videre må arbeidstaker født i 1955 eller senere i minst 7 av de siste 9 årene før fylte 62 år (ansiennitetsperioden) ha vært omfattet av ordningen ved arbeidsforhold i et eller flere foretak som var tilsluttet Fellesordningen på det tidspunkt ansienniteten ble opparbeidet. For arbeidstaker født i 1944 til 1951 er ansiennitetskravet 3 av de siste 5 årene. For arbeidstaker født i årene 1952 til 1954 økes begge tallene med ett år for hvert år de er født etter 1951. Arbeidsforholdet må i ansiennitetsperioden ha vært arbeidstakerens hovedbeskjeftigelse og ha gitt arbeidstakeren en pensjonsgivende inntekt som er høyere enn arbeidstakerens øvrige inntekter.

Se for øvrig vedtektene (http://www.afp.no/regelverk) vedrørende særskilte bestemmelser om stillingsbrøk, sykdom, permittering, permisjon, arbeidsgivers konkurs, annen inntekt, mottatt annen pensjon i arbeidsforhold, ventelønn, eierandel i foretaket, eierandel i annen virksomhet mv

Arbeidstaker som har lavere pensjonsalder eller aldersgrense enn 62 år kan ikke være omfattet av ordningen.

VI. Pensjonsnivået i den nye AFP- ordningen

AFP beregnes med 0,314 pst. av årlig pensjonsgivende inntekt fram til og med det kalenderår arbeidstakeren fylte 61 år og opp til en øvre grense på 7,1 G. Pensjonsgivende inntekt fastsettes på samme måte som ved beregningen av inntektspensjon i folketrygdens alderspensjon.

AFP utbetales som et livsvarig påslag til alderspensjonen.

AFP utformes nøytralt slik at det øker ved senere uttak. AFP økes ikke ytterligere ved uttak etter 70 år. Samme levealdersjustering som for alderspensjon fra folketrygden benyttes ved beregning av AFP.

Arbeidsinntekt kan kombineres med AFP og alderspensjon fra folke-trygden uten avkorting i noen av ytelsene.

AFP reguleres på samme måte som inntektspensjon i ny alderspensjon i folketrygden både under opptjening og utbetaling.

VII. Den nye AFP- ordningen finansieres på følgende måte:

Kostnadene ved AFP finansieres av foretakene, eller deler av foretakene, som er eller har vært tilsluttet fellesordningen, samt at staten yter et bidrag knyttet til den enkelte pensjonist.

Staten yter tilskott til AFP frem til 31.desember 2010 gjelder reglene i lov 23. desember 1988 nr. 110 og fra 1. januar 2011 reglene i AFP-tilskottsloven.

Kompensasjonstillegg til ny AFP dekkes i sin helhet av staten.

Foretakene betaler premie til fellesordningen til dekning av den delen av utgiftene som ikke dekkes av statens tilskott. Nærmere bestemmelser om premiebetaling fastsettes i vedtektene for fellesordningen for avtalefestet pensjon (AFP) og i fellesordningens styrevedtak.

I perioden 2011 til og med 2015 vil det være personer som mottar opprinnelig AFP, og i denne perioden vil foretak som var med i opprinnelig AFP-ordning måtte betale premie til denne, samt egenandel for egne ansatte som har tatt ut opprinnelig AFP. Premie og egenandel fastsettes av styret for fellesordningen.

Foretakene skal for ny AFP betale en premie for arbeidstakere og andre som har mottatt lønn og annen godtgjørelse som rapporteres under kode 111-A i Skattedirektoratets kodeoversikt. Premiesatsen fastsettes av styret for fellesordningen. Premien skal utgjøre en prosentdel av de samlede utbetalinger fra foretaket i henhold til bedriftens innberetning på kode 111-A. Foretaket skal bare betale premie av den del av utbetalingene til den enkelte i foregående inntektsår som ligger mellom 1 og 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp.

Premie betales for til og med det året medlemmet av ordningen fyller 61 år. Premien innbetales kvartalsvis.

VIII. Foruten tariffbundne medlemsbedrifter i NHO, skal avtalen også gjøres gjeldende for bedrifter utenfor NHO som har tariffavtale med forbund tilsluttet LO eller YS.

Fellesbilag 3 Avtale om et opplysnings- og utviklingsfond

Avtale om et opplysnings- og utviklingsfond opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og – Parat (endret siste gang i 2018).

§ 1 Formål

Fondet har til formål å gjennomføre eller støtte tiltak til fremme av opplysning og utdannelse i norsk arbeidsliv.

§ 2 Virkemidler

Opplysnings- og utdanningstiltakene, herunder kurs- og skolevirksomhet, skal blant annet ta sikte på:

1. En moderne skolering av tillitsvalgte med særlig vekt på produktivitet, miljø, økonomi og samarbeidsspørsmål.

2. Utdanning av bedriftsledere og ansatte innenfor de samme områder som nevnt i pkt. 1.

3. Forberedelse, tilrettelegging og utvikling av opplæringstiltak.

4. Gjennom ulike tiltak bidra til økt verdiskaping.

5. Fremme av et godt samarbeid innenfor den enkelte bedrift.

§ 3 Finansiering

Fondets midler bringes til veie ved at arbeidsgiverne hvert kvartal etterskuddsvis innbetaler kr. 198,- (til sammen kr. 792,- per år), for hvert av forbundets medlemmer som er omfattet av tariffavtale mellom Parat og NHO.

I de kr. 198,- er inkludert kr. 42,25 (til sammen kr. 169.- per år), som trekkes av arbeidstakerens lønn ved hvert trekk.

Innbetalingsordningen og trekkordningen gjelder for heltidsansatte samt for deltidsansatte med 50 % av tariffmessig bestemt gjennomsnittlig normal arbeidstid eller mer.

§ 4 Innkreving av premie

Bedrifter som er bundet av overenskomst med LO-forbund, innbetaler kvartalsvis bedriftens samlede forpliktelser for alle OU-fond til slutt-vederlagsordningen.

Dersom bedriften ikke er bundet av overenskomst med LO, mottar bedriften hvert kvartal krav om premieinnbetaling fra fondets styre.

§ 5 Administrasjon

Fondet ledes av et styre på 4 medlemmer, hvorav partene oppnevner to hver. Vervet som styreleder alternerer mellom Parat og NHO.

§ 6 Midlenes anvendelse og fordeling

Fondsstyret fastsetter hvert år de beløp som forskuddsvis skal avsettes til administrasjons- og revisjonskostnader samt fellesformål som en finner det ønskelig å støtte. Fondets øvrige midler disponeres - med en halvpart til hver - av Parat og NHO, og med utgangspunkt i kriteriene nevnt i § 2.

Alle bedrifter som innbetaler til fondet, skal etter nærmere fastsette regler ha adgang til å delta i tiltak som finansieres av fondet midler.

§ 7 Regnskap og årsberetning

Fondets regnskapsår er kalenderåret. Ved hvert regnskapsårs avslutning utarbeides et årsregnskap som skal revideres av en statsautorisert revisor.

§ 8 Oppløsning

Ved fondets eventuelle oppløsning tilfaller de innestående midler NHO og Parat, slik at hver organisasjon mottar det beløp som den i henhold til avtalens § 6 var berettiget til å disponere. Gjenværende midler må anvendes i overensstemmelse med § 2.

Fellesbilag 4 «Trekkavtale»

Avtale om retningslinjer for prosentvis trekk av Fagforeningskontingent

(Gjelder ikke YS-medlemmer – se hovedavtalens bestemmelser kap. IX)

Fellesbilag 5 Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1. januar 1987

A. Fra 1. januar 1987 gjennomføres følgende arbeidstidsnedsettelse:

1. Til 37,5 timer per uke:
Dagarbeidstid

2. Til 36,5 timer per uke:
Vanlig 2-skiftarbeid som verken går lørdag aften eller i helligdagsdøgnet.

3. Til 35,5 timer per uke:

a. Arbeid som drives "hovedsakelig" om natten.

b. Døgnkontinuerlig skiftarbeid og "sammenlignbart" turnusarbeid.

c. 2-skiftarbeid og "sammenlignbart" turnusarbeid som "regelmessig" drives på søn.- og/eller helligdager.

d. Arbeidstidsordninger som medfører at den enkelte må arbeide minst hver tredje søn.- og/eller bevegelige helligdag.

4. Til 33,6 timer per uke:

a. Helkontinuerlig skiftarbeid og "sammenlignbart" turnusarbeid.

b. Arbeid under dagen i gruver.

c. Arbeid med tunneldrift og utsprengning av bergrom under dagen.

5. For dem som har forlenget arbeidstid pga. beredskapstjeneste eller passiv tjeneste iht. arbeidsmiljøloven § 10-4 (2) og (3), skal forlengelse skje på basis av overenskomstens timetall.

B. Gjennomføringen av kompensasjon for nedsettelse av arbeidstiden

a. Rene uke-, måneds- og årslønninger beholdes uforandret. Dersom det i tillegg ytes bonus, produksjonspremie el som er avhengig av arbeidstiden, reguleres den bevegelige del i henhold til pkt. d. nedenfor.

b. Timelønninger (minstelønnssatser, normallønnssatser, individuelle lønninger og akkordavsavn) forhøyes med 6,67 % for de som får arbeidstiden nedsatt fra 40 til 37,5 timer, 6,85% for de som får arbeidstiden nedsatt fra 39 til 36,5 timer, 7,04% for de som får arbeidstiden nedsatt fra 38 til 35,5 timer. 7,14 % for de som får arbeidstiden nedsatt fra 36 til 33,6 timer.

c. Andre lønnssatser som er uttrykt i kroner og øre per time forhøyes på tilsvarende måte som bestemt i pkt. b når det er på det rene at arbeidstakerens ukentlige fortjeneste ellers ville synke ved nedsettelsen av arbeidstiden hvis satsene ikke ble regulert.

d. Akkordtariffer, faste akkorder og prislister, produksjonspremieordninger, bonusordninger og andre lønnsordninger med varierende fortjeneste, reguleres slik at timefortjenesten økes med prosenttall som skal anvendes i henhold til pkt. b.

Inntil enighet om regulering av akkorder mv er oppnådd, betales tilleggene per arbeidet time. Det skal også være adgang for partene til å avtale at tilleggene skal holdes utenfor akkorder mv og betales per arbeidet time.

e. Akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) reguleres slik at akkordfortjenesten stiger med det prosenttall som skal anvendes i henhold til pkt. b. Inntil enighet om regulering av akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) er oppnådd, benyttes de gamle akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag), og tilleggene betales per arbeidet time.

Hvor bedriften innen et overenskomstområde med akkordnormal i hovedoverenskomsten måtte anvende høyere tall enn overenskomstens akkordnormal, skal disse tall bare reguleres i den utstrekning det er nødvendig for å bringe dem opp til den nye overenskomsts akkordnormal.

f. Det skal efter avtale mellom partene innenfor det enkelte overenskomstområde være adgang til å avtale at kompensasjon i henhold til pkt. a-e gis i form av et øretillegg i stedet for i prosenter.

C. Generelt om gjennomføringen

1. Ved gjennomføringen av arbeidstidsreduksjon etter pkt. A er det av avgjørende betydning at man på den enkelte bedrift oppnår en større fleksibilitet med hensyn til når arbeid skal utføres, opprettholde en hensiktsmessig driftstid samt sikre en effektiv og rasjonell utnyttelse av arbeidstiden.

2. Før arbeidstidsforkortelsen settes i verk, skal det forhandles på den enkelte bedrift om den praktiske gjennomføringen.

3. I samtlige tariffavtaler inntas bestemmelse om at arbeidstiden skal overholdes og utnyttes effektivt. Tillitsvalgte forplikter seg til å medvirke til dette. Med sikte på størst mulig grad å effektivisere arbeidstiden, skal det foretas en gjennomgang av pauser, vasketider mv.

   Hvis det etter en av partenes oppfatning ikke er grunn til å opprettholde ordningene, forholdes på vanlig tariffmessig måte.

4. I arbeidsmiljølovens § 10-12 (4), er det under visse betingelser åpnet adgang for tariffpartene til å treffe avtale om en annen ordning av arbeidstiden enn den loven fastsetter som den vanlige. Skulle det innenfor enkelte bransjer eller bedrifter være spesielt behov for å opprettholde den nugjeldende arbeidstid, kan tariffpartene treffe avtale om det i henhold til § 10 i loven.

5. I forbindelse med arbeidstidsforkortelsen kan det vise seg ønskelig av hensyn til den økonomiske utnyttelse av produksjonsutstyret å praktisere forskjellig ordinær arbeidstid, innen arbeidsmiljølovens rammer, for forskjellige grupper av arbeidstakere. Innenfor en arbeidstidsordning kan det videre være ønskelig å legge pausene til forskjellige tider for arbeidstakerne. Det forutsettes at dette nærmere reguleres i den enkelte tariffavtale.

6. I tilfelle arbeidstidsordningen medfører at enkelte virkedager er arbeidsfrie dager, skal arbeide på disse dager av arbeidstakere som skulle vært fri, betales med 50 % tillegg. I de tilfeller hvor tariffavtalen inneholder bestemmelse om 100% tillegg for overtidsarbeid på søn.- og helligdager og dager før disse, skal det dog betales 100 % etter kl. 12.00 på lørdager og etter kl. 16.00 på ukens øvrige hverdager.

7. Når saklige grunner gjør det nødvendig, skal det være adgang for bedriften til å foreta bytte av fridager. I de tilfeller hvor det ikke foreligger avtale bransjevis eller på bedriften om vilkårene for dette, skal følgende gjelde:

   I stedet for den fastsatte fridag kan det gis fri en tilsvarende dag i løpet av de 4 påfølgende uker.

8. Varsel om slikt bytte av fridag må gis senest ved arbeidstidens slutt to dager forut for fridagen. Samtidig skal bedriften gi beskjed om når arbeidstakeren i stedet skal ha fridag.

Når vilkårene for bytte av fridag foreligger, ytes ikke tilleggsbetaling for ordinær arbeidstid inntil kl. 12.00 på lørdager og inntil kl. 16.00 på ukens øvrige hverdager.

9. I bedrifter hvor hjemmevaktbestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 10-4 (4), kommer ikke til anvendelse skal reduksjonen av den ukentlige arbeidstid i seg selv ikke føre til en videre adgang til kompensasjon i fridager enn det som er praktisert under en ordning av ukentlig arbeidstid med 40 timer i gjennomsnitt.

10. Hvor skiftarbeid innenfor arbeidsmiljølovens ramme ønskes opprettholdt, innført eller utvidet og hvor man ikke allerede har tariffhjemmel for dette, skal partene oppta forhandlinger i tariffperioden om skiftbestemmelser.

D. Dagarbeid

Hovedorganisasjonene anbefaler at arbeidstiden fordeles på 5 dager i uken såfremt saklige grunner ikke tilsier en annen ordning, og at arbeidstidsforkortelsen gjennomføres med en ½ times forkortelse av den daglige arbeidstid.

Det kan også bli spørsmål om andre løsninger, eksempelvis:

1. ved at den daglige arbeidstid forkortes med 25 minutter hvor det benyttes 6 dagers arbeidsuke,

2. ved at den ukentlige arbeidstid er lengre enn 37,5 timer enkelte perioder mot tilsvarende kortere i andre perioder,

3. ved at den nuværende ukentlige arbeidstid opprettholdes eller reduseres med mindre enn 2,5 time per uke mot at det gis tilsvarende fridager spredt over hele året eller ved sammenhengende fritid enkelte perioder i året.

I de tilfelle vedkommende tariffavtale ikke inneholder andre bestemmelser gjelder følgende:

Blir bedriften og arbeidstakerne - eventuelt med bistand fra organisasjonene – ikke enige, skal den daglige arbeidstid forkortes med ½ time på 5 av ukens virkedager eller med 25 minutter hver dag hvis det arbeides 6 dagers uke.

Bedriften skal drøfte med tillitsvalgte om forkortelsen skal skje ved arbeidstidens begynnelse eller slutt eller begge deler. Ved valg av alternativ bør det legges vekt på det som bedriftens ansatte ønsker og at arbeidstidsordningen så lang det er mulig blir den samme for alle grupper i bedriften. Hvis enighet – eventuelt med bistand fra organisasjonene – ikke oppnås, fastsetter bedriften innenfor tariffavtalens ramme hvorledes arbeidstidsforkortelsen skal gjennomføres.

Foranstående bestemmelser er for det første ikke til hinder for at det kan treffes bransjevis avtale om hvordan arbeidstidsforkortelsen skal gjennomføres og kan dernest heller ikke påberopes under de forbundsvise forhandlinger for så vidt angår tariffavtaler som inneholder eksakte bestemmelser om inndelingen av arbeidstiden.

E. Overgang til ny skiftplan

Partene er enige om at når man som følge av arbeidstidsforkortelsen går over til ny skiftplan, følges denne uten avregning av fritid eller arbeidstid i henhold til den tidligere praktiserte skiftplan.

F. Opprettholdelse av produksjon, produktivitet og effektiv arbeidstid

Det forutsettes at partene på den enkelte bedrift bestreber seg på å øke produktiviteten. Så vidt mulig bør arbeidstidsforkortelsen ikke medføre oppbemanning.

I forbindelse med arbeidstidsreduksjonen er hovedorganisasjonene enige om å iverksette en rekke tiltak med sikte på å bedre bedriftenes produktivitet. Det vises til organisasjonenes utredning om arbeidstiden av 6. januar 1986.

I Hovedavtalen har Næringslivets Hovedorganisasjon og Landsorganisasjonen i Norge utformet bestemmelser som tar sikte på å legge forholdene best mulig til rette for samarbeid mellom bedriften, tillitsvalgte og de ansatte. Hovedorganisasjonene understreker betydningen av at partene i praksis følger disse bestemmelser.

I forbindelse med arbeidstidsreduksjonen vil hovedorganisasjonene med sikte på å dempe den økonomiske belastning spesielt peke på at man på den enkelte bedrift må samarbeide om tiltak for å øke effektiviteten, redusere produksjonsomkostningene og bedre bedriftenes konkurranseevne.

Hovedorganisasjonene viser til det samarbeid som har vært gjennomført i forbindelse med tidligere arbeidstidsreduksjoner. Resultatet av dette samarbeidet har vært positivt og er av stor betydning for å sikre bedriftenes konkurranseevne og skape sikre arbeidsplasser.

Også ved denne arbeidstidsreduksjonen vil hovedorganisasjonene oppfordre partene til å drøfte utnyttelsen av arbeidstiden. Partene bør undersøke om arbeidstiden blir effektivt utnyttet i alle arbeidsforhold og eventuelt iverksette tiltak for å oppnå dette. For øvrig må partene i sine bestrebelser ha oppmerksomheten vendt mot tekniske nyvinninger som kan gi bedre produksjonsresultater og innebære en forbedring av arbeidsmiljøet. De effektiviseringstiltak som gjennomføres, må harmonere med kravene til et godt arbeidsmiljø. Trivsel og sikkerhet er viktige momenter ved behandlingen av spørsmålet om en effektiv utnyttelse av arbeidstiden.

G. Nærmere om arbeidsmiljølovens § 10

1. § 10.4

a. Med døgnkontinuerlig skiftarbeid menes arbeid som drives 24 timer i døgnet, men som avbrytes søn.- og helligdager.

   I vanlige uker kan arbeidet legges til tiden fra kl. 22.00 på søndager til kl. 18.00 på lørdager, som vil si en driftstid på 140 timer.

b. Med sammenlignbart turnusarbeid menes en arbeidstidsordning som påfører arbeidstakerne samme eller tilnærmet de samme ulemper som døgnkontinuerlig skiftarbeid, som regel vil være tilfelle når arbeidet drives mer enn 5 timer hver natt, selv om det antall timer den enkelte arbeidstaker arbeider om natten vil ligge noe under det som vil være tilfelle om virksomheten ble drevet døgnet rundt.

c. Uttrykket "søn.- og helgedager" betyr i denne bestemmelse "søn.- og/eller helgedager". Dette innebærer at for arbeid på to skift og sammenlignbart turnusarbeid som regelmessig drives på bevegelige helligdager, men ikke nødvendigvis på søndager, skal den alminnelige arbeidstid heller ikke være over 35,5 timer per uke.

   For at arbeid skal regnes som arbeid på søn.- og/eller helgedag, må vedkommende arbeidstaker enten ha arbeidet minst 4 timer inn i det døgn hvor det etter loven skal være helligdagshvile, dvs. samtlige 4 timer mellom kl. 18.00 og 22.00, eller etter kl. 22.00.

I sistnevnte tilfelle uten noe krav til miste lengde av tiden.

d. Bevegelige helligdager skal regnes som søndager ved fortolkningen av uttrykket "hver tredje søndag". Dette innebærer at en arbeidstaker som ikke arbeider så ofte på søndag som hver tredje søndag, likevel vil kunne få 35,5 timer per uke dersom han i tillegg arbeider på bevegelige helligdager i slik utstrekning at han når opp i minst hver tredje søn.- og helligdag.

e. Uttrykket "arbeid som hovedsakelig drives om natten" innebærer at arbeidstakere går inn under bestemmelsen hvis ¾ av arbeidstiden, dog minst 6 timer etter den gjeldende arbeidstidsordning, faller om natten. (I tidsrommet fra kl. 21.00 – kl. 06.00).

2. § 10-4:

Med helkontinuerlig skiftarbeid menes arbeid som drives 24 timer i døgnet uten normal stans på søn.- og helligdager.

I hvilken utstrekning turnusarbeid kan sies å være sammenlignbart med helkontinuerlig skiftarbeid, beror på om den alminnelige arbeidstid for den enkelte arbeidstaker i henhold til fastsatt arbeidsplan skal være henlagt til ulike tider av døgnet og slik at arbeidstiden for vedkommende som hovedregel skal omfatte minst 539 timer nattarbeid per år og minst 231 timer arbeid på søndager per år.

Med nattarbeid forstås i denne forbindelse arbeid mellom kl. 22.00 og kl. 06.00 (tiden for nattskift). Søndagsdøgnet regnes fra lørdag kl. 22.00 til søndag kl. 22.00 (tiden for helgeskift).

Hvis arbeidsplanen omfatter et kortere tidsrom enn 1 år, skal de timetall som gjelder for krav til nattarbeid og søndagsarbeid reguleres tilsvarende.

Arbeid av kortere varighet enn 4 uker regnes ikke som turnusarbeid etter denne bestemmelse.

H. Overgangsordning

I en overgangsperiode inntil 1. juli 1987 skal det være anledning til å benytte någjeldende skift-, turnus- og andre arbeidstidsordninger.

De enkelte tariffparter kan dessuten avtale en ytterligere utsettelse med gjennomføringen av arbeidstidsnedsettelsen for vedkommende bransje eller bedrifter innen denne, dog ikke utover 1. oktober 1987.

I de uker hvor overgangsordninger benyttes, skal timer hvor med arbeidstiden i henhold til skift-, turnus- eller annen arbeidstidsordning i gjennomsnitt per uke overstiger den nye arbeidstid, regnes som overtidsarbeid. Overtidsgodtgjørelsen for de timer hvor med arbeidstiden i henhold til skift-, turnus eller annen arbeidstidsordning i gjennomsnitt per uke overstiger den nye arbeidstid skal være 50 % inntil 1. juli 1987.

Dersom de enkelte tariffparter blir enige om å forlenge overgangsperioden utover 1. juli 1987 og inntil 1. oktober 1987 skal tilleggsgodtgjørelsen i denne periode være 75 %.

Kompensasjon for nedsatt arbeidstid kommer i tillegg til betalingen for de overskytende timer.

Fellesbilag 6 Likestilling mellom kvinner og menn

Aktivitetsprogram mellom YS og NHO
Likestilling mellom kvinner og menn

Innledning
Hovedavtalen mellom YS og NHO, tilleggsavtale II - rammeavtale om likestilling mellom kvinner og menn i arbeidslivet, fastsetter at partene tar initiativ til tiltak og aktiviteter som kan fremme likestilling. I avtalen heter det blant annet;

”Det anbefales at felles likestillingsarbeidet i YS - NHO-regi prioriterer å se på sammenhengen mellom arbeidsliv, kjønnsroller på arbeidsmarkedet, fremme kvinners deltakelse i beslutningsprosesser og utarbeide virkemidler for å takle kjønnsbaserte lønnsforskjeller.

YS og NHO er enige om et felles aktivitetsprogram med tiltak på flere områder for å følge opp målsettingene:

Aktivitetsprogram
Hovedorganisasjonene vil gjennom aktiv handling ta ansvar for å få til endringer, både strukturelt og kulturelt, gjennom følgende aktiviteter/tiltak:

- **Lokale likestillingsavtaler og likestillingsprosjekter**
  Hvis de lokale parter ønsker å utarbeide en likestillingsavtale på bedriftsnivå eller ønsker å igangsette konkrete likestillingstiltak, kan hovedorganisasjonene bistå gjennom rådgivning.

- **Arbeidsliv – familiepolitikk**
  Hovedorganisasjonene vil arbeide for en foreldrepermisjonsordning som fremmer likestilling.

- **Hovedorganisasjonene vil arbeide for en familiepolitikk som** balanserer hensynet til familie- og arbeidsliv.

- **Likelønn**
  Felles tiltak for oppfølging av enkelte elementer i likelønnskommisjonens rapport og eventuelle tiltak initiert i tariffoppgjørene.

Heltid/deltid
Partene vil jobbe for å innhente kunnskap om partenes ønsker og behov lokalt, og øke bevissthet og holdninger om kvinners tilknytning til arbeidslivet.

- **Arbeidsflytting mellom sektorene**
  Hovedorganisasjonene vil initiere kartlegging/forskning på hindringer i forhold til jobbskifte fra offentlig til privat sektor og fra privat til offentlig sektor.

- **Opplæring og rekruttering – det kjønnsdelte studie- og yrkesvalget**
  - Tiltak ovenfor opplæringskontorer og rådgivningstjeneste.
  - Rekruttere flere kvinner til ledende stillinger – Female Future.
  - Synliggjøre HF-prosjekter som eksempelvis ”Jenter i bil og elektro” og oppfordre flere bransjer og bedrifter til å høste erfaring og gjøre tilsvarende
  - Motivere til utradisjonelle yrkesvalg

- **Felles informasjon**
  Partene vil i fellesskap samarbeide om å utvikle felles informasjon for å fremme reell likestilling mellom kvinner og menn.

Hovedorganisasjonene skal foreta en evaluering av samarbeidet innenfor likestillingsområdet innen 2 år fra virkningstidspunktet for dette aktivitetsprogrammet. Denne evalueringen skal danne grunnlaget for videre samarbeid og nye tiltak på området.

Partene viser til hovedavtalen mellom YS og NHO for tilleggsavtale II - rammeavtale om likestilling mellom kvinner og menn i arbeidslivet, foruten informasjon om arbeid med likestilling på YS og NHOs hjemmesider; www.ys.no og www.nho.no.

Fellesbilag 7 Ferie mv.

Innledning

Det er en hovedoppgave for partene å forbedre bedriftenes konkurranse-evne. Ved innføring av mer fritid er det derfor en klar forutsetning at bedriftene gis muligheter til å oppveie de konkurransemessige ulemper som dette medfører med større fleksibilitet. Arbeidstakerne vil også på sin side ha forskjellige behov for avvikende arbeidstidsordninger begrunnet i ulike livsfaser, arbeids- og bosituasjon mm. Økt fleksibilitet sammen med den femte ferieuken vil kunne bidra til mindre sykefravær og økt produktivitet.

A. Fleksibilitet

I samtlige overenskomster inntas følgende bestemmelser:

a) ”Der partene lokalt er enige om det, kan det som en forsøksordning iverksettes bedriftstilpassede ordninger som går ut over overenskomstens bestemmelser for så vidt gjelder arbeidstid og godtgjørelser for dette. Slike ordninger skal forelegges forbund og landsforening til godkjennelse.”

b) ”Det er adgang til å gjennomsnittsberegne arbeidstiden etter reglene i arbeidsmiljøloven § 10-5. Tariffavtalens parter kan bidra til at slike avtaler etableres.”

c) ”Det kan foreligge individuelle behov for avvikende arbeidstids-ordninger, fritidsønsker mv. Slike ordninger avtales med den enkelte eller de tillitsvalgte, for eksempel i form av gjennomsnittsberegnet arbeidstid eller timekontoordning. Individuelle avtaler står tilbake for avtaler inngått med de tillitsvalgte.”

B. Avtalefestet ferie

1. Den utvidede ferien, 5 virkedager jf. ferieloven § 15, forskutteres ved at den resterende delen innføres som en avtalefestet ordning og tas inn som et bilag i alle overenskomster.

Ekstraferie for arbeidstakere over 60 år på 6 virkedager opprettholdes, jf. ferieloven § 5 nr. 1 og 2.

Arbeidstaker kan kreve 5 virkedager fri hvert kalenderår, jf. ferieloven § 5 nr. 4. Deles den avtalefestede ferien, kan arbeidstaker bare kreve å få fri så mange dager som vedkommende normalt skal arbeide i løpet av en uke.

Dersom myndighetene beslutter å iverksette den resterende del av den femte ferieuken, skal disse dagene komme til fradrag i den avtalefestede ordningen.

2. Innfasing av den resterende del av den femte ferieuken skjer slik at 2 fridager tas ut i 2001, de øvrige i 2002.

Ferie penger beregnes i samsvar med ferieloven § 10.

Når den femte ferieuken er gjennomført skal den alminnelige prosentsats for feriepenger være 12 % av feriepengegrunnlaget, jf. ferieloven § 10 nr. 2 og 3.

Økningen foretas ved at prosentsatsen for opptjeningsåret endres slik:

2000 settes til 11,1
2001 settes til 12,0

Dersom myndighetene beslutter å utvide antall feriedager i ferieloven, er det partenes forutsetning at ovennevnte tall legges til grunn som feriegodtgjørelse for tilsvarende periode.

3. Arbeidsgiver fastsetter tidspunktet for den avtalefestede ferien etter drøftinger med de tillitsvalgte eller den enkelte arbeidstaker samtidig med fastsettelsen av den ordinære ferie.

Arbeidstaker kan kreve å få underretning om fastsettelse av den avtalefestede del av ferien tidligst mulig og senest to måneder før avviklingen, med mindre særlige grunner er til hinder for dette.

4. Arbeidstaker kan kreve å få feriefritid etter denne bestemmelsen uavhengig av opptjening av feriepenger.

Dersom driften helt eller delvis innstilles i forbindelse med ferieavvikling, kan alle arbeidstakere som berøres av stansen, pålegges å avvikle ferie av samme lengde uavhengig av opptjening av feriepenger.

5. Arbeidstaker kan kreve at den avtalefestede delen av ferien gis samlet innenfor ferieåret, jf. ferieloven § 7 nr. 2, slik at 1 ukes sammenhengende ferie oppnås. Hovedorganisasjonene oppfordrer partene til å plassere den avtalefestede ferie slik at kravet til produktivitet i størst mulig grad blir ivaretatt, for eksempel i forbindelse med Kristi Himmelfartsdag, påsken, jul- og nyttårshelgen.

6. Ved skriftlig avtale mellom bedriften og den enkelte, kan den avtalefestede ferien overføres helt eller delvis til neste ferieår.

7. For skiftarbeidere tilpasses den avtalefestede ferien lokalt, slik at dette etter full gjennomføring utgjør 4 arbeidede skift.

Merknader:

1. I overenskomster hvor ferie etter ferieloven § 15 allerede er innført, skal antall dager ikke økes som følge av innføring av den avtalefestede ferien. Iverksettelsen og den praktiske gjennomføringen av den avtalefestede ferien for de aktuelle områder, avtales nærmere mellom partene.

2. For sokkeloverenskomstene (nr. 129, nr. 125 og nr. 123) medfører ferien en reduksjon på 7,5 time pr. feriedag. Partene er enige om at ferien avvikles i friperioden i løpet av ferieåret.

Fellesbilag 8 Innleie av arbeidstakere og utsetting av arbeid mm.

Partene er enige om at det er viktig å arbeide for at bransjen skal være attraktiv og seriøs, og at innleide arbeidstakere og arbeidstakere ansatt hos underleverandører har ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Partene er opptatt av å hindre ”sosial dumping” og at de utfordringene et internasjonalt marked og fri bevegelighet på arbeidsmarkedet og tjenestemarkedet medfører, behandles på en god måte, og i tråd med norsk lov- og avtaleverk og internasjonalt regelverk.

1. Innleie av arbeidstakere

Så tidlig som mulig, og før bedriften inngår avtale om å leie inn arbeidstakere i henhold til gjeldende regler i arbeidsmiljøloven kap. 14 (se §§ 14-12 og 14-13) skal omfang og behov drøftes med de tillitsvalgte, jf. hovedavtalens § 9-3 - 9-6.

1.2 Avtale om arbeidsleie mellom produksjonsbedrifter

Organisasjonene anbefaler at bedriftene avtaler retningslinjer om arbeidsleie bedriftene imellom for å møte produksjonsmessige svingninger og motvirke oppsigelser og permitteringer. Det forutsettes at arbeidsleien er i samsvar med arbeidsmiljøloven § 14-13 samt øvrige lover og avtaler. Slike avtaler opprettes i forståelse med tillitsvalgte.

Ved slik innleie skal bedriften på anmodning fra de tillitsvalgte dokumentere lønns- og arbeidsvilkår som er gjeldende hos virksomheten når innleide arbeidstakere skal arbeide innen overenskomstens virkeområde, jfr. § 1.1.

1.3 Innleie av arbeidstakere fra vikarbyråer (bemanningsvirksomheter)

1.3.1 Ved innleie av arbeidstakere fra bemanningsforetak/vikarbyrå gjelder arbeidsmiljøloven § 14-12.

1.3.2 Ansatte i bemanningsforetak/vikarbyrå skal, så lenge innleieforholdet varer, ha samme lønns- og arbeidsvilkår som gjelder i innleiebedriften i samsvar med arbeidsmiljøloven § 14-12 a, (forslag i Prop 74L).

Bestemmelsen innebærer at pensjon ikke omfattes av likebehandlingsprinsippet.

Dersom bemanningsforetaket/vikarbyrået ikke er bundet av overenskomst mellom YS og en arbeidsgiversammenslutning gjelder ikke fellesbilag 1, 2, 3, 4, 5, 6 og 10.

1.3.3 Innleiebedriften plikter å gi bemanningsforetaket/vikarbyrået de nødvendige opplysningene for at vilkåret om likebehandling som følger av pkt. 1.3.2 kan oppfylles, samt å forplikte bemanningsforetaket/vikarbyrået til dette vilkåret.

På anmodning fra de tillitsvalgte skal bedriften dokumentere lønns- og arbeidsvilkår som er gjeldende hos bemanningsforetaket/vikarbyrået når innleide arbeidstakere skal arbeide innen overenskomstens virkeområde.

1.3.4 Hovedavtalens kap. 5 gjelder også i forhold til innleide med følgende unntak: Dersom utleiebedriften er bundet av hovedavtalen mellom YS og NHO, er tvister om den utleides lønns- og arbeidsforhold et forhold mellom partene i utleiebedriften. Tillitsvalgte og bedriftsrepresentant fra innleier kan på forespørsel bistå i forhandlingene med informasjon om avtalene i innleiebedriften.

Dersom utleiebedriften ikke er bundet av hovedavtalen mellom YS og NHO, kan tillitsvalgte i innleiebedriften ta opp med innleier påstander om mislighold av likebehandlingsprinsippet i pkt. 1.3.2 slik at innleier kan få avklart og eventuelt rettet opp i forholdet.

Innleide arbeidstakere skal presenteres for tillitsvalgte i innleiebedriften. Partene lokalt skal ved drøfting av innleie også drøfte ressurser til tillitsvalgtarbeid, jf. hovedavtalen § 5-6

Merknad
Punktene 1.3.2, 1.3.3 og 1.3.4 iverksettes på samme tidspunkt som lovens endringer trer i kraft, jf. Prop 74L (2011-2012).

2. Utsetting av arbeid og entrepriselignende ordninger

Så tidlig som mulig, og før bedriften inngår avtale med under-leverandør om utsetting av arbeid skal behov og omfang drøftes med de tillitsvalgte, jf. hovedavtalen § 9-3 - 9-6.

Bedriften har ansvar for å påse at underleverandører bedriften inngår avtale med, og som utfører arbeid innenfor overenskomstens virkeområde, har arbeidsavtale med sine ansatte som minst sikrer at overenskomstens vilkår for minstelønn, overtidsgodtgjøring, arbeidstid og reise-bestemmelsene i VO-delens kap. VIII er ivaretatt.

Bedriften har videre ansvar for å påse at underleverandør bedriften inngår avtale med har arbeidsavtale med sine ansatte iht. forskrift om utsendte arbeidstakere (2005-12-16-1566 § 2).

Dersom underleverandør som bedriften har inngått avtale med, benytter seg av underleverandør må denne/disse underleverandører påta seg tilsvarende forpliktelse overfor sine ansatte.

Bedriften skal på anmodning fra de tillitsvalgte dokumentere lønns- og arbeidsvilkår som er gjeldende hos underleverandør når underleverandørs ansatte arbeider innen overenskomstens virkeområde, jf. § 1.1.

Ved bedrifter som jevnlig benytter underleverandører oppfordres de lokale parter til å utarbeide egne rutiner til bruk i slike sammenhenger.

3. Personvern og taushetsplikt

Det er en forutsetning at de lønns- og arbeidsvilkår som bedriften blir bedt om å dokumentere er tilstrekkelig anonymisert og ikke strider mot lov. Virksomhetens behov, eksempelvis konkurransemessige forhold, kan tilsi at informasjon ikke bør gis videre. I slike tilfeller kan arbeidsgiver pålegge tillitsvalgte og eventuelle rådgivere taushetsplikt. Taushetsplikten gjelder også etter utløpet av vedkommendes mandatperiode. Det er ingen taushetsplikt i forhold til å gi informasjon videre til relevant offentlig myndighet.

4. Bo- og oppholds forhold for arbeidstakere ansatt hos underleverandører som utfører oppdrag i Norge

Bedriften skal på anmodning fra tillitsvalgte informere de tillitsvalgte om hvordan det er tilrettelagt for at arbeidstakere ansatt hos underleverandører som midlertidig utfører arbeid i bedriften har bo- og oppholds forhold i samsvar med den standard som normalt brukes på oppdragsstedet.

5. Bruk av vikarer

Vikarer, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 nr. 1 b) erstatter navngitte personer for et bestemt arbeid eller tidsrom.

6. Andre forhold

I bedrifter som har, eller står i fare for å gå til oppsigelser og permitteringer vises det i denne sammenheng spesielt til regler om permittering og oppsigelse i hovedavtalens kap. VI, hovedavtalen § 10-4 og arbeidsmiljøloven kap. 15.

Fellesbilag 8a Ansatte i vikarbyråer

Bestemmelsene i dette bilaget regulerer forhold i bemanningsforetak/ vikarbyrå som er omfattet av denne overenskomst jf. § 2.3.

1. Denne overenskomst kan gjøres gjeldende som tariffavtale i bemanningsforetak/ vikarbyrå som har ansatte som blir leid ut, og som utfører arbeid under denne overenskomstens virkeområde jf. § 2.3.

2. Arbeidstakere skal ha en skriftlig arbeidsavtale i samsvar med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven.

3. Det skal for alle oppdrag utstedes en skriftlig oppdragsavtale inneholdende alle relevante opplysninger om oppdragets art, innhold og varighet.

4. Oppsigelse og avskjed gjelder i samsvar med arbeidsmiljølovens bestemmelser.

5. Dersom arbeidstaker tilbys ansettelse i innleiebedriften, kan han/hun fratre etter oppsigelse når oppsigelsestiden utløper, med mindre partene blir enige om noe annet. I oppsigelsestiden har arbeidstaker rett til å fortsette arbeidet i innleiebedriften dersom oppdraget består.

6. Ved utleie til bedrift som er bundet av denne overenskomsten, gjelder lønns- og arbeidsvilkårene i innleiebedriften, jf. fellesbilag 8 pkt. 1.3.2.

7. Ved utleie til bedrift som ikke er bundet av denne overenskomst, gjelder lønns- og arbeidsvilkårene som er avtalt i utleiebedrift så lenge disse ikke er i strid med kravet om likebehandling i arbeidsmiljøloven.

8. Lønnsplikten løper i henhold til den ansattes arbeidsavtale. Ved permittering eller opphør av arbeidsforholdet gjelder arbeidsmiljøloven og hovedavtalen.

Protokolltilførsel

1. Partene legger til grunn at LO sier opp bemanningsavtalen mellom LO og NHO.

2. Partene er i tariffperioden enige om å praktisere H 3-7 (2) andre ledd på samme måte som den har vært praktisert i forhold til nåværende bemanningsavtale. Dersom man ikke blir enige om å fortsette denne praktiseringen gjelder H 3-7 (2) andre ledd på vanlig måte fra tariffrevisjonen 2014.

Fellesbilag 9 Protokoller vedr. statistikk

Protokoll

15. april 2012 ble det avholdt forhandlingsmøte mellom Fellesforbundet og Norsk Industri om behovet for statistikkgrunnlag ved tariffoppgjørene ved etablering av Industrioverenskomsten.

Industrioverenskomsten - statistikkgrunnlag
Fellesforbundet og Norsk Industri er enige om å etablere èn industrioverenskomst. I forbindelse med tariffoppgjørene framover, både ved hoved- og mellomoppgjør, vil det være behov for lønnsstatistikker for de tidligere overenskomster som inngår i Industrioverenskomsten, og som tidligere kvalifiserte til lavlønnstillegg basert på statistiske vurderinger. Dette gjelder for eksempel tidligere Tekooverenskomsten.

Protokollen undertegnes med det forbehold at partene ved tariffoppgjøret 2012 blir enige om å etablere en Industrioverenskomst.

Norsk Industri
Stein Lier Hansen

Fellesforbundet
Arve Bakke

Protokoll

15. april 2012 ble det avholdt forhandlingsmøte mellom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Landsorganisasjonen i Norge (LO) om behovet for statistikkgrunnlag ved tariffoppgjørene ved etablering av Industrioverenskomsten.

Industrioverenskomsten – statistikkgrunnlag
LO og NHO viser til protokoll av 15. april 2012 mellom Fellesforbundet og Norsk Industri vedrørende behov for lønnsstatistikker for lavlønnsfag som inngår i Industrioverenskomsten, for eksempel tidligere Tekooverenskomsten. LO og NHO bekrefter at hovedorganisasjonene vil sørge for at slike statistikker blir fremskaffet til bruk i hoved- og mellomoppgjør i det omfang tariffpartene i Industrioverenskomsten anser det nødvendig.

Protokollen undertegnes med det forbehold at partene ved tariffoppgjøret 2012 blir enige om å etablere en Industrioverenskomst.

Næringslivets Hovedorganisasjon

Landsorganisasjonen i Norge

Fellesbilag 10 Tjenestepensjoner

NI og Parat vil understreke viktigheten av at tjenestepensjonsordninger drøftes på de enkelte bedriftene med det formål å etablere bedriftsvise tjenestepensjonsordninger.

NI og Parat oppfordrer derfor til at det etableres slike ordninger på den enkelte bedrift. At partene på bedriftene vurderer og eventuelt utvikler egne ordninger, gjør at pensjonsordningene kan tilpasses både bedriftens og de ansattes behov og muligheter, samtidig som partene lokalt kan drøfte lønn, pensjon og andre arbeidsvilkår i en total sammenheng.

For å følge opp partenes oppfordring om at flest mulig av bedriftene bør etablere tjenestepensjonsordninger, skal partene på den enkelte bedrift drøfte alle sider vedrørende tjenestepensjon og forsikringsordninger som ofte er knyttet til slike.

På de bedriftene hvor det ikke er etablert tjenestepensjonsordninger, skal de lokale partene innen utløpet av året 2002 gjennomgå de ulike ytelser som Folketrygden gir ved oppnådd pensjonsalder, ved uførhet osv. for de enkelte grupper av arbeidstakere. På bakgrunn av dette skal partene drøfte behovet for å etablere ulike tjenestepensjonsordninger. Partene bør også drøfte ulike forsikringsordninger som ofte er knyttet til tjenestepensjonsordninger. Fra drøftingene skal det settes opp protokoll.

På de bedriftene hvor det allerede er etablert pensjonsordninger vil NI og Parat understreke viktigheten av at de lokale partene en gang i hver tariffperiode gjennomgår de etablerte bedriftsordningene, og hva disse gir i tillegg til de ulike ytelser som Folketrygden gir ved oppnådd pensjonsalder, ved uførhet osv. for de enkelte grupper av arbeidstakere. På bakgrunn av dette skal partene drøfte behovet for å gjøre endringer i de ordninger bedriften har. Fra drøftingene skal det settes opp protokoll.

NI og Parat vil anmode sine respektive hovedorganisasjoner, NHO og YS om i fellesskap å:

- utarbeide nødvendig informasjonsmateriell til bruk i de enkelte virksomheter
- legge til rette for å bistå partene i den enkelte virksomhet med råd og veiledning i forbindelse med drøftingene
- ta opp forhandlinger med enkelte tilbydere av alderspensjonsordninger med sikte på å komme fram til standardkontrakter som kan benyttes i de virksomheter som ønsker å etablere ordninger.

- ta opp til drøfting mulighetene for og eventuelt inngå avtale om en felles alderspensjonsordning for de virksomheter som ut fra ulike forhold skulle ønske en slik ordning

  I reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår tas inn følgende formulering: Partene er enige om å drøfte de erfaringene som partene har hatt med hensyn til lokale drøftelser om innføring av lokale pensjonsavtaler, herunder drøfte nødvendige tiltak for å ivareta partenes oppfordring om at det etableres tjenestepensjonsordninger på den enkelte bedrift.

Fellesbilag 11 Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet (VTO)

§ 1 Bilagets omfang

Bilaget gjelder for arbeidstakere som er 100% ufør og er fast ansatt i bedriften på VTA-tiltaket i ordinær virksomhet (VTO), eller gjennom andre tilsvarende ordninger. Der hvor annet ikke følger av bilaget, gjelder overenskomstens bestemmelser også for ansatte som omfattes av dette bilaget.

§ 2 Arbeidstakerens oppgaver i bedriften

Arbeidstakeren utfører de oppgaver hun/han blir pålagt av bedriften.
Før det ansettes drøftes det med tillitsvalgte hvordan arbeidstakeren skal ivaretas, og få den oppfølging og utvikling som kvalifiseringsplanen krever.

§ 3 Ansettelse, arbeidsavtale, oppsigelse/avskjed

Arbeidstakeren ansettes i bedriften i henhold til arbeidsmiljøloven.
Det skal inngås skriftlig arbeidsavtale. Oppsigelse/avskjed skal ha saklig grunn og foretas i henhold til arbeidsmiljølovens (AMLs) bestemmelser.

§ 4 Lønnsbestemmelser

Den lønn som omfattes av denne bestemmelsen, er lønn utbetalt fra bedriften til sine arbeidstakere som er omfattet av dette bilaget. Trygdeytelser skal ikke medregnes. Minstesats for lønn fremgår av det til enhver tid gjeldende VTA-bilag til AMB-overenskomsten. For tariffperioden 2020-2022 er minstesats for lønn kr 22.50 pr. time.

Uavhengig av type overenskomst bedriften er bundet av, gjelder ovenstående minstesats og ledelsen skal én gang per år drøfte med de tillitsvalgte evt. justering av bedriftens lønnssats(er) for de som er omfattet av bilaget.

§ 5 Arbeid utenfor tjenestestedet

Ved arbeid utenfor det daglige arbeidssted kan dette kompenseres etter lokale avtaler.

§ 6 Arbeidstidsordninger, Arbeid utenfor tjenestestedet

Ved arbeide utenfor arbeidstakers daglige arbeidssted kan det avtales at arbeidstiden følger arbeidstiden i ekstern bedrift.

§ 7 Lønn under sykdom mv.

Bedriften skal betale sykepenger i henhold til de til enhver tid gjeldende bestemmelser i folketrygdloven, basert på den enkeltes lønn i arbeidsgiver-perioden

VO-Delen

Kap. I Omfang

§ 1.1 Faggrupper og øvrige stillinger

VO-delen omfatter fag-, spesial- og hjelpearbeiderstillinger.

VO-delen omfatter også stillingsgrupper hvor det kreves spesielle kvalifikasjoner og/eller kunnskaper utover ovenfor nevnte stillingsgrupper.

VO-delen omfatter også arbeidstakere i stillinger som sjåfører, i stillinger i vakttjeneste og i stillinger på lager, samt kantine og rengjøringspersonalet.

VO-delen kan etter lokal avtale gjøres gjeldende for arbeidstakere i ovenfor nevnte stillingsgrupper som midlertidig har stillinger innen funksjonærområder og/ eller har stillinger som arbeidsledere.

§ 1.2 Definisjoner

1.2.1 Fagarbeider
Med fagarbeider menes arbeidstaker som har bestått fagprøve i samsvar med lov om fagopplæring i arbeidslivet, enten etter utstått læretid på kontrakt eller praksis i samsvar med opplæringsloven § 3-5.

1.2.2 Spesialarbeider
Med spesialarbeider menes arbeidstaker som er fylt 18 år og har fått slik øvelse, at vedkommende selvstendig og under eget ansvar kan betjene utstyr og maskiner eller utføre annet spesialarbeid som er et nødvendig ledd i produksjonen.

1.2.3. Hjelpearbeider
Arbeidstaker som ikke fyller vilkårene for spesialarbeider, dvs. arbeidstaker som utfører enklere arbeid i produksjonen er hjelpearbeider.
En arbeidstaker må være fylt 18 år for å få hjelpearbeiders minstelønn.

1,2.4 Sjåfør
Sjåfør anerkjennes som spesialarbeider med mindre hun/han har relevant fagbrev.

1.2.5 Lagerarbeider
Lagerarbeider anerkjennes som spesialarbeider med mindre hun/han har relevant fagbrev.

1.2.6 Vaktmenn

Vaktmenn plasseres i gruppen hjelpearbeider eller spesialarbeider avhengig av arbeidets art og omfang.

1.2.7 Rengjørings- og kantinepersonell

Rengjørings- og kantinepersonell plasseres i gruppen hjelpearbeider eller spesialarbeider med mindre de har relevant fagbrev.

§ 1.3 Teknologiindustri

Teknologiindustrien er kunnskapsbasert. Utvikling og konkurranseevne for denne industrien vil i stor grad være avhengig av arbeidstakernes kunnskaper og kompetanse.

Dette tilsier at overenskomsten både på sentralt nivå og lokalt nivå må tilpasses denne utvikling, jf. fellesdelen 6.9.2 og 6.10.2.

Kap. II Arbeidstid, ferie og korte velferdspermisjoner

§ 2.1 Ordinær arbeidstid

Se også fellesdelen § 5.1.

2.1.1 Fastleggelse av ordinær arbeidstid

Ved enighet mellom de lokale parter kan ordinær arbeidstid legges innenfor tidsrommet kl. 06.00 og kl. 17.00 de første 5 virkedager i uken, og på lørdager mellom kl. 06.00 og kl. 12.00.

Ved fastsettelse av arbeidstid bør det legges vekt på ansattes ønsker og på bedriftens behov for å utnytte produksjonsutstyr effektivt. Hvis enighet - eventuelt med bistand fra organisasjonene - ikke oppnås, fastsetter bedriften arbeidstiden innenfor kl. 07.00 - kl.16.00.

Partene peker på at det av hensyn til effektiv utnyttelse av produksjonsutstyr vil være av stor betydning å praktisere fleksible arbeidstidsordninger, herunder hvilepauser. Det anbefales derfor med utgangspunkt i Riksmeklerens forslag ved tariffoppgjøret i 1986, avsnitt C, punkt 5, at det på de enkelte bedrifter inngås avtale om slike ordninger innenfor tidsrommet kl. 06.00 til kl. 18.00.

§ 2.2 Skiftarbeid

Se også fellesdelen § 5.2.

2.2.1 Generelt om skiftarbeid

Skiftene i en 2-skiftsordning forutsettes å veksle hver uke mellom formiddag og ettermiddag. Skiftene i en 3-skiftsordning forutsettes å veksle hver uke i kombinasjoner av formiddagsskift, ettermiddagsskift og nattskift. Hvor produksjonsmessige forhold tilsier det, kan bedriften iverksette andre ordninger. Det samme gjelder når partene på bedriften er enige om det.

2.2.2 Kompensasjon ved midlertidig overgang til skift

Ved midlertidig overgang fra dagarbeid til skift og fra 2- til 3-skift, gis kompensasjon for arbeidstidsnedsettelsen ved at skiftarbeidernes fortjeneste på skift inkl. eventuell overtid på skift for hver lønningsperiode påplusses kompensasjonen:

- fra 37,5 timer til 36,5 timer: 2,74 %
- fra 37,5 timer til 35,5 timer: 5,63 %
- fra 37,5 timer til 33,6 timer: 11,61 %
- fra 36,5 timer til 35,5 timer: 2,82 %
- fra 36,5 timer til 33,6timer: 8,63 %
- eventuelt den prosentsats som forekommer hvor arbeidstids-nedsettelsen skjer fra andre timetall.

Kap. III Lønnsfastsettelse mm.

§ 3.1 Minste timefortjeneste

Se også fellesdelen § 6.1.

3.1.1 Regulering av satsene for minste timefortjeneste

Regulering av satsene for minste timefortjeneste foretas ved tariffoppgjør og ved tilpasningsforhandlingene ved mellomoppgjør i tråd med tidligere praksis.

Ved bedrifter hvor et lønnssystem krever det, avtales det en akkord-beregningstimelønn. Akkordberegningstimelønnen differensieres i henhold til fellesdelen 6.9.2.

3.1.2 Satsene for minste timefortjeneste

3.1.2.1	**Fagarbeider:**	kr	187,14
	Etter 1 års arbeid som fagarbeider:	kr	188,85
3.1.2.2	**Spesialarbeider:**	kr	178,62
	Etter 1 års arbeid som spesialarbeider:	kr	180,43
3.1.2.3	**Hjelpearbeider:**	kr	170,19
	Etter 1 års arbeid som hjelpearbeider:	kr	171,89

§ 3.2 Garantert fortjeneste

Arbeidstakernes lønnsforhold (timefortjeneste i henhold til denne bestemmelse) skal kontrolleres to ganger årlig på grunnlag av henholdsvis NHOs beregnede årsgjennomsnitt (omregnet til timelønn) og utviklingen i SSBs lønnsindeks for industrien første og andre kvartal. Beregningen baseres på lønnsdata fra SSB og for øvrig det som følger av denne bestemmelse.

I den sentrale beregningen skal avtalt lønn foregående kalenderår for samtlige grupper; fag-, spesial- og hjelpearbeider, innenfor Industri-overenskomsten/ VO-delens virkeområde, legges til grunn. Med "avtalt lønn" menes den faste lønnen som utbetales inklusiv faste tillegg (f.eks. kvalifikasjons-, ansiennitets- eller lignende tillegg).

Variable tillegg (f.eks. tillegg for arbeid utenfor bedrift jf. VO-delen § 8.4.6, offshore-, overtids-, skift-, smuss- eller lignende tillegg) skal ikke inngå i beregningsgrunnlaget. Bonus, og innrapportert lønn for arbeidsledere/ arbeidende formenn, skal heller ikke inngå i det sentrale beregningsgrunnlaget.

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for de respektive gruppene i bedriften skal, med virkning pr. 1. april, og 1. oktober, være minst det som følger av garantisatsen for samme gruppe.

Bedriften skal foreta regulering for den enkelte gruppe; fag-, spesial- og hjelpearbeider, dersom gjennomsnittet for gruppen i bedriften ikke utgjør minst:

- Fagarbeidere 87 % av det sentrale beregningsgrunnlaget
- Spesialarbeidere 82 % av det sentrale beregningsgrunnlaget
- Hjelpearbeidere 74 % av det sentrale beregningsgrunnlaget

"Avtalt lønn" (som ovenfor) for hver av gruppene fag-, spesial- og hjelpearbeider, og som omfattes av Industrioverenskomsten/ VO-delen, skal legges til grunn ved beregning av den enkelte gruppes gjennomsnittlige timefortjeneste i bedriften.

Følgende skal ikke inngå ved beregning av den enkelte gruppes gjennomsnittlige timefortjeneste i bedriften:

- Bonus
- Arbeidsledere/arbeidende formenn

Bestemmelsene om minste gjennomsnittlige timefortjeneste omfatter ikke arbeidstakere under opplæring og arbeidstakere som har delvis uførepensjon. Unntatt er også betaling i henhold til Industrioverenskomsten VO-delen 3.3.4 (temporeduksjon). Skulle den gjennomsnittlige timefortjeneste på grunn av spesielle omstendigheter ikke være representativ for bedriften, skal det tas hensyn til dette ved vurderingen. Dersom det oppstår uenighet på bedriften i forbindelse med denne vurderingen, kan saken på vanlig måte bringes inn for organisasjonene.

§ 3.3 Lønnssystemer og lønnsfastsettelse

Se også fellesdelen § 6.9.

3.3.1 Lønnssystemer generelt

Forskjellige typer av lønnssystemer som tidlønn/fastlønn, bonussystemer og akkord skal kunne avtales. Hvis partene ikke blir enige om hvilket lønnssystem som skal anvendes, kan bedriften sette arbeidet ut på akkord.

3.3.2 Fagarbeid

Fagarbeidere med fagbrev som kreves for arbeidet, lønnes som fagarbeidere.

3.3.3 Bas, førstemann og midlertidige arbeidsledere

Arbeidstakere som utnevnes til bas eller førstemann eller som fungerer midlertidig som arbeidsleder skal utbetales et tillegg i lønn. Nærmere retningslinjer, og tilleggets størrelse, fastlegges i lokal avtale.

3.3.4. Uenighet om satsene i lønnssystemet

Oppnås ikke enighet om satsene i et lønnssystem, og avtalen er sagt opp i henhold til fellesdelen 6.9.3, betales den enkelte arbeidstaker 45 % av sin gjennomsnittlige timefortjeneste eksklusiv alle tillegg i sist kjente kvartal.

Det forutsettes tilsvarende arbeidsytelse.

Partene kan avtale at gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusiv alle tillegg for henholdsvis fag-, spesial- og hjelpearbeidere skal legges til grunn.

§ 3.4 Fastsettelse av individuelle tillegg etter drøftinger

Tillegg for dyktighet, kompetanse, praksis, ansvar og jobbinnhold kan fastsettes etter avtale mellom bedriftens leder eller dennes representant og hver enkelt arbeidstaker, og eventuelt etter konferanse med de tillitsvalgte.

Hvis den enkelte arbeidstaker eller de tillitsvalgte mener at det er urimeligheter til stede som gir grunnlag for fornyet vurdering, kan saken tas opp i konferanse med bedriftsledelsens representant.

For å fremme mest mulig objektiv vurdering av den enkelte arbeidstaker, skal det drøftes retningslinjer for fastsettelse av disse tillegg.

§ 3.5 Tidlønn/fastlønn

3.5.1 Definisjon

Med tidlønn/fastlønn menes et lønnssystem hvor fortjenesten beregnes i henhold til arbeidet tid (pr. år, måneder, uker, timer).

3.5.2 Tidlønnssystemer/fastlønnssystemer

Forskjellige tidlønnssystemer/fastlønnssystemer skal kunne brukes for deler av bedriften eller felles for hele bedriften. Tid-lønnssystemer/ fastlønnssystemer skal avtales skriftlig.

Det kan avtales at fortjenesten i et tidlønnssystem/fastlønnssystem skal være oppdelt, jf. VO-delen § 3.8.

§ 3.6 Bonussystem

3.6.1 Definisjon

Bonussystemer består av en fast lønnsandel og en mindre, bevegelig andel, felles for hele bedriften, avdelingen eller grupper.

3.6.2 Ulike bonussystemer

Forskjellige former for bonussystemer kan anvendes. Bonussystemer skal avtales skriftlig.

3.6.3 Bonussystem - fast lønnsandel og bevegelig lønnsandel

Den faste lønnsandel behandles i henhold til bestemmelsene i VO-delen § 3.5 "Tidlønn/fastlønn".

Den bevegelige lønnsandel gjøres avhengig av bedriftens, eventuelt gruppers, produksjonsresultat og behandles i henhold til VO-delen § 3.8 "Akkordarbeid".

Også andre kriterier skal kunne avtales, men målekriterier som skadefrekvens og sykefravær bør unngås. Det avtales retningslinjer for beregning av denne del.

Ved bonussystemer er arbeidstakerne garantert lønnssystemets faste del.

Andre arbeidstakerkategorier kan etter avtale delta i bonussystemer.

3.6.4 Bonussystemer og produktivitetsavtaler

Partene anbefaler at det opprettes produktivitetsavtaler på bedrifter med bonussystem.

§ 3.7 Produktivitetsavtale - produktivitetstillitsvalgte

Når et lønnssystem med spesiell produksjons- eller produktivitetsavtale krever det, kan det inngås avtale om at arbeidstakerne velger en produktivitetstillitsvalgt, som lønnes av bedriften for den tid partene er enige om skal brukes til dette arbeid.

Den produktivitetstillitsvalgte skal være en arbeidstaker med god kjennskap til bedriften (jf. hovedavtalen § 5-3 (1)). Vedkommende skal arbeide i nær kontakt med alle ledd vedrørende produktivitetsspørsmål, og skal ha et særlig ansvar for rent generelt å øke forståelsen for at hver enkelte kan bidra til å bedre bedriftenes konkurranseevne og derved skape økonomiske forutsetninger for trygge og gode arbeidsforhold.

§ 3.8 Akkordarbeid

Partene er enige om at det skal være adgang til akkordarbeid. Det vises til riksmeklerens møtebok av 8.4.2002.

§ 3.9 Lønnsbestemmelser for praktikanter

Praktikanter lønnes etter lærlingskalaen, ref. fellesdelen 6.5.1. Det gis opprykk for grunnkurs og videregående kurs i henhold til fradragsreglene for opplæringsplan.

Kap. IV Spesielle lønnsbestemmelser

§ 4.1 Betaling for arbeid på de store høytidsdager

Se også fellesdelen § 7.1.

Skiftarbeidere som tjenestegjør noen av de store høytider 1. juledag, 1. påskedag eller 1. pinsedag, regnet fra kl. 14.00, jul-, påske- og pinseaften til kl. 06.00 annen helligdag, skal i tillegg til feriegodtgjøringen ha 0,4 % av årsinntekten for hver arbeidet helligdag, dog ikke utover 2 dager til sammen. Med årsinntekten menes den i året 1. januar - 31. desember i vedkommende bedrift opptjente lønn.

Kap. V Overtids-, skift- og andre tillegg

§ 5.1 Overtidstillegg

5.1.1 Vanlig overtid

De 5 første virkedager i uken betales 50 % tillegg etter endt ordinær arbeidstid inntil kl. 21.00.

Etter kl. 21.00 betales 100 % tillegg.

Arbeidstakere som møter til tilsagt overtidsarbeid, skal betales for 2 timer selv om overtidsarbeidet utføres på kortere tid. Dette gjelder ikke ved overtidsarbeid i tilknytning til den ordinære arbeidstid.

5.1.2 Arbeid på avtalte fridager

For arbeid på frilørdager og andre avtalte fridager betales arbeidstakere som skulle hatt fri, 50 % tillegg. Etter kl. 12.00 på lørdager og etter kl. 16.00 på øvrige hverdager betales dog 100 %.

5.1.3 Overtid på søn.- og helligdager og dager før disse

Etter endt ordinær arbeidstid på lørdager og dager før helligdager og på søn.- og helligdager inntil siste helligdagsaften kl. 22.00 betales 100 %.

5.1.4 Overtid på skift lørdag formiddag

For overtidsarbeid på skift som utløper før bedriftens ordinære dagarbeidstids utløp lørdag middag betales dog fra skiftets utløp til lørdag middag bare 50 %.

5.1.5 Overtid direkte tilknyttet skiftet

Skiftarbeider som arbeider overtid før eller etter skiftet, skal ha de ordinære overtidsprosenter i tillegg til skifttillegget for sitt skift.

5.1.6 Forberedende arbeid

For arbeid med oppfyring og andre forberedende arbeider for den daglige drift som påbegynnes kl. 04.00 eller senere på hverdager og går over i den ordinære dagarbeidstid betales 50 % tillegg inntil den ordinære dagarbeidstid begynner.

§ 5.2 Overtidsgrunnlaget

Overtidsgrunnlaget utgjør timefortjenesten eksklusive overtids- og skifttillegg for gruppene fag-, spesial- og hjelpearbeidere innenfor den enkelte bedrift i sist kjente kvartal. Partene kan avtale at den enkelte arbeidstakers timefortjeneste eksklusive overtids- og skifttillegg skal legges til grunn.

§ 5.3 Skifttillegg

5.3.1 For 2-skiftarbeid (36,5 timer pr. uke) betales følgende tillegg pr. time:

- 1. skift: inntil lørdag kl. 14.00: Intet
- 2. skift: kr 20,10
- For skiftarbeid etter kl. 14.00 på dager før søn.- og helligdager: kr 42,96
- Fra kl. 14.00 på jul-, nyttårs-, påske- og pinseaften: kr 61,58

Enhver time utover kl. 24.00 betales med tillegg som for 3. skift.

5.3.2 For 3-skiftarbeid (35,5 timer pr. uke) betales følgende tillegg pr. time:

- 1. skift: inntil lørdag kl. 14.00: Intet
- 2. skift: kr 20,72
- 3. skift: kr 30,84
- For skiftarbeid etter kl. 14.00 på dager før søn.- og helligdager: kr 44,20
- Fra kl. 14.00 på jul-, nyttårs-, påske- og pinseaften: kr 63,32

5.3.3 For helkontinuerlig 3-skiftarbeid (33,6 timer pr. uke) betales følgende tillegg pr. time:

- 1. skift: inntil lørdag kl. 14.00: Intet
- 2. skift: kr 21,96
- 3. skift: kr 32,57
- For skiftarbeid etter kl. 14.00 på dager før søn.- og helligdager: kr 46,67

- Fra kl. 14.00 på jul-, nyttårs-, påske- og pinseaften: kr 66,91

5.3.4 Vaktpersonell på 3-skiftordninger skal utbetales VO-delens skiftsatser.

5.3.5 Ved overgang fra vanlig dagarbeid til skiftarbeid og fra 2-skift til 3-skift, betales for de første 6 dager som for overtid bestemt. (5 dager når lørdag ikke er arbeidsdag.)

Denne bestemmelse er ikke til hinder for at det på den enkelte bedrift kan treffes annen avtale med tilsvarende ytelse fra bedriftens side.

5.3.6 Skiftarbeidere (og deltids arbeidere) som mister skift foran bevegelige helligdager og 1. og 17. mai på grunn av arbeidstidsbestemmelsen i arbeidsmiljøloven, skal ha godtgjøring for disse skift som for en helligdag. Hvis det tapes en del av skiftet på disse dager, skal godtgjøringen være forholdsvis etter den tid de taper, jfr. VO-delens § 4.1.

§ 5.4 Deltid

For produksjonsarbeid som utføres på deltid betales kr 9,22 fra kl. 15.30, evt. fra det tidspunkt partene lokalt blir enige om.

§ 5.5 Særlig smussig arbeid og arbeidstøy

Se også fellesdelen § 8.4.
Dersom partene lokalt ikke blir enige om noe annet betales for særlig smussig arbeid et tillegg på kr 9,25 pr. time.

Kap. VI Arbeid utenfor bedrift

§ 6.1 Omfang

Dette kapittel omfatter alle arbeidstakere som blir sendt på arbeidsoppdrag utenfor bedriften.

Unntak:
- sjåfører
- arbeidstakere som blir sendt på kurs. (Dersom opplæringen i hovedsak omfatter betjening av maskiner og produksjonsutstyr, skal arbeidstakeren likevel omfattes av bestemmelsene i dette kapittel).

For andre pålagte oppdrag inngås avtale i det enkelte tilfelle.

§ 6.2 Ansettelsesforhold

6.2.1 Bedrift

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- Opplysning om bedrift hvor arbeidstaker har sin faste arbeidsplass

Partene viser til bilag 4 for de avtalte kriterier for bedriftsetablering.

Arbeidstaker er i slike tilfeller lokalt ansatt. VO kapittel VI kommer til anvendelse hvis arbeidstakere sendes på arbeidsoppdrag utenfor bedriften. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være bedriften, med mindre annet er avtalt.

6.2.2 Fast arbeidssted

Bedrifter kan ha behov for å rekruttere i forbindelse med et langvarig oppdrag. I slike tilfeller vil man kunne rekruttere som lokalt personell. Normalt vil det i slike tilfeller etableres en organisasjon på oppdragsstedet som tilfredsstiller beskrivelsen som er gjort av bedriftsbegrepet. Adgangen til å ansette på fast arbeidssted gjelder uavhengig av type virksomhet.

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- Opplysning om arbeidssted/arbeidsplass hvor arbeidstaker skal utføre sitt faste arbeid

Arbeidstaker er i slike tilfeller lokalt ansatt. VO kapittel 8 kommer til anvendelse hvis arbeidstakere sendes på arbeidsoppdrag utenfor det faste arbeidsstedet. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være avtalt arbeidssted, med mindre annet er avtalt. Dersom arbeidsgivers arbeidsoppdrag på arbeidsstedet bortfaller skal endringer i arbeidsforholdet behandles etter de ordinære stillingsvernsreglene i arbeidsmiljøloven og i hovedavtalen YS-NHO.

Ved enighet om endret arbeidssted har arbeidstaker rett på fulle rettigheter etter VO kapittel VI i en periode på inntil 6 måneder, med mindre annet avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

6.2.3 Reisebetingelser

Arbeidsavtalen skal i tillegg til de til enhver tid gjeldende lovfestede krav til arbeidsavtalens innhold også opplyse om følgende forhold:

- At arbeidstaker arbeider på forskjellige steder/arbeidsplasser i sitt arbeidsforhold
- Forretningsadressen til arbeidsgiver

Disse arbeidsforholdene gjelder i de tilfeller hvor arbeidstaker verken er ansatt med fast arbeidsplass i tilknytning til bedrift eller ansatt på fast arbeidssted. I slike tilfeller vil utgangspunktet for dekning av reisekostnader være avtalt reiseadresse, som hovedregel nær hjemsted.

§ 6.3 Betalingsgrunnlag for reisetid og tillegg for arbeid utenfor bedrift

Betalingsgrunnlaget for reisetid og tillegg for arbeid utenfor bedrift er den enkelte arbeidstakers individuelle timelønn.

§ 6.4 Arbeidsoppdrag med tilsagt fremmøte utenfor bedriften, men hvor overnatting ikke er nødvendig

6.4.1 Reiseutgifter

Økte reiseutgifter ved fremmøte utenfor bedriften, dekkes av bedriften. Det skal på forhånd treffes lokal avtale om hvordan disse utgiftene skal dekkes.

6.4.2 Betaling for reisetid utenfor arbeidstiden

Forlenget reisetid (reisetid utover 20 minutter hver vei) som ikke regnes med i arbeidstiden betales iht. VO-delen § 6.3. Det er dog anledning til å avtale et fast beløp fastsatt ved gjennomsnittsberegning for den aktuelle arbeidsstyrke.

6.4.3 Arbeidstidsordninger

Innenfor arbeidsmiljøloven og VO-delens rammer kan det avtales en spesiell arbeidstid eller skiftordning ved oppdrag utenfor bedriften.

På arbeidsplasser hvor det arbeider personell fra flere firmaer, må arbeidstakerne være forberedt på at deres ordinære arbeidstid for oppdragstiden omlegges, slik at den blir overensstemmende med de arbeidstidsordninger som på forhånd er lagt opp av hovedbedriften i samarbeid med de tillitsvalgte for denne bedrift. Det forutsettes at dette blir avklaret før arbeidsoppdraget påbegynnes.

§ 6.5 Arbeidsoppdrag hvor overnatting er nødvendig (herunder arbeid inshore med adgang til nattkvarter eller daglig fritid)

6.5.1 Spesielle reiseregler ved oppdragets begynnelse og avslutning

1. Tid til forberedelse og avslutning av oppdrag

Den tid som medgår på bedriften til forberedelse og avslutning av oppdraget, betales etter vanlige regler for arbeid i bedriften.

Dersom arbeidstidsordningen ikke gir fritid hjemme etter endt arbeids-oppdrag (avspasering), gis arbeidstakeren fri med lønn (VO-delen § 6.3) før nytt arbeidsoppdrag påbegynnes: 4 timer fritid ved oppdrag mer enn 8 døgn og 7,5 timer ved oppdrag som har vart i 4 uker.

2. Reiseutgifter (begynnelse/avslutning)

Reiseutgifter betales etter regning iht. 6.2.1 - 6.2.3. Det bør velges reisemåter som ikke påfører bedriften unødige kostnader.

Ved bruk av egen bil etter avtale med bedriften betales etter statens satser, eventuelt etter intern avtale.

3. Kostpenger under reise (begynnelse/avslutning)

Kostpenger under reise betales etter regning hvis det ikke er inngått avtale om et fast beløp.

4. Betaling for reisetid (begynnelse/avslutning)

Reisetid som faller innenfor den ordinære arbeidstid betales med timefortjeneste eksklusiv alle tillegg.

Reisetid som faller utenfor den ordinære arbeidstid betales iht. VO-delen § 6.3.

Dersom arbeidstaker på reise har soveplass, for eksempel på tog el. båt betales for reisetid inntil kl. 20.00 iht. VO-delen § 6.3.

Reise på søn.- og helligdager

50 % tillegg for reisetid som faller innenfor tidsrommet lørdag kl. 13.00 til søndag kl. 22.00, og på andre helligdager og 1. og 17. mai mellom kl. 7.00 og kl. 22.00.

Reise i jul, påske og pinse
100 % tillegg for reisetid som faller innenfor tidsrommet jul-, påske- og pinseaften kl. 13.00 til siste helligdag kl. 22.00. Ved fri hjemreise, jf. VO-delen 6.5.1 nr. 11 ytes ikke betaling.

5. Daglig reisetid på oppdragsstedet
Dersom daglig reisetid (gangtid) mellom innlosjeringssted og arbeidssted en vei overskrider 20 minutter, skal overskridende tid betales iht. VO-delen § 6.3.

Forlenget reisetid som ikke regnes med i arbeidstiden skal ikke overskride 1 time hver vei.

6. Tillegg for arbeid utenfor bedriften, utenfor fast arbeidssted og for ansatte på reisebetingelser
For arbeidet tid skal det betales et tillegg på 20 % av lønnssatsen iht. VO-delen § 6.3.

Servicearbeidere som under slik oppdrag innenfor ordinær arbeidstid reiser mellom forskjellige arbeidsplasser, skal også utbetales 20 % - tillegget for reisetiden.

7. Montørtillegg
Montør som leder arbeidslag eller som alene har ansvar utover det som ligger i hans vanlige arbeidsoppgaver, skal ha et tillegg som er rimelig til sin timefortjeneste. Tilleggets størrelse skal avtales på forhånd.

8. Arbeidstid i oppdragsperioden
Innenfor arbeidsmiljølovens og VO-delens rammer kan det avtales spesiell arbeidstid eller skiftordning.

Partene kan også avtale arbeidstidsordninger eller innarbeidingsordninger som gir ekstra fritid ved hjemreise, jf. arbeidsmiljøloven § 10-5. Se også 6.5.1 nr. 11 og VO-delens bilag 2 og 3. Den innarbeidede arbeidstiden godtgjøres som vanlig arbeidstid uten overtidsgodtgjøring.

På arbeidsplasser hvor det arbeider personell fra flere firmaer, må arbeidstakerne være forberedt på at deres ordinære arbeidstid for oppdragsperioden omlegges, slik at den blir i samsvar med de arbeidstidsordninger som på forhånd er lagt opp av hovedbedriften i samarbeid med de tillitsvalgte for denne bedrift. Det forutsettes at dette blir avklart før arbeidsoppdraget påbegynnes.

9. Kost- og losjigodtgjøring i oppdragsperioden

Det skal på forhånd avtales om bedriften skal sørge for tilfredsstillende kost eller dekke kostutgiftene etter regning. Det er også adgang til å treffe avtale om et fast beløp avpasset etter de faktiske kost- og losjiutgifter på oppdragsstedet.

10. Innkvartering

Det skal sørges for tilfredsstillende innkvartering i rimelig avstand fra arbeidsstedet med enkeltrom som skal være i forsvarlig stand.

Som norm for bedømmelse av vanlig krav til innkvartering i brakker, legges de til enhver tid gjeldende retningslinjer fra helseråd og arbeidstilsyn til grunn. Fra og med 15.5.2002 skal innkvarteringsstandard i brakker være enkeltrom med dusj og toalett på hvert rom.

Hvor det ikke er egnet kjøkken og kantineanlegg, skal spiserommet ha kokemuligheter, kjøleskap, oppvaskkum og minimum 1,2 m2 spiseplass pr. person.

11. Hjemreise i oppdragsperioden

Hvis partene ikke blir enige om en annen ordning, skal det gis en fri hjemreise etter 4 uker, deretter en fri hjemreise hver 3. uke. Bedriften sørger for fri hjemreise i forbindelse med jul og påske samt ved den enkeltes sommerferie. Disse reiser inngår i ovennevnte ordning.

Betaling for reisetid iht. VO-delen 6.5.1 nr. 4 ytes ikke ved fri hjemreise.

§ 6.6 Arbeidsoppdrag på faste mobile plattformer i forbindelse med petroleumsvirksomhet på den norske kontinentalsokkel, der det ikke er adgang til nattkvarter eller daglig fritid i land (offshorearbeid).

Bestemmelsene er inntatt i VO-delens bilag 1.

§ 6.7 Reiser og oppdrag i utlandet

For reiser og oppdrag i utlandet inngås avtale for det enkelte tilfelle. Dog anbefales at bestemmelsene i VO-delen § 6.5 så vidt mulig legges til grunn. Der avtale ikke er inngått gjelder overenskomstens bestemmelser så langt det er mulig.

Kap. VII Andre bestemmelser

§ 7.1 Partenes gjensidige plikter

7.1.1 Parat og Norsk Industri forplikter seg så lenge denne overenskomst gjelder, til ikke å gi økonomisk støtte til partene på den enkelte bedrift under dagtidssituasjoner i henhold til VO-delens 3.3.4.

7.1.2 Avtaler mellom arbeidstakere vedrørende arbeidet eller andre forhold som angår bedriften, er virkningsløse uten forbundets godkjennelse.

Kap. VIII Bilag

§ 8.1 Bilag til VO-delen

Som egne bilag til denne overenskomstdelen følger:

Bilag 1 Tariffavtale for arbeid offshore
Bilag 2 Rammeavtale om arbeidstidsordning for store anlegg
Bilag 3 Rammeavtale om arbeidstidsordning på land med daglig arbeidstid ut over 10,5 timer med/uten søndagsarbeid
Bilag 4 Kriterier for forståelsen av "bedrift" etter VO-delens kap. VI (gjelder fra 1. november 2018)

VO Bilag 1 Tariffavtale for arbeid offshore

1. Definisjoner

Med *offshore* menes innretning som er plassert på olje-/gassfelt i rom sjø. Med *innretning* forstås en konstruksjon plassert ute i havet for leting etter og drift/produksjon av olje- og gass.

Med *arbeidsperiode* menes det tidsrom (vanligvis 12 timer) som arbeidstakeren er i arbeid for arbeidsgiveren i løpet av ett døgn.

Med *hvileperiode* menes tidsrommet (vanligvis 12 timer) mellom to arbeidsperioder.

Med *oppholdsperiode* menes det tidsrom arbeidstakeren oppholder seg i sammenheng på innretninger som faller inn under forskriftens virkeområde.

Friperiode er tiden mellom oppholdsperiodene.

Flotell er en frittliggende innretning for overnatting, opphold/ verkstedvirksomhet. Flotellet er tilknyttet hovedinnretningen med gangbru eller helikopterforbindelse.

Med *shuttling* menes transport i oppholdsperioden mellom faste og/eller flytende innretninger.

Merknad
Hvis enkelte oppdrag unntaksvis skulle kreve nattekvarter i land, henvises til 2.2, første setning, under hensyntagen til definisjonen av avtalens virkeområde i 2.1.

2. Virkeområde

2.1 Denne avtale gjelder for arbeidsoppdrag på faste og mobile innretninger i forbindelse med petroleumsvirksomheten på den del av kontinentalsokkelen som er undergitt norsk statshøyhet, der det ikke er adgang til nattekvarter eller daglig fritid i land.

2.2 Tariffspørsmål som reiser seg i forbindelse med uforutsette situasjoner, skal i det enkelte tilfellet søkes løst av partene i fellesskap. Er spørsmålet av generell art skal organisasjonene orienteres med sikte på eventuelt å avtalefeste spørsmålet.

2.3 Partene er enige om å holde hverandre gjensidig orientert om nye lover og forskrifter som får innflytelse på arbeidsforholdene innen petroleums-virksomheten på den del av kontinentalsokkelen som er undergitt norsk statshøyhet.

2.4 Avtalen skal i prinsippet gjelde alle typer oppdrag, men partene kan treffe særskilt avtale for arbeid av kortere varighet enn en vanlig oppholdsperiode på 14 dager med tilhørende avspasering.

Protokolltilførsel
Ved tariffrevisjonen 2002 diskuterte partene den praksis som er etablert med hensyn til uspesifiserte oppholdsperioder, som for eksempel 1 til 14 dager. Partene er enige om at denne praksis med hensyn til uspesifiserte turer, når det ikke er mulig å fastsette oppholdsperiodens lengde, ligger innenfor bilagets 2.4 og 3.2 sine bestemmelser når det før avreise er avtalt med arbeidstaker.

3. Arbeidstid, overtid mv.

3.1 Arbeidstid

Arbeidsordningen bygger på den til enhver tid gjeldende tariffavtale og forskrifter for arbeid offshore.

Den alminnelige arbeidstid skal ikke overstige 12 timer i døgnet. Den ukentlige arbeidstid skal ikke overstige 33,6 timer i gjennomsnitt over et tidsrom på høyst 12 måneder.

3.2 Rotasjonsordninger

Vedrørende arbeidsplan vises til rammeforskriften (FOR 2010-02-12 nr. 158) og arbeidsmiljøloven § 10-3. Normal rotasjonsordning baseres på 14-28, jf. rammeforskriften (FOR 2010-02-12 nr. 158).

Når det forutsettes av oppdragsgiver, eller oppdragets varighet og/eller art tilsier at normal rotasjonsordning ikke kan benyttes, skal det være adgang til å benytte andre rotasjonsordninger. Slike rotasjonsordninger skal utarbeides i samarbeid med arbeidstakernes tillitsvalgte. Andre rotasjonsordninger medfører ikke noen ekstra kompensasjon utover det som fremgår av avregningsbestemmelsene.

Rotasjonsordning 14-28 gir lavere årstimetall enn rotasjonsordning 14-21-14-28. Rotasjonsordning 14-28 er beregnet til å være 7,71 % redusert arbeidstid i snitt i forhold til rotasjonsordning 14-21-14-28.

Dette tilsvarer i snitt 122 timer mindre i året basert på tariffavtalens gjennomsnittlige ukentlige arbeidstid, som offshore er 33,6 timer pr uke i snitt.

Omregnet til ordinær tid på land basert på 37,5 t pr uke, tilsvarer det i snitt 136 timer mindre i året.

Avlønning i bedriften må avstemmes slik at utlønning ved bruk av rotasjonsordning 14-28 er i henhold til timetall/årstimetall som følger av en slik rotasjonsordning. Personell som arbeider normal rotasjon skal ikke registreres i den årlige avregning med minustid.

Ved årsavregningen skal først timer utover fullt normalt årsverk (basert på rotasjonsordning 14-21-14-28) godtgjøres som overtid etter reglene i pkt. 3.10.1 og 3.10.2.

Kommentar
På bakgrunn av kontraktsforpliktelser, rekrutterings- og kapasitetsbehov og nødvendige tilpasninger hos den enkelte bedrift er partene innforstått med at innføring av ny rotasjonsordning 14-28 vil være tidkrevende. Partene understreker at ny rotasjonsordning skal være implementert innen 31.12.2014. Avvik fra dette avtales med tillitsvalgte.

Partene er videre enige om at ved eventuelle fremtidige arbeidstids-reduksjoner i industrien/ samfunnet som gjennomføres uten reduksjon i lønn, skal slike reduksjoner kompenseres verdimessig økonomisk.

3.3 Overtid

Arbeidet tid utover 12 timer i døgnet er å betrakte som overtid. Den samlede arbeidstid inkl. overtid skal ikke overstige 16 timer i døgnet. Den samlede overtid offshore skal ikke overstige 200 timer i kalenderåret, jf. rammeforskriften (FOR 2010-02-12 nr. 158).

Bruken av overtid skal begrenses til det minst mulige og søkes fordelt blant arbeidstakerne. Overtid skal søkes lagt i direkte tilknytning til arbeidsperioden.

3.4 Hvilepauser

Hvilepausen skal være minst 30 minutter dersom arbeidstiden er 8 timer i døgnet, og 60 minutter dersom arbeidstiden er 12 timer.

Tiden regnes fra en ankommer spisesalen til en forlater denne. Eventuell gang-, skifte- og vasketid kommer i tillegg. Hvilepausen skal medregnes i arbeidstiden.

Merknad:
Når oppdragsgiver i kontraktsform krever det, kan partene lokalt avtale oppdeling av hvilepausen i samsvar med forskriftene.

3.5 Arbeid utover oppholdsperiode

Dersom uforutsette hendinger gjør at mannskapsbytte ikke kan gjennomføres til avtalt tid, må de ansatte være forberedt på å fortsette arbeidet. Hvis partene i det enkelte tilfelle ikke blir enige om at arbeidstiden utover normal oppholdsperiode skal betales med overtidsgodtgjørelse, (100 %), skal avspasering finne sted.

(I de tilfeller der man etter avtale velger å kompensere den opparbeidede avspaseringstid med overtidstillegg, skal overtidstillegget beregnes av det beregningsgrunnlag, jf. VO-delens § 5.2, som gjelder på det tidspunkt etterbetaling skjer.)

3.6 Arbeidsfri periode

Det skal være en arbeidsfri periode på minst 8 timer i sammenheng mellom to arbeidsperioder med adgang til kvalifisert hvile.

3.7 Endring av arbeidsperiode

Varsel om endring av arbeidsperiode skal gis den enkelte så tidlig som mulig.

Det forutsettes at det skal være dagarbeidsperiode med mindre vedkommende får beskjed om nattarbeidsperiode før avreise fra hjemsted. Ved endring fra dag- til nattarbeidsperiode (eller omvendt) betales 100 % tillegg (timefortjeneste) for inntil 36 timer, minimum 24 timer. Disse timer registreres ikke som overtid.

Godtgjørelsen betales ikke hvis arbeidstakeren før avreise fra hjemsted er varslet om endringen, og heller ikke ved tilbakeføring til opprinnelig planlagt arbeidsperiode.

Tapte arbeidstimer som følge av overføringer skal kompenseres med offshorelønn.

3.8 Forskjøvet arbeidstid

Forskjøvet arbeidstid utenfor den fastlagte arbeidstidsordning for den enkelte arbeidstaker, betales med overtidsgodtgjøring (100 %).

3.9.1 Avregning av arbeidstiden for personell som arbeider offshore, og vekselvis arbeider offshore, på landanlegg og ved faste driftssteder der arbeidstiden er gjennomsnittsberegnet.

Den enkeltes totale arbeidstid skal avregnes der all arbeidet tid offshore, på landanlegg og ved faste driftssteder skal inngå i den totale arbeidstid og gjøres opp minimum en gang pr. 12 måneder. Årlig avregningstidspunkt avtales lokalt.

I perioden for avregning legges til grunn at den enkelte har startet med en oppholdsperiode offshore eller en arbeidsperiode på land og avsluttet med en fullført avspaseringsperiode.

All arbeidet tid utover tariffestet tid skal avspaseres. Hvis disse timer ikke er påbegynt avspasert ved avregningstidspunktet utbetales disse timer som for overtid bestemt. Partene lokalt kan avtale at den enkelte etter eget ønske kan overføre inntil 200 timer for avspasering på et senere tidspunkt.

3.9.2 Modell for avregning av arbeidstid

Alle arbeidede timer utenom overtid/ekstra tid som allerede er oppgjort og betalt i henhold til overenskomsten omregnes til 37,5 timer pr. uke jf. VO-delen § 2.2.2.

Perioder med ferie og fravær skal det tas hensyn til i avregningen. Ved beregning av korrekt mertid skal det legges til grunn at fravær ikke skal innarbeides.

3.9.3 Avregning

De lokale parter kan avtale praktiske løsninger slik at bedriften kan benytte det samme avregningstidspunktet for alle arbeidstakerne, herunder overføring av minus/plusstid for dette formålet.

4. Reisebetingelser - Mønstring

4.1 Reise - ventetid - reiseutgifter

Reisetid og ventetid fra bopel til boliginnretning godtgjøres ikke. Det samme gjelder tilbakereise og tiltredelse og fratredelse fra prosjektet. Partene på bedriften drøfter hensiktsmessige reiseordninger, men NI og Parat forutsetter at etablerte reiseopplegg ikke blir endret til ugunst for de ansatte.

Dersom bedriftens opplegg forårsaker at arbeidstakeren taper arbeidstimer, skal disse timer kompenseres med timefortjeneste + offshoretillegg.

Reiseutgifter dekkes etter regning. Det kan avtales andre ordninger mht. reiseutgifter på den enkelte bedrift.

Denne bestemmelse trer i stedet for eventuelle lokale avtaler, med virkning fra og med bedriftens lokale forhandlingsdato 1992.

4.2 Diett under reise

Diettpenger under reise betales etter regning. Det er også adgang til å treffe avtale om et fast beløp, jf. VO-delens 6.5.1 nr. 3.

4.3 Ventetid på land på utreisebase (helikopterbase e.l.)

Dersom uforutsette hendinger etter ankomst på helikopterbase e.l. forårsaker at arbeidet offshore ikke kan påbegynnes til avtalt tid, betales tapte arbeidstimer med timefortjeneste (maks 12 timer pr. døgn) + 11,61 % + en kompensasjon pr. time tilsvarende offshoretillegget. Arbeidstakeren kan i slike tilfeller anvises arbeid i land.

4.4 Avbrudd, kansellering av offshoreperiode

Dersom arbeidsgiveren på grunn av uforutsette hendinger må kansellere eller avbryte offshoreperioden, skal de ansatte, og hvis mulig også de tillitsvalgte, varsles så tidlig som mulig. De ansatte kan, etter at nødvendig avspasering er avtalt, tilvises annet arbeid. Retningslinjer for avspasering avtales mellom bedriftsledelsen og arbeidstakernes tillitsvalgte.

4.5 Ventetid offshore

Dersom uforutsette hendinger gjør at planlagt avreise fra plattform ikke kan gjennomføres, betales ventetid offshore etter endt oppholdsperiode med individuell timelønn. (80 % av timefortjeneste, eksklusive alle tillegg) Ventetid betales for inntil 12 timer pr. døgn (arbeidsperiode).

Dersom den ansatte blir satt i arbeid, reduseres antall timer med ventetid tilsvarende.

4.6 Hvile før arbeidet påbegynnes

Reise for tiltredelse av oppholdsperiode må legges slik opp at arbeidstakeren gis mulighet til nødvendig hvile før arbeidet påbegynnes. Inntil forskrifter foreligger, må dette i det enkelte tilfellet vurderes av partene lokalt. Normalt skal arbeidstid + reisetid ikke overstige sammenhengende 16 timer.

4.7 Shuttling

Shuttling utenfor arbeidstiden og tilhørende ventetid skal ikke regnes som arbeidet tid, og tiden som medgår skal ikke registreres som overtid. Medgått tid kompenseres med timefortjeneste + offshoretillegg, minimum ½ time.

Når arbeidstakere som bor i eget boligkvarter adskilt fra arbeidsstedet, blir sittende fast på grunn av stopp i shuttling e.l., vil dette bli kompensert som for arbeid offshore for maks 12 timer pr. døgn. Arbeidstakerne er forpliktet til å påta seg tilvist arbeid i ventetiden.

4.8 Mønstring

Mønstringssted er på innretningen hvor det skal arbeides. Mønstringstidspunktet kan variere for den enkelte arbeidstaker og skal på forhånd være avtalt.

5. Ferie og feriepenger

Feriens lengde og feriepenger gis i samsvar med ferieloven. For avtalefestet ferie, se fellesbilag 7.

Hvis ikke annet er avtalt lokalt, skal følgende gjelde:

- Arbeidstakeren skal være fritatt for alt arbeid i de første 3 ukene av den første friperiode etter 1. juni hvert år og de 12 første dagene (2 uker) av den første friperiode etter 30. september.

Når arbeidstakerne tiltrer offshorearbeid etter at opparbeidet ferietid er avviklet, må bedriften i samarbeid med arbeidstakeren - eventuelt tillitsvalgte - ta hensyn til dette i forbindelse med den ansattes rotasjonsordning.

6. Offshorekurs/Fagopplæring

Ved kurs, opplæring, nysertifisering etc. pålagt av bedriften i en avspaseringsperiode, betales med den enkeltes timefortjeneste. Dette gjelder ved følgende opplæring:

I) sikkerhetskurs, repetisjonskurs, kjentmannskurs og andre kurs som er påkrevd av hensyn til helse, miljø og sikkerhetsgrunner for opphold og arbeid offshore.

II) kurs og kompetanseheving som er nødvendig og påkrevd for utførelse av den enkeltes arbeid offshore.

Partene vil presisere at når bedriften har behov for å oppgradere den ansattes kompetanse i henhold til den daglige drift, skal betalingen skje som ved pålagte kurs.

7. Nød innkvartering

Partene lokalt avtaler hvorledes det skal forholdes/kompenseres i de tilfeller uforutsette situasjoner fører til at personell etter den daglige arbeidsperiode offshore ikke kommer tilbake til boliginnretning.

8. Sikkerhetsbestemmelser

8.1 Sikkerhetsmøter mv.

Sikkerhetsarbeid skal foregå i medhold av gjeldende offentlige regler og forskrifter. De ansatte skal gjøres kjent med lover og forskrifter/ arbeids-reglement før arbeid offshore påbegynnes. Overtredelse av samme vil kunne medføre hjemsending.

Sikkerhetsmøter/øvelser, livbåt- og brannøvelser utenfor arbeidstiden skal ikke regnes som arbeidet tid, og tiden som medgår skal ikke registreres som overtid.

Partene avtaler lokalt den godtgjørelse som skal betales for sikkerhets-øvelser mv. som finner sted utenfor arbeidstiden.

Tilkomstteknikk

Personell som skal utføre inspeksjon/arbeid ved bruk av tilkomstteknikk, må fremlegge dokumentasjon på bestått kurs for denne type arbeid.

8.2 Arbeidstøy, verneutstyr, redningsdress

Arbeidsgiveren skal holde nødvendig verneutstyr og arbeidstøy, jf. forskriftene. Verneutstyret og arbeidstøyet, som er bedriftens eiendom, skal være i forsvarlig stand og rengjort ved utlevering. Alt yttertøy skal under arbeid offshore være oransjefarget og flammesikkert.

Rettighetshaver eller bedriften skal holde arbeidstakeren med overlevingsdrakt under transport fra utreisebase innretning, shuttling og under transport fra innretning til utreisebase.

9. Velferdspermisjoner

Permisjon med lønn uten offshoretillegget (12 timer pr. dag) skal gis ved dødsfall og begravelse i nærmeste familie, akutt, alvorlig sykdom i hjemmet og ved innleggelse på sykehus. Dessuten skal permisjon uten lønn gis på de vilkår som arbeidsmiljøloven hjemler. Avtalens bestemmelser legges til grunn. Ved utløpet av permisjonen kan bedriften anvise arbeid i land for det timetall som gjenstår i arbeidsperioden.
I de tilfeller hvor vilkårene for velferdspermisjon foreligger og kan forutses, skal bedriften varsles så tidlig som mulig før avreise offshore, slik at den eventuelt i stedet kan anvise vedkommende arbeid i land angjeldende oppholdsperiode.

10. Forsikringer/Sykepengeordninger/Helsekontroll

10.1 Forsikring/sykepenger

Sykepenger betales i henhold til Rikstrygdeverkets fastsatte forskrifter. Partene må lokalt avtale den del av offshoretillegget som skal inngå i inntektsgrunnlaget for sykepenger. Sykdom i avspaseringsperioden gir ikke anledning til utvidet avspasering.

Arbeidstakeren skal gjennom forsikring tegnet av bedriften, ulykkes-forsikres basert på en sum tilsvarende minst 20 x grunnbeløpet i Folketrygden ved død, og 40 G ved 100 % invaliditet.

Forsikringen gjelder for reise mellom bosted og offshoreanlegget og for den periode vedkommende befinner seg om bord på innretningen.
Hvis bedriften har tilsvarende forsikring eller bedre for sine arbeidstakere fra tidligere, er den ikke forpliktet til å tegne ytterligere forsikringer.

10.2 Helsekontroll/legeundersøkelse

Arbeidstakeren skal dokumentere at han har gjennomgått en obligatorisk legeundersøkelse før arbeid offshore påbegynnes. Tid medgått til slike undersøkelser kompenseres ikke.

Legeundersøkelse skal foretas i henhold til gjeldende forskrifter og/eller når bedriftslegen finner det nødvendig.

Ved sykdom i avspaseringsperioden skal friskmelding fremlegges før nytt offshorearbeid påbegynnes, og sykmelding fremlegges hvis arbeidstakeren på grunn av sykdom ikke kan tiltre ny offshoreperiode.

11. Lønnsbestemmelser

11.1 Timefortjeneste

Den enkelte arbeidstaker skal utbetales lønn iht. den lønnsavtale som gjelder ved bedriften med eventuell kompensasjon for det lavere antall timer pr. uke han måtte få offshore. (fra 37,5 timer til 33,6 timer 11,61 %. Kompensasjon for forkortet arbeidstid utbetales for inntil 12 timer pr. arbeidsperiode og inngår ikke i overtidsgrunnlaget.

11.2 Offshoretillegg

I tillegg til timefortjenesten gis et offshoretillegg pr. time på kr 82,31. Offshoretillegget skal dekke alle særtillegg etter VO-delen og alle tillegg for spesielle forhold knyttet til arbeidssituasjonen, samt reisetid og ventetid fra bopel til boliginnretning - og retur.

I forbindelse med kommende avtalerevisjoner skal offshoretillegget reguleres med den prosentvise stigning for VO-delen basert på NHOs statistikk for denne overenskomsten. Det fortjenestebegrepet som legges til grunn er "avtalt lønn". Det er økningen i perioden fra siste måletidspunkt før forrige regulering og frem til siste måletidspunkt før den aktuelle reguleringen, som skal legges til grunn. Ved eventuell regulering av overenskomstens øvrige satser ved mellomoppgjør, skal også offshore-tillegget reguleres som ovenfor bestemt.

11.3 Overtidstillegg

Arbeid utover 12 timer i døgnet er å betrakte som overtid og godtgjøres med 100 % overtidstillegg.

11.4 Arbeid på bevegelige hellig- og høytidsdager og arbeid på nyttårs-, påske-, pinse- og julaften etter kl. 12.00

Det betales 100 % i overtidsgodtgjørelse for arbeid på følgende dager:

Nyttårsaften	7 timer	17. mai	12 timer
1. nyttårsdag	12 timer	Kr. h.fartsdag	12 timer
Skjærtorsdag	12 timer	Pinseaften	7 timer
Langfredag	12 timer	1. pinsedag	12 timer
Påskeaften	7 timer	2. pinsedag	12 timer
1. påskedag	12 timer	Julaften	7 timer
2. påskedag	12 timer	1. juledag	12 timer
1. mai	12 timer	2. juledag	12 timer

Overtid utover 12 timer betales med 200 %.

I tillegg betales timefortjeneste for 7,5 timer for bevegelige hellig- og høytidsdager som faller i oppholdsperioden. Disse bestemmelser er ikke til hinder for at partene på bedriftene - innenfor ovennevnte ramme - blir enige om en annen betaling. Ovennevnte betales også hvis dagene faller på lørdager og søndager.

11.5 Nattillegg

For nattarbeid utbetales et tillegg pr. time på kr 45,13. Tillegget betales ikke for timer som godtgjøres med overtidsprosenter.

11.6 Tilkomstteknikk

Personell som utfører klatreoppdrag, jf. 8.1 "Tilkomstteknikk", kompenseres med kr 49,94 pr. time for godkjent klatretid i tillegg til offshorelønnen.

Merknad

Partene er innforstått med at dette er et enkeltstående unntak fra prinsippet i 11.2.

12. Tillitsvalgte/Verneombud

Norsk Industri og Parat anbefaler at det for offshorearbeid og når arbeidsgruppen gjennomsnittlig har minst 25 arbeidstakere, velges tillitsvalgte, jf. for øvrig hovedavtalen kap. V. For så vidt gjelder verneombud, henvises til arbeidsmiljøloven med forskrifter.

De særegne forhold gjør det nødvendig med kontinuitet innenfor tillitsvalgtapparatet offshore. Partene skal så langt det er mulig ta hensyn til dette ved demobilisering/ omplassering.

13. Tvistebehandling

Hvis det oppstår tvist om forståelsen eller praktiseringen av dette bilag, følges reglene i hovedavtalen § 2-3.

14. Varighet

Avtalen inngår som et bilag til VO-delen, og har samme varighet og oppsigelsestid som denne. Partene er enige om at forhandlinger om vesentlige endringsforslag bør foretas i eget offshoreutvalg, og slik at forslag til ny offshoreavtale ved tariffoppgjøret kan inngå i, og omfattes av, avstemming over ny overenskomst.

VO Bilag 2 Rammeavtale om arbeidstidsordning for store anlegg

Partene er enige om følgende rammeavtale om arbeidstidsordning for store anlegg:

1. Denne avtale gjelder for arbeidsoppdrag på store anlegg, med arbeidstid 37,5 timer/uke, hvor arbeidstakeren overnatter utenfor hjemstedet. Avtalen kan i særlige tilfeller også gjøres gjeldende for andre arbeidstakere.

2. Når det foreligger lokal enighet om bruk av arbeidstid i henhold til rammeavtalen og innenfor VO-delens bestemmelser, sendes denne avtale NI og Parat. Ordningen kan ikke settes i verk før aksept fra begge organisasjoner foreligger. Partene skal ha svar så raskt som mulig, og senest innen 3 dager fra avtalen er mottatt av organisasjonene. Hvis en av organisasjonene ikke finner å kunne akseptere forslaget, tas dette umiddelbart opp med den andre organisasjon.

3. Det forutsettes at den kun gjøres gjeldende for enkelte anlegg og er avgrenset i tid.

4. Det benyttes en 12-9-rotasjon med en arbeidstid inntil 10 1/2 time pr. dag og som fortrinnsvis legges i tidsperioden 07.00 - 18.00 (se vedlagte eksempel på arbeidsplan).

5. Overtid skal, som hovedregel, ikke benyttes i forbindelse med slike rotasjonsordninger. Ved behov for overtid i særlige tilfeller, skal dette kun skje etter avtale mellom tillitsvalgt valgt iht. hovedavtalen og stedlig representant for arbeidsgiver.

6. Det vil ikke være nødvendig med dispensasjon fra Arbeidstilsynet når arbeidstid i henhold til denne avtale følges.

7. Eventuelle avtaler utover disse rammer behandles i hvert enkelt tilfelle i samsvar med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 10-12 (4).

8. Rammeavtalen hjemler skiftordninger. Hvis arbeidstiden på skiftordninger går utover kl. 24.00, kreves det på vanlig måte dispensasjon for nattarbeid, jf. arbeidsmiljøloven § 10-11. Arbeidstiden på 2-skiftordninger skal være 35,5 timer.

9. Ved avregning av arbeidstid for personell som arbeider på forskjellige landanlegg og/eller faste driftssteder som har gjennomsnittsberegning av arbeidstiden, gjøres prinsippene for avregning i VO-delens bilag 1 pkt. 3.9.1 og 3.9.2 gjeldende.

10. **Godtgjørelse for bevegelige hellig- og høytidsdager**

a) For arbeid på hellig- og høytidsdager betales lønn + 100 % (som for overtid bestemt) + tilsvarende godtgjørelse som for hellig- og høytidsdager i henhold til arbeidsplan.

b) Ved fri i oppholdsperioden betales godtgjørelse for hellig- og høytidsdager i henhold til arbeidsplan.

c) I friperioden betales godtgjørelse for hellig- og høytidsdager for 7,5 timer.

Eksempel på arbeidsplan

Arbeidsplanen er en innarbeidingsordning med 12 dager på og 9 dager av. Arbeidsstyrken vil bli delt opp i tre lag og arbeidstiden blir som følger inkl. 1/2 times matpause:

	Lag 1	Lag 2	Lag 3
Mandag	kl. 07.00 - 18.00	avspasering	kl. 10.00 - 18.00
Tirsdag	kl. 07.00 - 18.00	avspasering	kl. 07.00 - 18.00
Onsdag	kl. 07.00 - 18.00	avspasering	kl. 07.00 - 18.00
Torsdag	kl. 07.00 - 18.00	avspasering	kl. 07.00 - 18.00
Fredag	kl. 07.00 - 18.00	avspasering	kl. 07.00 - 18.00
Lørdag	fri	fri	kl. 07.00 - 18.00
Søndag	fri	fri	fri
Mandag	avspasering	kl. 10.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00
Tirsdag	avspasering	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00
Onsdag	avspasering	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00
Torsdag	avspasering	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00
Fredag	avspasering	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00
Lørdag	fri	kl. 07.00 - 18.00	fri
Søndag	fri	fri	fri
Mandag	kl. 10.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00	avspasering
Tirsdag	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00	avspasering
Onsdag	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00	avspasering
Torsdag	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00	avspasering
Fredag	kl. 07.00 - 18.00	kl. 07.00 - 18.00	avspasering
Lørdag	kl. 07.00 - 18.00	fri	fri
Søndag	fri	fri	fri
Totalt	*112,5 timer*	*112,5 timer*	*112,5 timer*

VO Bilag 3 Rammeavtale for innarbeidingsordninger på land med daglig arbeidstid ut over 10,5 timer med/uten søndagsarbeid

Rammeavtalen er inngått mellom Parat og Norsk Industri for tariffperioden 2018-2020 i henhold til arbeidsmiljøloven § 10-12 (4). Partene skal ved tariffrevisjonene avtale om rammeavtalen skal videreføres for neste tariffperiode.

1. Omfang

Denne avtale regulerer innarbeidingsordninger for personell med overnatting utenfor hjemmet og er basert på gjennomsnittsberegning av den ukentlige arbeidstiden med daglig effektiv arbeidstid ut over 10,5 timer. Ordningen kan også gjøres gjeldende for nødvendig støttepersonell. Dette skal klart fremgå av søknaden. Ved behov for bruk av ordningen for arbeidstakere som ikke fremgår av søknaden forutsettes egen søknad og godkjenning.

Det forutsettes at ordningen kun gjøres gjeldende for store anlegg/ drifts-steder og er avgrenset i tid.

Ordninger i henhold til rammeavtalen skal, for den enkelte arbeidstaker, legge til grunn tariffavtalens gjennomsnittlige ukentlige arbeidstid (fellesbilag 5 Nedsettelse av arbeidstiden fra 1. jan. 1987).

Dersom ordningen det søkes om er sammenlignbar med helkontinuerlig skiftarbeid (33,6 t) eller medfører bruk av nattarbeid skal varigheten, og antall arbeidstakere som blir omfattet av dette, fremgå av søknaden. Det skal også fremgå av søknaden hvor stor andel disse utgjør i forhold til søkerens bemanning i prosjektet.

Hovedbedriften kan fremme felles søknad som også inkluderer under-leverandører.

For øvrig vises til overenskomsten.

På grunnlag av lokal enighetsprotokoll sender bedriften søknad til Parat som gir sin innstilling til YS. Den lokale protokollen skal følge søknaden sammen med arbeidsplanen.

Dersom hovedbedriften også inkluderer underleverandører i sin søknad, skal søknaden inneholde lokale protokoller fra disse. Når bedriften har mottatt melding fra Parat om at ordningen er godkjent kan den iverksettes.

Norsk Industri skal på forespørsel til Parat få fremlagt oversikter over søknader og resultater av Parat og YSs saksbehandling.

Parat skal sende kopi til bedriften av sin oversendelse av arbeidstidssøknaden til YS.

2. Krav til HMS og velferd

Innarbeidingsordningene må ivareta hensynet til HMS og ansattes familiesituasjon og velferd, samt bedriftens produktivitet og prosjektgjennomføring.

Bedriften plikter å sørge for at de ufravikelige krav som oppstilles i arbeidsmiljøloven § 10-2 (1), (2) og (4) samt § 10-11 (7) ved nattarbeid, er ivaretatt i den enkelte arbeidstidsordning. Hvordan dette er ivaretatt, skal fremgå av lokal avtale.

Arbeidsgiver som benytter arbeidstidsordninger etter denne avtale skal som hovedregel ikke pålegge arbeidstakere å arbeide i friperioden.

Eksempel på avvik fra hovedregelen er sporadiske reiseoppdrag, og for innarbeiding av manglende tid i henhold til status.

Reise til/fra anlegget skal fortrinnsvis foregå på oppstart- og avslutningsdag i arbeidstidsordninger etter denne avtale.

3. Arbeidstid

Denne avtalen omfatter ordninger med arbeid på søndager og hellig- og høytidsdager og ordninger uten arbeid på slike dager.

Det kan benyttes inntil 12,5 timers arbeidsdag.

For dager med effektiv arbeidstid utover 10,5 timer skal det være minst en time pause hvorav 30 minutter inngår i arbeidstiden.

Det kan benyttes inntil 15 påfølgende dager hvorav maksimalt 14 arbeidsdager kan ha mer enn 10,5 timer effektiv arbeidstid.

Ordninger med to fridager i oppholdsperioden kan ikke benyttes/avtales. Det skal fortrinnsvis arbeides dag. Arbeidstiden legges fortrinnsvis mellom kl. 07.00 og kl. 19.00. Det er ikke anledning til å legge arbeidstiden utenfor tidsrammen kl. 06.00 og kl. 20.00.

Overtid skal, som hovedregel, ikke benyttes i forbindelse med slike rotasjonsordninger. Ved behov for overtid i særlige tilfeller, skal dette kun skje etter avtale mellom tillitsvalgt valgt iht. hovedavtalen og stedlig representant for arbeidsgiver.

Der hvor det godkjennes nattarbeid legges arbeidstiden fortrinnsvis mellom kl. 19.00 og kl. 07.00 med kompensasjon etter lokal avtale og/eller overenskomsten. For øvrig vises det til arbeidsmiljøloven § 10-11 om bruk av nattarbeid.

Arbeidstidsordninger etter denne avtale skal ikke fortrenge lokalt ansatte og arbeidstidsbestemmelser som følger av overenskomsten og arbeidsmiljøloven.

4. Inngåelse av lokale avtaler

Informasjon og drøftelser om arbeidsoppdrag og evt. bruk av arbeidstidsordninger etter denne avtale skal tas opp med de tillitsvalgte i henhold til hovedavtalen § 9-3.

Forhandlinger om arbeidstidsordninger skal tas med utgangspunkt i hvilke arbeidstidsordninger som kan være mulige/aktuelle i det enkelte tilfellet. Det skal ved inngåelse av lokal avtale legges vekt på HMS og hensynet til de ansattes familieliv og velferd samt bedriftens produktivitet og prosjektgjennomføring.

Det skal fortrinnsvis benyttes en av de standardiserte ordningene, med arbeidsplan, som partene er enige om.

For øvrig vises til VO-delen 6.5.1 nr. 8 "Arbeid i oppdragsperioden" tredje ledd.

5. Godkjenning

Den enkelte arbeidstidsordnings varighet knyttes til prosjektets eller oppdragets lengde.

Søknader godkjennes for inntil 1 år av gangen. Bedriften skal ha svar så raskt som mulig.

Det kan kreves evaluering av HMS og velferdsmessige erfaringer som ledd i Parats behandling av søknad om forlengelse.

Dersom en av de lokale parter krever det, og evaluering foreligger, skal evaluering medfølge søknaden om forlengelse. Parat skal normalt anbefale forlengelse med mindre ordningen er urimelig belastende.

6. Lokal oppsigelse

De tillitsvalgte/hovedverneombudet kan med 1 måneds varsel kreve endring, eller si opp ordningen, dersom de mener at den er urimelig belastende. Før slikt krav fremsettes kan det kreves evaluering av HMS og velferdsmessige erfaringer.

Dersom bedriften er uenig i kravet kan den, uten ugrunnet opphold, bringe saken inn til Parat for vurdering. Norsk Industri kan be om organisasjonsmessig møte med Parat om saken dersom bedriften ønsker det.

Oppsigelsen utstår til Parat har konkludert i saken.

Oppsigelsestiden iht. dette punktet angår ikke den oppsigelsestid YS benytter i sin godkjenning i forhold til evt. brudd på godkjenningsvilkårene.

7. Elementer til bruk for fremme av fritidsløsninger (manglende innarbeiding)

For å sikre berørte arbeidstakere mest mulig sammenhengende fritidsløsninger for å ivareta deres familiære og velferdsmessige behov og å få hensiktsmessige arbeidstidsordninger, kan følgende legges inn i arbeidstidsordningen som kollektiv avtale:

a) Ferie skal gjennomføres i medhold av ferieloven. Det kan benyttes ferie i hver rotasjon for å oppnå sammenhengende fritidsløsninger. Det er imidlertid ikke anledning til å forskuttere ferie fra påfølgende ferieår til bruk i rotasjoner etter denne rammeavtalen.

   Arbeidstakere som ikke har ferie å benytte, skal ikke bli skadelidende (få redusert sin stilling/lønn).

b) Som del av denne rammeavtalen gis en særskilt kompensasjon på 15 minutter pr. arbeidsdag i arbeidstidsordninger/rotasjoner med effektiv arbeidstid utover 10,5 timer som legges som plusstid i avregningen.

Evt. mertid som genereres i avregningen som følge av dette er ment som bidrag til at ordninger lettere kan gå i balanse i hver rotasjon, og skal ikke håndteres som mertid etter reglene om avregning i pkt. 8 nedenfor.

I tillegg kan bl.a. følgende individuelt avtalte løsninger benyttes:

c) Arbeidstakere som, istedenfor å benytte ferie jfr. pkt. 7 a, ønsker å innarbeide evt. minustid som oppstår som følge av ordningens manglende timer i arbeidsperioden, kan gis anledning til dette etter nærmere avtale med arbeidsgiver. Slik innarbeiding må ikke skje i konflikt med arbeidsmiljølovens HMS-krav.

d) Det er adgang til å inngå avtale med den enkelte arbeidstaker om avspasering av manglende timer tilsvarende godtgjøringen for bevegelige hellig- og høytidsdager, ved at dette tas med i avregningen. Dette gjelder overtidsgodtgjørelsen i pkt. 9 a) og godtgjørelse for høytids- og helligdager som faller i friperioden under pkt. 9 c).

e) Mertid samt kursing og opplæring som legges i friperioden, kan etter avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker brukes for avregning av evt. skyldig tid.

8. Avregning for ordninger i henhold til denne rammeavtalen

Arbeidstidsordninger etter denne avtale skal fortrinnsvis gå opp, evt. med bruk av de virkemidler som ligger under punkt 7. Ansatte skal være sikret sin stillingsbrøk og lønn.

Ved avregning av arbeidstid for personell som arbeider på forskjellige landanlegg og/eller faste driftssteder som har gjennomsnittsberegning av arbeidstiden, gjøres prinsippene for avregning i VO-delens bilag 1 ("Tariffavtale for arbeid offshore") pkt. 3.9.1, 3.9.2 og 3.9.3 gjeldende.

Eventuell minustid i ordninger etter denne avtale som kan overføres til neste avregningsperiode begrenses til 37,5 timer pr. år. Alt utover 37,5 timer minustid strykes ved årlig avregning uten tap av lønn.

Dersom arbeidstaker må slutte grunnet sykdom, ulykke eller blir oppsagt av arbeidsgiver på grunn av arbeidsgivers forhold, strykes evt. minustid uten tap av lønn og eventuell mertid utbetales som for overtid bestemt.

Ved oppsigelse fra arbeidstaker skal det foretas sluttavregning i forhold til rotasjoner i henhold til denne avtalen.

Det kan gjøres fradrag for inntil 37,5 timer minustid. Alt ut over dette strykes uten trekk i lønn. En eventuell mertid som ikke er avtalt brukt på annen måte utbetales som for overtid bestemt. Oppgjør skjer på første ordinære lønningsdag.

Etter sporadiske reiseoppdrag skal arbeidstaker ha opplyst status.

Eventuell minustid som er opparbeidet etter pkt. 7 c) (individuell avtale om innarbeiding), og som ikke er innarbeidet ved avregningstidspunktet, kommer i tillegg til den minustid som er nevnt i denne bestemmelsens andre, femte og sjuende ledd.

9. Godtgjørelse for bevegelige hellig- og høytidsdager

a) For arbeid på hellig- og høytidsdager betales lønn + 100 % (som for overtid bestemt) + tilsvarende godtgjørelse som for hellig- og høytidsdager i henhold til arbeidsplan.

b) Ved fri i oppholdsperioden betales godtgjørelse for hellig- og høytidsdager i henhold til arbeidsplan.

c) I friperioden betales godtgjørelse for hellig- og høytidsdager for 7,5 timer.

10. Ventetid

Dersom uforutsette hendelser forårsaker at arbeidet ikke kan påbegynnes til avtalt tid, betales tapte arbeidstimer med den enkelte bedrifts avtalte timelønn for prosjektet.

Dersom uforutsette hendelser knyttet til reisen (transportforsinkelser mv.) gjør at planlagt hjemreise ikke kan gjennomføres, betales ventetid med timelønn, første dag fra 3 timer etter planlagt avreise, maksimum betalt tid 7,5 timer ventetid. Neste dag betales medgått tid inntil 7,5 timer pr. døgn.

Ex. 1 *15-20 rotasjon med søndagsarbeid, arbeidstid 07.00-19.30 - oppstart første dag 12.00, avslutning siste dag 15.00*
Forutsetning for timetall per dag er: 0,25 t betalt pause 09.-09.15, ubetalt lunsj 11.30-12.00, 0,25 t betalt pause 15.45-16.00

		Mandag	*Tirsdag*	*Onsdag*	*Torsdag*	*Fredag*	*Lørdag*	*Søndag*	*Betalt tid*	*Arbeidet tid*
UKE 1	**Arbeidet tid inkl. pauser**	**Avspasering**	**Avspasering**	**12.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**		
	Antall timer ink. pauser			**7,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**		
	Pauser (betalt)			**0,25**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**		
	Arbeidet tid eks. pauser			**7,25**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**		**53,25**
	Antall timer betalt			**7,5**	**12**	**12**	**12**	**12**	**55,5**	
UKE 2	**Arbeidet tid inkl. pauser**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**		
	Antall timer ink. pauser	**12,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**	**12,5**		
	Pauser (betalt)	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**		
	Arbeidet tid eks. pauser	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**		**80,5**
	Antall timer betalt	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**	**84**	
UKE 3	**Arbeidet tid inkl. pauser**	**07.00-19.30**	**07.00-19.30**	**07.00-15.00**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		
	Antall timer ink. pauser	**12,5**	**12,5**	**8**						
	Pauser (betalt)	**0,5**	**0,5**	**0,25**						
	Arbeidet tid eks. pauser	**11,5**	**11,5**	**7,25**						**30,25**
	Antall timer betalt	**12**	**12**	**7,5**					**31,5**	
UKE 4	**Arbeidet tid inkl. pauser**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		
UKE 5	**Arbeidet tid inkl. pauser**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		

Arbeidet timer per rotasjon		**164,00**
Betalte timer per rotasjon		**171,00**
15 min kompensasjon per dag *note 1	**14,2**	**3,55**
Ferie eller annet virkemiddel		**2,95**
Sum timer før arbeidstidskompensasjon		**177,50 timer**
Arbeidstidskompensasjon	**5,63 %**	**9,99**
Betalt tid i rotasjon		**187,49 timer**

Elementer benyttet for å få ordningen til å gå opp omregnet til 37,5 t uke = 2,95 t x 5,63 % = 3,12 timer
For å oppnå mulighet for reise til og fra anlegget første og siste arbeidsdag er betalt pause disse dager delt i to, dvs. 15 min betalt pause første og siste arbeidsdag.
Ferie til gode hvis en kun benytter av ferie til å dekke opp manglende timer: 52,14/5 = 10,4 rotasjoner x 3,12 t per rot. = 32,44 t forbruk av ferie = 155 t ferie til gode, dvs. 20,6 dager.

Note 1
Som del av denne ranneavtalen gis en særskilt kompensasjon på 15 minutter per arbeidsdag i arbeidstidsordninger/rotasjoner med effektiv arbeidstid ut over 10,5 timer som legges som plusstid i avregningen. Evt. mertid som genereres i avregningen som følge av dette er ment som bidrag til at ordninger lettere kan gå i balanse i hver rotasjon, og skal ikke håndteres som mertid etter reglende om avregning i ny rammeavtale om innarbeiding i denne overenskomst.

Ex. 2 *15-20 rotasjon med søndagsarbeid, arbeidstid 07.00-19.00 - oppstart første dag 12.00, avslutning siste dag 15.00*
Forutsetning for timetall per dag er: 0,25 t betalt pause 09.-09.15, ubetalt lunsj 11.30-12.00, 0,25 t betalt pause 15.45-16.00

	Mandag	*Tirsdag*	*Onsdag*	*Torsdag*	*Fredag*	*Lørdag*	*Søndag*	*Betalt tid*	*Arbeidet tid*
UKE 1									
Arbeidet tid inkl. pauser	**Avspasering**	**Avspasering**	**12.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**		
Antall timer ink. pauser			**7**	**12**	**12**	**12**	**12**		
Pauser (betalt)			**0,25**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**		
Arbeidet tid eks. pauser			**6,75**	**11**	**11**	**11**	**11**		**50,75**
Antall timer betalt			**7**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**53**	
UKE 2									
Arbeidet tid inkl. pauser	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**		
Antall timer ink. pauser	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**		
Pauser (betalt)	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**		
Arbeidet tid eks. pauser	**11**	**11**	**11**	**11**	**11**	**11**	**11**		**77**
Antall timer betalt	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**11,5**	**80,5**	
UKE 3									
Arbeidet tid inkl. pauser	**07.00-19.00**	**07.00-19.00**	**07.00-15.00**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		
Antall timer ink. pauser	**12**	**12**	**8**						
Pauser (betalt)	**0,5**	**0,5**	**0,25**						
Arbeidet tid eks. pauser	**11**	**11**	**7,25**						**29,25**
Antall timer betalt	**11,5**	**11,5**	**7,5**					**30,5**	
UKE 4									
Arbeidet tid inkl. pauser	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		
UKE 5									
Arbeidet tid inkl. pauser	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Avspasering**	**Fri**	**Fri**		
Arbeidet timer per rotasjon									**157,00**
Betalte timer per rotasjon								**164,00**	
15 min kompensasjon per dag *note 1							**14,2**	**3,55**	
Ferie eller annet virkemiddel								**9,95**	
Sum timer før arbeidstidskompensasjon								**177,50 timer**	
Arbeidstidskompensasjon							**5,63 %**	**9,99**	
Betalt tid i rotasjon								**187,49 timer**	

Elementer benyttet for å få ordningen til å gå opp omregnet til 37,5 t uke = 9,95 t x 5,63 & = 10,51 rimer
For å oppnå mulighet for reise til opg fra anlegget første og siste arbeidsdag er betalt pause disse dager delt i to, dvs. 15 min betalt pause første og siste arbeidsdag.
Ferie til gode hvis en kun benytter av ferie til å dekke opp manglende timer: 52,14/5 = 10,4 rotasjoner x 10,51 t per rot. = 109,3 t forbruk av ferie = 78,2 t ferie til gode, dvs. 10,4 dager.

Note 1
Som del av denne rammeavtalen gis en særskilt kompensasjon på 15 minutter per arbeidsdag i arbeidstidsordninger/rotasjoner med effektiv arbeidstid ut over 10,5 timer som legges som plusstid i avregningen. Evt. mertid som genereres i avregningen som følge av dette er ment som bidrag til at ordninger lettere kan gå i balanse i hver rotasjon, og skal ikke håndteres som mertid etter reglene om avregning i ny rammeavtale om innarbeiding i denne overenskomst.

Bilag 4 Kriterier for forståelsen av "bedrift" etter VO-delens kap. VI

Norsk Industri og Parat er enige om følgende kriterier for forståelsen av "bedrift" etter IO/VO kap. VIII. Det vises i denne anledning til Riksmeklers møtebok fra frontfagsoppgjøret 2016. Partene er enige om følgende revisjon av aktuelle kriterier for bedriftsetablering. Hvorvidt det foreligger en gyldig tariffmessig bedriftsetablering foretas etter en helhetlig vurdering av følgende kriterier.

Etableringsformål:

- Det dominerende formål med bedriftsetableringen må ikke være å omgå eller komme fri fra tarifforpliktelser.
- Norsk Industri og Parat er opptatt av at bedrifter skal kunne ivareta hensynet til oppfølging av kontrakts- og kundeforpliktelser, og fremme lokal sysselsetting.

Krav til organisering:

- Bedriften må ha en reell organisering med egen ledelse
  - Bedriften skal være klart identifiserbar på stedet for arbeidstakere og for omverden.
  - Bedriften skal være registrert i Enhetsregistret.
  - Bedriften må være bemannet slik at den kan ivareta arbeidsgivers forpliktelser iht. lov- og avtaleverk. Etter hovedavtalens § 5-2 nr. 3 og nr. 4 skal arbeidsgiver daglig ha en ansvarlig representant til stede som de tillitsvalgte kan henvende seg til.
  - Det avgrenses mot situasjonsbestemt og kortvarig virksomhet
  - At en virksomhet er bundet av en tariffavtale, innebærer ikke i seg selv at det er en "bedrift" iht. til VO-delens kap. VI.

Krav til arbeidsforhold:

- Arbeidstakers arbeidsforhold må knyttes til den aktuelle bedriften
  - Arbeidsgivers (bedriftens) adresse skal framgå av arbeidstakers arbeidsavtale.
  - Arbeidstaker er tilmeldt bedriften i AA-registeret.
- Endringer i arbeidsavtalen følger ordinære stillingsvernsregler i arbeidsmiljøloven og i hovedavtalen.
- Eventuell overføring av ansatte mellom oppdragssteder/bedrifter kan ikke skje for å unngå tarifforpliktelser.
- Dersom arbeidstaker sendes på arbeidsoppdrag utenfor bedriften anvendes kap. VI.

- Arbeidstakerne kan ikke overføres mellom ulike oppdragssteder/ bedrifter med den virkning at reisebestemmelsene ikke kommer til anvendelse.

Prosess og oppfølging
Norsk Industri og Parat vil gjennomføre jevnlige møter forankret i ledelsen i organisasjonene for å vurdere hvordan bestemmelsene blir tatt i bruk og fulgt opp. Det kan være tilfeller der endringene får utilsiktede konsekvenser, og partene vil søke å avklare disse fortløpende og eventuelt utarbeide nye felles veiledere eller lignende.

TD-Delen

Kap. I Omfang

§ 1.1 Omfang

Overenskomsten omfatter ikke eventuelle medlemmer av Parat som utgjør bedriftens øverste ledelse. Det samme gjelder medlemmer av Parat som er bedriftens representanter ved fastleggelse av generelle lønns- og arbeidsvilkår.

Grenseoppgangen vil kunne avhenge av bedriftsorganisasjon og i noen tilfeller av bedriftens størrelse.

Hvis det skulle oppstå avgrensningsproblemer, skal disse søkes løst ved lokale forhandlinger. Oppnås ikke enighet avgjøres spørsmålet av Parat og Norsk Industri.

§ 1.2 Faggrupper

1.2.1 Ved enhver bedrift skilles det mellom voksne arbeidstakere etter kvalifikasjoner og etter arbeidets art.

1.2.2 Vilkår for anerkjennelse som fagarbeider er bestått fagprøve i samsvar med lov om fagopplæring i arbeidslivet, enten etter utstått læretid på kontrakt, eller praksis i samsvar med lovens § 3.5 (tidligere § 20).

Kap. II Arbeidstid

§ 2.1 Ordinær dagarbeidstid

Se også fellesdelen § 5.1

2.1.1 Hvor saklige grunner gjør det nødvendig, kan ordinær arbeidstid legges til lørdager mellom kl. 06.00 og kl. 12.00.

2.1.2 Partene peker på at det av hensyn til en effektiv utnyttelse av produksjonsutstyr vil være av stor betydning å praktisere fleksible arbeidstidsordninger herunder hvilepauser. Det anbefales derfor med utgangspunkt i Riksmeklerens forslag ved tariffoppgjøret i 1986 avsnitt c), pkt. 5, at det på den enkelte bedrift treffes avtale om slike ordninger.

§ 2.2 Overtidsarbeid

Se også fellesdelen § 5.5.

2.2.1 Overtidsarbeid bør innskrenkes til det minst mulige og i særdeleshet ikke overdrives av eller overfor den enkelte arbeidstaker.

2.2.2 Arbeidstakere skal også innenfor rammen av den i loven fastsatte begrensning av adgangen til overtidsarbeid enkeltvis være berettiget til fritagelse for overtidsarbeid ved særlige anledninger som møter mv. samt også andre private grunner.

§ 2.3 Skiftarbeidstid

Se også fellesdelen § 5.2 og fellesbilag 5.

2.3.1 Ved midlertidig overgang fra dagarbeid til skift og fra 2- til 3-skift, gis kompensasjon for arbeidstidsnedsettelsen ved at skiftarbeiderens fortjeneste på skift inkl. eventuell overtid på skift for hver lønningsperiode påplusses kompensasjonen:

- fra 37,5 timer til 36,5 timer: 2,74 %
- fra 37,5 timer til 35,5 timer: 5,63 %
- fra 37,5 timer til 33,6 timer: 11,61 %
- fra 36,5 timer til 35,5 timer: 2,82 %
- fra 36,5 timer til 33,6timer: 8,63 %
- eventuelt den prosentsats som forekommer hvor arbeidstids-nedsettelsen skjer fra andre timetall.

2.3.2 Skiftene i en 2-skiftsordning forutsettes å veksle mellom formiddag og ettermiddag. Skiftene i en 3-skiftsordning forutsettes å veksle i kombinasjoner av formiddagsskift, ettermiddagsskift og nattskift.

Hvor produksjonsmessige forhold tilsier det, kan bedriften iverksette andre ordninger. Det samme gjelder når partene på bedriften er enige om det.

Kap. III Lønnsfastsettelse

(Se også fellesdelens kap. VI)

§ 3.1 Lønnsnivå og lønnsdifferensiering

3.1.1 Minste timefortjeneste

Nyansatte:	kr. 178,62	pr. time
Etter 1 års ansettelse:	kr. 180,43	pr. time
Fagarbeider:	kr. 187,14	pr. time
Etter 1 års arbeid som fagarbeider:	kr. 188,85	pr. time

Lønn for ferievikarer/ekstrahjelp kan avtales lokalt uavhengig av satsene ovenfor.

Se også fellesdelen § 6.1.

3.1.2 De lokale parter skal gjennomføre lokale forhandlinger i henhold til fellesdelen § 6.10. Oppnås ikke lokal enighet om rammen for regulering av fortjeneste nivået kan Parat ta saken opp med NI.

Oppnås ikke enighet i møte mellom Parat og NI kan partene bringe saken inn for endelige forhandlinger mellom NHO og YS. Nærmere retningslinjer for slike møter er gitt i TD-delen § 3.5.

Se også fellesdelen § 6.10.

3.1.3 Lønnsdifferensieringen mellom de enkelte ansatte i en bedrift skal tilstrebes foretatt så rettferdig som mulig under hensyntagen til de nedenfor fastsatte retningslinjer for individuell lønnsfastsettelse, jfr. TD-delen § 3.2.

Se også fellesdelen § 6.10.2.

3.1.4 Hvis lønnssystemet ikke gir oversikt over den enkelte arbeidstakers lønnsforhold, skal de tillitsvalgte etter anmodning utleveres ajourførte lister som viser status og fortjeneste, for alle ansatte som omfattes av TD-delen.

3.1.5 Etter avtale kan lønnsfastsettelsen for spesifiserte arbeidstakerkategorier fastsettes kollektivt, jf. § 3.3. I for-bindelse med opprettelsen av TD-delen ved nye bedrifter skal de lokale parter, eventuelt med NI og Parats bistand gå gjennom og se hvilke områder/deler av bedriften hvor det ville være naturlig at avtalen gjøres gjeldende kollektivt.

Protokolltilførsel til § 3.1
TD-delen forutsetter at det lokalt føres reelle forhandlinger. Derfor inneholder den svært få lønnsbestemmelser.

NI og Parat ber derfor de lokale parter å anstrenge seg for at de lokale forhandlinger føres i samsvar med overenskomstens kriterier for lønnsfastsettelse.

I forbindelse med de lokale forhandlinger skal partene også vurdere skifttilleggenes størrelse.

§ 3.2 Individuell lønnsfastsettelse

3.2.1 Bedriften fastsetter den enkelte arbeidstakers lønn individuelt og etter en saklig vurdering av vedkommendes kompetanse dvs. etter en så god skjønnsmessig eller systematisk stillings- og ytelsesvurdering som mulig.

3.2.2 Retningslinjer og vurderingskriterier for individuell lønn
For å fremme bedriftens lønnsomhet og trygghet for de ansatte gjennom en mest mulig objektiv og motiverende lønnsfastsettelse, skal bedriften og de tillitsvalgte drøfte de retningslinjer og vurderingskriterier som skal legges til grunn for fremtidige lønnsfastsettelser, med sikte på å komme til enighet. Slike retningslinjer skal være skriftlige.

3.2.2.1 Med stillingsvurdering menes vurdering av den enkelte arbeidstakers arbeids- og ansvarsområde, utdannelse og erfaring som kreves i stillingen eller er av betydning for vedkommendes arbeid, fysiske og psykiske arbeidsforhold o.l.

3.2.2.2 Med ytelsesvurdering menes vurdering av den enkelte arbeidstakers måte å utføre arbeidet på, så som arbeids- og samarbeidsevne og -vilje, initiativ, anvendelighet mv.

§ 3.3 Kollektiv lønnsfastsettelse

3.3.1 Forskjellige lønnssystem skal kunne benyttes for kollektiv lønnsfastsettelse. Lønnssystemet skal avtales skriftlig.

3.3.2 Etter dyktighet, kompetanse, praksis, ansvar og jobbinnhold skal den enkelte arbeidstaker betales et tillegg.

For å fremme mest mulig objektiv vurdering av den enkelte arbeidstaker skal det avtales retningslinjer for fastsettelse av disse tillegg.

3.3.3 Dersom sentrale tarifftillegg gis basert på overenskomstenes gjennomsnittlige lønn, og TD-delen ligger over dette gjennomsnittet på grunn av sin vertikale karakter, skal det i de etterfølgende lokale forhandlingene vurderes om det likevel skal gis slike tillegg ved regulering av de kollektive lønnssatsene for operatørene.

§ 3.4 Lønnsbestemmelser for praktikanter

Praktikanter lønnes etter lærlingskalaen, ref. fellesdelen 6.5.1. Det gis opprykk for grunnkurs og videregående kurs i henhold til fradragsreglene for opplæringsplan.

§ 3.5 Retningslinjer for organisasjonsmessige møter i henhold til 3.1.2

3.5.1 Målsetning

Med bakgrunn i bestemmelsene i TD-delen § 3.1.2 vil målsetningen med det organisasjonsmessige møtet være å finne en løsning på den lokale lønnstvist.

3.5.2 Innhold

- Grunnlag for møtet er den lokale protokoll
- Partenes krav og tilbud, og eventuelle justeringer/endringer av disse
- De lokale parter redegjør hver for seg for prosessen frem til konklusjonen i tilbud/krav. I redegjørelsen skal følgende inngå:
- Hvilket bakgrunns materiell og øvrig informasjon som er fremlagt.
- Om det er ført reelle forhandlinger og om partene har vist vilje til å komme frem til et resultat.
- Gjennomgang av de forhold som vektlegges i henhold til Fellesdelen og TD-delen.
- Sikre at partene har samme forståelse av fakta.

3.5.3 Løsning

Med bakgrunn i opplysninger som er fremkommet skal de sentrale parter påvirke de lokale parter til å finne en løsning på den lokale lønnstvist.

Kap. IV Resultatlønn/prestasjonslønn

§ 4.1 Bonussystem

4.1.1 Bonussystem består av en fast lønnsandel og en mindre bevegelig andel felles for hele bedriften, avdelingen eller grupper.

4.1.2 Forskjellige former for bonussystemer kan anvendes. Bonussystemer skal avtales skriftlig. Målekriterier som skadefrekvens og sykefravær bør unngås.

4.1.3 Ved bonussystemer er arbeidstakerne garantert lønnssystemets faste del.

4.1.4 Alle arbeidstakerkategorier ved bedriften kan etter avtale delta i bonussystemer.

4.1.5 Partene anbefaler at det opprettes produktivitetsavtaler på bedrifter med bonussystem.

§ 4.2 Akkordarbeid

4.2.1 Med akkordarbeid forstås arbeid hvor hele fortjenesten eller en del av den varierer med ytelse, produsert mengde o.l.

4.2.2 Forskjellige akkordsystemer skal kunne anvendes. Det skal på forhånd treffes skriftlig avtale om hvilket akkordsystem som skal legges til grunn.

§ 4.3 Produktivitetsavtale - produktivitetstillitsvalgt

4.3.1 Når et lønnssystem med en spesiell produksjon eller produktivitetsavtale krever det, kan det inngås avtale om at arbeidstakerne velger en produktivitetstillitsvalgt, som lønnes av bedriften for den tid partene er enige om skal brukes til dette arbeid. Den produktivitetstillitsvalgte skal være en arbeidstaker med godt kjennskap til bedriften (jf. hovedavtalens § 5-3 (1)).

Vedkommende skal arbeide i nær kontakt med alle ledd vedrørende produktivitetsspørsmål, og skal ha et særlig ansvar for generelt å øke forståelsen for at hver enkelt kan bidra til å bedre bedriftens konkurranseevne og dermed skape økonomiske forutsetninger for trygge og gode arbeidsforhold.

Kap. V Overtid, skift og andre tillegg

§ 5.1 Overtidstillegg

5.1.1 Bestemmelsene om godtgjørelse for overtidsarbeid gjelder bare for arbeidstakere som omfattes av arbeidstidskapitlet i arbeidsmiljøloven.

5.1.2 De 5 første virkedager i uken betales 50 % inntil kl. 21.00. Deretter betales 100 % tillegg. Arbeidstakere som møter til tilsagt overtidsarbeid skal betales for 2 timer selv om overtidsarbeidet utføres på kortere tid. Dette gjelder ikke ved overtidsarbeid i tilknytning til den ordinære arbeidstid.

5.1.3 Arbeid på avtalte fridager
For arbeid på frilørdager og andre avtalte fridager betales arbeidstakerne som skulle hatt fri, 50 % tillegg. Etter kl. 12.00 på lørdag og etter kl. 17.00 på øvrige hverdager betales dog 100 %, hvis ikke annet er avtalt.

5.1.4 Overtid på søn.- og helligdager, offentlige høytidsdager og dager før disse
Etter endt ordinær arbeidstid på lørdager og dager før helligdager, offentlige høytidsdager og på søn.- og helligdager betales 100 %.

5.1.5 Overtid direkte tilknyttet skiftet
Skiftarbeidere som arbeider overtid før eller etter skiftet, skal ha de ordinære overtidsprosenter i tillegg til skifttillegget for sitt skift.

§ 5.2 Overtidsgrunnlag

Overtidsgrunnlaget for timelønnede utgjør timefortjenesten eksklusive overtid og skift for den enkelte arbeidstaker i sist kjente kvartal. For månedslønte finnes overtidsgrunnlaget ved å dividere vedkommendes månedslønn med det aktuelle uketimetall x 41/3.

§ 5.3 Skiftkompensasjon

5.3.1 Skifttillegg
For første skift betales ikke tillegg, for øvrig avtales skift-tillegget lokalt. Det skal avtales egne tillegg for skift etter kl. 14.00 på dager før søn.- og helligdager og for jul-, nyttårs-, påske- og pinseaften.

5.3.2 Når overgang fra vanlig dagarbeid til skiftarbeid og fra 2-skift til 3-skift varsles med mindre en 14 - fjorten - dager, skal det betales en lokalt avtalt engangskompensasjon.

§ 5.4 Særlig smussig arbeid

Se også fellesdelens § 8.4
Det kan lokalt avtales tillegg for særlig smussig arbeid.

Kap. VI Reiser i bedriftens tjeneste

§ 6.1 Reisegodtgjørelse

6.1.1 Reiser i bedriftens tjeneste godtgjøres etter bedriftens reiseregulativ.

6.1.2 Hvis bedriften ikke har reiseregulativ skal det før arbeidstakeren reiser ut på tjenestereise treffes avtale om en av følgende tre ordninger:

- en fast diett og losjigodtgjørelse pr. dag, uke eller måned
- bedriften holder kost og losji uten utgift for vedkommende
- utgifter til kost og losji betales etter regning

Benyttes egen bil i tjeneste skal det fastlegges en godtgjørelse for dette. Hvis ikke annet er avtalt benyttes statens satser.

§ 6.2 Kompensasjon for reisetiden utenom den enkeltes ordinære arbeidstid

6.2.1 Kompensasjon for reiser utenom arbeidstid gis etter bedriftens retningslinjer for slik kompensasjon.

6.2.2 Dersom egne retningslinjer ikke finnes, kan det for enkeltstående reiser utenom ordinær arbeidstid i stedet avtales en godtgjørelse i det enkelte tilfellet. En slik avtale bør så vidt mulig inngås før avreise.

Kap. VII Andre bestemmelser

§ 7.1 Partenes gjensidige plikter

Partene er enige om at bedriften bør føre en personalpolitikk som ut ifra bedriftens og den enkelte gruppes situasjon, tar utgangspunkt i at permisjonsordninger, velferds-ordninger og sosiale ordninger er like, uavhengig av hvilken tariffavtale den enkelte ansatte er omfattet av.

Kap. VIII Bilag

§ 8.1 Bilag til TD-delen

Som egne bilag til denne overenskomstdel følger:

Bilag 1 Tariffavtale for arbeid offshore

- VO-delens bilag 1 gjelder også i denne delen dog slik at henvisninger skal gjøres tilsvarende til TD-delen

Bilag 2 Rammeavtale om arbeidstidsordning for store anlegg

- VO-delens bilag 2 gjelder også i denne delen dog slik at henvisninger skal gjøres tilsvarende til TD-delen

Bilag 3 Rammeavtale om arbeidstidsordning på land med daglig arbeidstid ut over 10,5 timer med/uten søndagsarbeid

- VO-delens bilag 3 gjelder også i denne delen dog slik at henvisninger skal gjøres tilsvarende til TD-delen.

TEKO-Delen

Kap. I Omfang

§ 1.1 Omfang

Overenskomsten omfatter arbeidstakere i produksjonen, service/ vedlikehold, lager, kjelepasser, sjåfører, vakt- og rengjøringspersonell.

1.1.1 Bedriftene blir stilt overfor store utfordringer i årene som kommer, dette gjelder ikke minst hensyn til den teknologiske utvikling. Innføring av ny teknologi og endringer i produksjonsmåtene vil dessuten føre med seg at de ansatte vil bli stilt overfor nye og større krav til kompetanse.

Det er partenes mål at arbeidstakerne skal kunne kvalifisere seg for å mestre de oppgaver som til enhver tid foreligger. Nødvendig opplæring/ videreutdannelse blir avgjørende i denne forbindelse. Partene forutsetter at alle arbeidstakere er villige til å gjennomgå den nødvendige faglige opplæring som bedriftene anser nødvendig for å oppfylle kravene til økt kompetanse som stillingen krever.

Kap. II Lønnsbestemmelser

§ 2.1 Lønnsfastsettelse

Se også fellesdelen § 6.1
Det skal kunne benyttes forskjellige former for lønnsfastsettelse som tidlønn/fastlønn, bonus og akkord.

§ 2.2 Normallønn

Arbeidere over 18 år
Gruppe I

Nybegynnere:	kr. 149,63	pr. time
Etter 4 måneders arbeid	kr. 155,66	pr. time
Etter 1 års arbeid	kr. 156,86	pr. time
Unge arbeidere under 18 år:	kr. 123,41	pr. time
Etter 4 måneders arbeid:	kr. 128,38	pr. time

Gruppe II:
For arbeidere i denne gruppe og for arbeidende arbeidsledere og kjedeledere fastsettes personlige lønninger.

Ved årlig konferanse mellom bedriftsledelsen og de tillitsvalgte kan det prinsipp eller den form bedriftens lønnsfastsettelse for fagarbeidere og kjelepassere samt arbeidere i gruppe II lønnes etter, tas opp til drøftelse.

Til denne konferanse skal de tillitsvalgte utleveres ajourført liste over den individuelle timelønn for samtlige fagarbeidere, fyrbøtere og arbeidstakere i gruppe II. Hvis den enkelte arbeidstaker mener urimeligheter er til stede som kan gi grunnlag for fornyet vurdering av den individuelle timelønn, kan for øvrig de tillitsvalgte på arbeidstakers vegne ta saken opp i konferanse med bedriftsledelsens representant.

Eksempler på stillinger/arbeidsoperasjoner som hører inn under gruppe II:

- Kjelepasser
- Sjåfører
- Bilmedhjelpere
- Lagerarbeidere
- Rengjøringspersonell
- Service- og vedlikeholds personell
- Reserver
- Pelssyere

Konfeksjonsfabrikker

- Måltilskjæring
- Gradering
- Maskinreparasjonsarbeid
- Vakttjeneste
- Ansvarshavende ved plisseringsmaskin
- Kvalifisert forandringsarbeid
- Modellsøm som helstykk
- Helstykksøm
- Kunststopping
- Arbeid med databasert skjæretegning
- Arbeid med databaserte oppleggsmaskiner og skjæremaskiner

Tekstilfabrikker

- Ullklassifisør med sertifikat eller godkjent av bedriften
- Ferdigvarekontrollør metervarer
- Fargestoffoppveier og førstefargere
- Stolstiller
- Sirkelkam- og segmentreparasjon
- Reparasjon av knyteutstyr
- Vedlikeholdsbas

- Kardesliper
- Modellsyer
- Bredning/skjæring av klebebånd
- Maskinfører av båndextruder
- Avmåling og kontroll av ferdigprodukt (ståltau)
- Spleiser, godkjent av bedriften
- Tillaging og blanding for extruder
- Avmåling og kontroll av ferdigprodukt
- Eving (lidsing), felling og korkpåsetting av nytt utstyr
- Laksenotmontering
- Montering av trål med tilhørende klipping
- Ovnskjører
- Fagmekaniker
- Emulsjonsblander
- 1. mann glassfiberfabrikker
- Bas glassfiberfabrikker

§ 2.3 Praksistillegg

Når det gjelder opprykking inntil 1-årssatsen skal praksis opparbeidet innen tekoindustrien uansett arten av arbeidet gjelde for vedkommende arbeider, selv om denne overføres til annet arbeid i samme eller annen bedrift.

Arbeidere med relevant yrkesskole/VG1/VG2 i tekstil og søm får skole-tiden godskrevet i praksistiden.

Legitimert fravær inntil 3 måneder pr. år og pliktig militær-tjeneste kommer ikke til fradrag i vedkommendes praksistid.

§ 2.4 Ansiennitetstillegg

Se også Fellesdelen § 6.13

Tilleggene gis til ansatte som har vært ansatt i samme bedrift:

• Etter 3 års ansettelse	kr. 1,50 pr. time.
• Etter 4 års ansettelse	kr. 2,00 pr. time.
• Etter 5 års ansettelse	kr. 2,00 pr. time.
• Etter 10 års sammenhengende ansettelse	kr. 2 pr. time, i alt kr 7,50.

Disse tillegg betales i tillegg til gjeldende personlige lønninger. I bedrifter hvor det er praktisert andre ordninger med ansiennitetstillegg bibeholdes disse når ordningene i totalitet gir større ansiennitetstillegg enn de som følger av disse bestemmelser.

§ 2.5 Fagopplæring og videreutdanning

Se også fellesdelen kap. III

Opplæring i samsvar med bedriftens behov / fagopplæring, som faller innenfor den enkelte arbeidstakers arbeidstid, skal skje uten tap av fortjeneste.

2.5.1 Fagarbeidere

Arbeidstakere med offentlig godkjent relevant fagbrev etter lov om fag-opplæring skal betales høyere lønn enn voksne arbeidstakere. Tillegget skal være minimum kr. 5,71 pr. time uansett hvilket lønnssystem bedriften praktiserer.

2.5.2 Lærlinger

1 Lønnsgrunnlag

Lærlingenes timefortjeneste utgjør en prosentandel av timefortjenesten eksklusive alle tillegg for nyutdannede fagarbeidere i bedriften, minimum normallønnssats etter 1 års arbeid, samt fagarbeidertillegget på kr 6,07.

2 § 3-5 praksiskandidater

§ 3-5 praksiskandidater er voksne arbeidstakere over 21 år som fyller praksiskravet for oppmelding etter opplæringsloven § 3-5, og som ikke kan inngå lærekontrakt.

3 Frivillige lærlinger

Frivillige lærlinger er voksne arbeidstakere over 21 år som ønsker å inngå lærekontrakt, og som ikke fyller praksiskrav for oppmelding til fagbrev etter opplæringsloven § 3-5.

Arbeidstakere som tegner lærekontrakt etter denne bestemmelse, skal bibeholde sin nåværende lønn.

§ 2.6 Akkordarbeid

Partene er enige om at det skal være adgang til akkordarbeid. Bestemmelsen er tatt ut av overenskomsten ved tariffrevisjonen 2010. Det vises til Riksmeklerens møtebok av 11.4.2010 samt tidligere § 4 bokstav D.

§ 2.7 Lønnssystemer

Se også fellesdelen § 7.1

Hvis en av partene på bedriften ønsker det, skal spørsmålet om innføring av andre lønnssystemer enn dem som praktiseres på bedriften utredes. Organisasjonene vil aktivt medvirke til slike utredninger.

Etter at en slik utredning er foretatt skal partene umiddelbart forhandle om innføring av nytt lønnssystem. Oppnås ikke enighet, henvises saken til forhandling mellom organisasjonene.

2.7.1 Lokal lønnsfastsettelse

For bedrifter som har anvendt Tekooverenskomsten som en minstelønns-overenskomst i mer enn 5 år gjelder: En gang hvert år skal de lokale parter komme sammen for å foreta en eventuell regulering av lønnsnivået i bedriften.

Vurderingen skal legge til grunn den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet. Dette innebærer at partene lokalt skal legge til grunn bedriftens økonomi, fremtidsutsikter, konkurranseevne og produktivitet.

Bedriftene skal i forbindelse med de lokale lønnsforhandlingene også foreta en lønnsvurdering av arbeidstakere som er fraværende på grunn av foreldrepermisjon.

Det vises også til Tekodelens bilag 1.

Partene er enige om at forhandlingene skal foregå i tidsrommet 01.04 til 30.06, dog slik at forhandlingene ikke skal starte før de sentrale/forbunds-vise oppgjør er avsluttet.

Dersom partene lokalt ikke kommer frem til enighet, gjennomfører bedriften sitt siste tilbud som bedriftens lokale tillegg. Parat kan ta et omtvistet lokalt oppgjør opp i forhandlinger med Norsk Industri. Dersom det ikke heller etter et slikt organisasjonsmessig møte oppnås enighet, fastsettes tilleggene endelig av bedriften. Det vises i denne forbindelse til hovedavtalen § 2-2.

Etter lokal avtale kan også andre bedrifter slutte seg til ordningen med lokale lønnsforhandlinger. Avtalene om dette må godkjennes av Parat og Norsk Industri.

Kap. III Arbeidstidsbestemmelser

§ 3.1 Dagtidsarbeid

Se også fellesdelens § 5.1

Inndelingen av arbeidstiden for øvrig blir å fastsette ved for-handlinger på den enkelte bedrift mellom ledelsen og de tillitsvalgte. Blir man ikke enige på bedriften, skal dagtidsarbeidet legges med 7,5 timer pr. dag de første 5 dager i uken, innen tidsrommet fra kl. 06.00 - 16.00.

§ 3.2 Deltidsarbeid

Se også fellesdelens § 5.4

For arbeid som utføres på deltid betales skifttillegg som for 2. skift bestemt for de timer som ligger utenfor ordinær dagarbeidstid.

Hvis partene på den enkelte bedrift av spesielle grunner blir enige om andre ordninger, kan slike avtales.

§ 3.3 Skiftarbeid

Se også fellesdelens § 5.2.

1. Generelle bestemmelser

Før skift settes i gang skal arbeidstakere gis minst 1 ukes varsel.
Ved omregning fra normal arbeidstid 37,5 timer pr. uke til avvikende arbeidstidsordninger brukes nedenstående tabell for omregning av timelønn:

- Fra 37,5 timer til 36,5 timer: 2,74 %
- Fra 37,5 timer til 35,5 timer: 5,63 %
- Fra 37,5 timer til 33,6 timer: 11,61 %

Det er den enkeltes samlede individuelle timelønn - ekskl. smuss- og andre ulempetillegg - som skal omregnes.

2. Arbeid på 2-skiftsordninger

Ved arbeid på 2-skift legges arbeidstiden mellom kl. 06.00 og kl. 24.00, slik at den samlede arbeidstiden for skiftene i gjennomsnitt blir 73 timer pr. uke. Den nærmere inndeling avtales mellom bedriftsledelsen og de tillitsvalgte.

Oppnås ikke enighet, skal følgende gjelde:

1. skift fra kl. 06.00 - 14.00 ukens 5 første dager, med ½ times hvil, i alt 37,5 timer. 2. skift fra kl. 14.00 - 22.00 mandag til torsdag, fredag fra kl. 14.00 - 20.00, med ½ times hvil, i alt 35,5 timer.

Tillegget for akkord og timelønnsarbeid på 2. skift settes til 13 %.

3. Arbeid på 3-skiftsordninger

Ved arbeid på døgnkontinuerlig 3-skift skal den ordinære effektive arbeidstid i gjennomsnitt over skift perioden være 35,5 timer pr. uke. Driftstiden er uavhengig av dette.

Det treffes avtale mellom arbeidsgiverne og de tillitsvalgte om hvorvidt og eventuelt hvor ofte det skal skiftes, og om den nærmere inndeling av skiftene.

Det forutsettes at Arbeidstilsynet ikke har noe å bemerke til de avtaler som blir inngått. Oppnås ikke enighet, skiftes det hver uke (kalenderuke eller lønningsuke etter arbeidsgiverens bestemmelse).

For at arbeidstiden for den enkelte arbeidstaker skal bli gjennomsnittlig 35,5 timer pr. uke, gis etter konferanse mellom bedriftsledelse og de tillitsvalgte nødvendig fritid ved innsetting av reserver/avløsere. Oppnås ikke enighet, bringes saken inn for organisasjonene.

Arbeidstakerne spiser i pauser som naturlig faller inn under arbeidstidens gang, slik at maskinene så vidt mulig ikke stanses. Om nødvendig skal arbeidstakerne også under måltidet oppholde seg på arbeidsstedet.

Tillegget for akkord og tidslønnet arbeid ved 3-skiftsarbeid settes til:

- 2. skift: 13 %
- 2. skift i tiden fra kl. 14.00 - 18.00 på lørdager: 30 %
- 3. skift: 30 %

Skiftarbeid kan ikke kreves iverksatt i kortere perioder enn 14 dager, med mindre organisasjonene i enkelte tilfeller blir enige om kortere periode.

Overtidsarbeid utover nødvendig reparasjonsarbeid i tilknytning til skiftene søkes unngått.

Når ukelønnede arbeidstakere deltar i skiftarbeid, omregnes ukelønnen til timelønn.

Partene på den enkelte bedrift har anledning til å avtale andre skiftordninger, eksempelvis basert på 168 timers driftsuke.

4. Overførsel til og fra skift

Ved overføring fra dagtidsarbeid til skiftarbeid med mindre enn 3 dagers varsel, skal det første dag betales overtid for den del av den nye arbeidstid som faller utenom vedkommendes ordinære arbeidstid. Er varsel gitt, skal det betales overtid som nevnt, hvis det ikke har vært minst 12 timer fri mellom det arbeid vedkommende overføres fra og det arbeid vedkommende overføres til.

Det samme gjelder ved overføring fra et skift til et annet utenom ordinær skiftveksel, samt ved overføring fra skift til dagtidsarbeid.

Blir arbeidstiden i vedkommende uke kortere pga. overføringen, og den ordinære ukefortjenesten (ekskl. overtidstillegg og skifttillegg) av den grunn lavere enn den ville vært om overføringen ikke hadde funnet sted, skal differansen erstattes.

Med uke menes i denne forbindelse lønningsuke.
Disse regler gjelder ikke for faste skiftavløsere og når arbeidstakeren etter eget ønske og med bedriftens samtykke har byttet arbeidstid. Reglene gjelder heller ikke ved igangsetting eller opphør av skiftarbeid.
Overtidstillegg beregnes på vedkommendes timelønn ekskl. skifttillegg.

Tilbakeføring regnes ikke som overføring.

5. Særskilte skifttillegg

- Fra lørdag kl. 14.00 til søndag kl. 22.00: 30 %
- Fra nyttårsaften kl. 14.00 til 1. nyttårsdag kl. 22.00: 100 %
- Fra dagen før skjærtorsdag kl. 22.00 til langfredag kl. 22.00: 100 %
- Fra påskeaften kl. 14.00 til 2. påskedag kl. 22.00: 100 %
- Fra dagen før Kristi himmelfartsdag kl. 22.00 til Kristi himmelfartsdag kl. 22.00: 100 %
- Fra pinseaften kl. 14.00 til 2. pinsedag kl. 22.00: 100 %
- Fra 30. april kl. 22.00 til 1. mai kl. 22.00: 100 %
- Fra 16. mai kl. 22.00 til 17. mai kl. 22.00: 100 %
- Fra julaften kl. 14.00 til 2. juledag kl. 22.00: 100 %
- Henholdsvis kl. 15.00 og 23.00 for bedrifter som har dette klokkeslett for skiftveksel, eller hvis de lokale parter har fastsatt andre skiftveksler.

6. **Overgangsordninger**
For de bedrifter som inntil 31.3.94 hadde inngått særavtaler om skiftkjøring gjelder fortsatt bestemmelsene om skifttillegg i disse særavtaler med mindre man på den enkelte bedrift blir enige om andre ordninger. Eksisterende ordninger og praksis på den enkelte bedrift regnes i denne sammenheng som bedriftsvis særavtale.

7. Skiftarbeid kan ikke uten organisasjonenes samtykke finne sted på innskrenket arbeidstid.

§ 3.4 **Forskjøvet arbeidstid**

For midlertidig forskjøvet arbeidstid betales 25 % tillegg for de to første klokketimer etter den ordinære arbeidstid slutt, hvis det ikke er avtalt høyere tillegg på den enkelte bedrift.

§ 3.5 **Overtidsarbeid**

Se også fellesdelen § 5.5 og § 5.6

1. **Generelle bestemmelser**
Overtidsarbeid bør innskrenkes til det minst mulige.

2. **Avvikende arbeidstidsbestemmelser**
Hvis enkelte arbeidere eller grupper har ordinær arbeidstid som avviker fra den som ellers gjelder ved bedriften, skal dette fastslås i særavtale. Overtidsarbeid betales med følgende tilleggsprosenter:

3. **Overtidsbetaling**
Arbeid de 5 første virkedager i uken 50 % for overtidsarbeid mellom kl. 06.00 og kl. 21.00.

Velger arbeidstakerne å ta pause før overtidsarbeid av inntil 2 timers varighet, forskyves beregningsperioden for 50 % tillegget tilsvarende.

Ved overtidsarbeid av mer enn 2 timers varighet, se arbeidsmiljøloven § 10-9.

For alt overtidsarbeid mellom kl. 21.00 og kl. 06.00 betales 100 %. Etter den ordinære arbeidstid på lørdager og dager før helligdager samt søndager og helligdager inntil siste helligdag kl. 22.00, betales overtidsarbeid med 100 %.

Overtid ved deltid
Innenfor tidspunktet kl. 06.00 - 21.00 får deltidsansatte overtidsbetaling i henhold til pkt. 3, når de arbeider mer enn 7,5 timer pr. dag eller mer enn 37,5 timer pr. uke.

Overtid på avtalte fridager
For arbeid på frilørdager og andre avtalte fridager betales arbeidstakere som skulle hatt fri, 50 % tillegg. Etter kl.12.00 på lørdag og etter kl.16.00 på øvrige hverdager betales 100 %.

Spesielt om overtid på skift
Hvis arbeiderne på 2. skift fortsetter sitt arbeid etter skiftets slutt, beholdes skifttillegget for overtidstimene.

Om en arbeider på 2. skift settes til å utføre overtidsarbeid lørdag kl. 06.00 eller senere etter å ha avsluttet sin skiftuke foregående fredag kveld, skal han ha minst 100 % overtidstillegg beregnet som ovenfor nevnt, men skifttillegget bortfaller.

Om en arbeider på 3. skift fortsetter sitt arbeid etter skiftets slutt, betales 50 % overtidstillegg, men arbeideren skal beholde skifttillegget.

4. Overtidsgrunnlag
Overtidsgrunnlaget skal være den samlede timefortjeneste på tid og akkord ekskl. overtids- og skifttillegg for de forskjellige lønnsgrupper innen den enkelte bedrift i sist kjente kvartal.

Partene på den enkelte bedrift kan bli enige om en annen beregnings-periode og beregningsmåte, f.eks. at beregningen foretas for den enkelte arbeider.

5. Overtidsvarsel
Overtidsarbeid over 2 timer skal som regel varsles dagen forut.

6. Unge arbeidstakere
Det henvises til arbeidsmiljøloven kap. 11.

Kap. IV Verneutstyr / Særlig smussig arbeid

§ 4.1 Smussig arbeid

Det er en forutsetning at bedriftene tilstreber seg på å ha minst mulig smussig arbeid, og at der det er behov for verneutstyr skal dette benyttes.

4.1.1 Særlig smussig arbeid

For arbeid som anses som særlig smussig skal bedriften holde nødvendig beskyttelsesutstyr.

For fiskeredskapsfabrikker, ullvarefabrikker, spinnerier og shoddyfabrikker skal det for særlig smussig arbeid betales et tillegg på kr 1,19 pr. time.

Kap. V Nedsatt arbeidsevne

§ 5.1 Nedsatt arbeidsevne

Se også fellesdelens § 4.2

Hvis arbeidsevnen er nedsatt, kan det betales etter spesiell avtale mellom arbeidsgiveren og arbeideren. Det skal herunder også tas hensyn til arbeiderens ansettelsestid.

Oppstår tvist om slik lønnsfastsettelse, skal det konfereres om dette mellom bedriftens representant og vedkommendes tillitsvalgte, eventuelt mellom organisasjonene.

Kap. VI Arbeid utenfor bedriften

§ 6.1 Arbeid utenfor bedriften

Ved arbeid utenfor bedriften (reise til et annet sted) skal det opprettes avtale mellom bedriftsledelsen og de tillitsvalgte om diettgodtgjørelse, reiseutgifter og de lønnssatser som skal gjelde under slike forhold. Det er en forutsetning at arbeidstakerne ikke skal ha utgifter i forbindelse med dette arbeidet.

Kap. VII Ferie

Se også fellesdelens § 5.7.

§ 7.1 Forhøyet feriegodtgjøring for helkontinuerlig skiftarbeid

Helkontinuerlig skiftarbeidere har som sådanne i minst 3 måneder rett til ytterligere feriegodtgjørelse på 0,4 %. Har de vært beskjeftiget i minst 6 måneder, forhøyes godtgjørelsen til 0,8 %.

§ 7.2 Lovfestet ekstraferie for eldre arbeidstakere

Det er forutsetningen at arbeidstakernes ønsker når det gjelder avvikling av ekstraferien imøtekommes så langt som mulig. Hovedorganisasjonene er imidlertid enige om at ekstra ferie for eldre arbeidstakere ikke kan kreves henlagt til et tidspunkt som skaper vanskeligheter for produksjonen, eller for systematisk ferieavvikling for bedriftens arbeidsstokk som helhet. Hvor dette er tilfelle, har bedriften rett til å kreve at arbeidstakeren velger et annet tidspunkt for avviklingen av sin ekstraferie.

Kap. VIII Bilag

§ 8.1 Bilag til Teko-delen

De nedenfor nevnte bilag/avtaler er deler av denne overenskomstdelen:

Bilag 1 Lønnssystemer
Bilag 2 Garantiordningen
Bilag 3 Adferdskodeks anbefalt av EURATEX og ETUF:TCL - protokoll fra Norsk Industri og Fellesforbundet

Følgende avtale mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge gjelder også som del av denne overenskomstdelen:

- Avtale om tariffestet pensjon (protokoll N.A.F./LO 5. desember 1966)

Bilag 1 Lønnssystemer

Innen bransjen er det de senere år registrert en økende interesse for alternative lønnssystemer.

Partene er enige om at lønnssystemet bør utarbeides på den enkelte bedrift i nært samarbeid mellom de ansatte og ledelsen. Man er i denne forbindelse klar over at valg av lønnssystem må vurderes på grunnlag av en rekke faktorer. Dette gjelder bedriftens teknologi, arbeidets art, kravet til produktivitet. Arbeidsmiljølovens bestemmelser og intensjon vedrørende fysiske og psykiske forhold, hovedavtalens bestemmelser om samarbeid og medinnflytelse, og eventuelt andre forhold som partene i det enkelte tilfelle ønsker å tillegge vekt.

Momenter ved utarbeidelse av lønnssystemer:
Partene understreker viktigheten av et grundig forarbeid på den enkelte bedrift i forbindelse med utarbeidelsen av et lønnssystem, og peker i den forbindelse på følgende forhold:

1. Igangsetting av forarbeid

- Informasjon til ansatte
- Bakgrunn
- Oppnevne lønnssystemkomité
- Representanter fra arbeidsgiver og arbeidstakere
- Gjennomgåelse av mulige lønnssystemer
- Informasjon fra komiteen under arbeidet

2. Kartlegging

- Hva bør måles (kriterievalg og beregningsgrunnlag)? Hvorfor?
- Fysiske og/eller økonomiske forhold.
- Hvem skal lønnssystemet omfatte?
- Hvordan skal premie/bonuser fordeles (pr. årsverk, pr. arbeidet time e.l.)?
- Hvordan følge opp produktivitets- og resultatutviklingen?
- Hvor ofte - av hvem?

Under behandlingen av dette punkt er det viktig å se på fordeler/ ulemper ved de forskjellige alternativer.

3. Avtale om lønnssystem

- Beskrivelse av systemet
- Regler for:
  - Prøveperiode
  - Regler for justering
  - Varighet/oppsigelse osv.

4. Iverksetting av lønnssystemet

- Informasjon
- Oppfølging

For å lette arbeidet for de lokale parter viser Norsk Industri og Parat til det materiell som er utarbeidet i fellesskap av YS og NHO.

Norsk Industri og Parat stiller seg positive til å yte bistand ved utformingen av lønnssystemene.

Bilag 2 Garantiordningen

I bedrifter hvor gjennomsnittslønnen til voksne arbeidere som går inn under denne overenskomstdelen (lønnsgruppe I og lønnsgruppe II), ligger under 85 % av industriens gjennomsnitt (NHOs lønnsstatistikk for arbeidere) beregnet gjennomsnittslønn på bedriften for hele året før, gis følgende garantilønnstillegg fra 1. april året etter:

- I bedrifter hvor gjennomsnittslønnen ligger under 80 % av industriens gjennomsnitt kr 3,19 pr. time.
- I bedrifter hvor gjennomsnittslønnen ligger mellom 80 % og 82,5 % av industriens gjennomsnitt kr 2,66 pr. time.
- I bedrifter hvor gjennomsnittslønnen ligger mellom 82,5 % og 85 % av industriens gjennomsnitt kr 2,13 pr. time.

Ingen bedrift skal gi høyere garantitillegg enn det som er nødvendig for at bedriften når opp i et gjennomsnittlig lønnsnivå på 85 % av industriens gjennomsnitt, målt mot året før.

I de bedrifter hvor gjennomsnittslønnen ligger under 85 % av industriens gjennomsnitt året før, gis tilleggene nevnt ovenfor til alle arbeidstakere som går innunder Tekodelen, med mindre de lokale parter blir enige om å skjevdele tilleggene.

Bilag 3 Adferdskodeks

anbefalt av EURA TEX og EFUF-TCL

- protokoll fra TBL og Fellesforbundet

Protokoll og adferdskodeks er tatt inn i Tekodelen til orientering

Protokoll

Den 24. november 1997 ble det avholdt forhandlingsmøte vedr. Adferdskodeks, anbefalt av EURATEX og ETUF-TCL.

Til stede:

- fra Fellesforbundet:	Anne Marie Pettersen og Atle Høie
- fra Teko Landsforening:	Dag Sandvik

Partene ble enige om å sende atferdskodeksen ut til sine medlemmer med anbefaling om at den blir fulgt.

Anne Marie Pettersen (sign.)	Dag Sandvik (sign.)
Fellesforbundet	Teko Landsforening

31.10.97/lhs charter - de sosiale partnere i den europeiske tekstil- og bekledningssektoren - atferdskodex

Innledning

Den Europeiske Beklednings- og Tekstilorganisasjonen (EURATEX) og den Europeiske Faglige Føderasjonen for Tekstil, Bekledning og Lær (ETUF:TCL), erklærte på nytt på møte innenfor den sosiale sektordialog på europeisk plan, sin oppriktige troskap til respekten for menneske-rettighetene.

De sosiale partnere på europeisk plan håper på en rettferdig og åpen verdenshandel.

Disse partnerne var enige om å arbeide for en europeisk tekstil- og bekledningsindustri som er produktiv, internasjonalt konkurransedyktig og basert på respekt for både arbeidstakere og arbeidsgivere.

Paragraf 1 - Atferdskodex

EURATEX og ETUF:TCL anmoder sine medlemmer om aktivt å oppmuntre selskaper og arbeidstakere i den europeiske tekstil- og bekledningsindustrien til å rette seg etter de følgende ILO konvensjoner:

1. **Forbud mot tvangsarbeid (konvensjonene 29 og 105)**
   Tvangsarbeid, slavearbeid og fengselsarbeid er forbudt.

2. **Organisasjonsfrihet og forhandlingsrett (konvensjonene 87 og 98)**
   Arbeidstakernes rett til å danne og slutte seg til et fagforbund så vel som arbeidsgivernes organisasjonsrett, anerkjennes. Arbeidsgivere og arbeidstakere kan forhandle fritt og uavhengig.

3 **Forbud mot barnearbeid (konvensjon 138)**
   Barnearbeid er forbudt. Barn under 15 år og under alder for fullført obligatorisk skolegang i angjeldende land, har ikke lov til å arbeide.

4. **Ikke-diskriminering i arbeid (konvensjon 111)**
   Arbeidstakerne blir ansatt på grunnlag av arbeids dyktighet, og ikke på grunnlag av rase, individuelle egenskaper, tro, politisk oppfatning eller sosial opprinnelse.

Paragraf 2 - Sirkulasjon og promotering

a. EURATEX og ETUF:TCL forplikter seg til å fremme og sirkulere dette Charteret på de relevante språk og på alle nivåer senest innen 31. desember 1997.

b. EURATEX og ETUF:TCL anmoder sine respektive medlems-organisasjoner om å godkjenne dette Charteret og oppmuntre til en progressiv implementering på bedriftsplan.

Paragraf 3 - Oppfølging og vurdering

a. EURATEX og ETUF:TCL er enige om å følge opp den progressive gjennomføringen av implementeringen av dette Charteret innenfor rammen av den sosiale sektordialog på europeisk plan.

b. Med dette for øye vil EURATEX og ETUF foreta en årlig evaluering av Charterets implementering. Den første evalueringen vil finne sted senest 10. juli 1998. Resultatene av en slik evaluering vil bli rapportert innenfor rammen av den sosiale sektordialog. EURATEX og ETUF kan anmode Kommisjonen og medlemslandene om å gi nødvendig assistanse for å gjennomføre denne evalueringen.

c. EURATEX og ETUF:TCL kan, innenfor rammen av den sosiale sektordialog på europeisk plan, i fellesskap og åpent beslutte å sette i gang et hvert annet tiltak for implementeringen av dette Charteret.

Brussel, 10. juli 1997

For EURATEX
Dominique JACOMET (sign.)
leder

Guy ARNOULD (sign.)
direktør
EURATEX
24. Rue Montoyer
B-1000 Brussels

For ETUF:TCL
Willy ARENS (sign.)
leder

Patrick ITSCHERT (sign.)
Generalsekretær
ETUF:TCL
8, rue J. Stevens
B-1000 Brussels

parat

ORGANISERT ✓

et YS-forbund

Parat
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 Oslo

Telefon: 482 10 100

post@parat.com
www.parat.com